

MN ZMKA DD. KÖNYVTÉR

T. ARCHIVUM

Ny. sz.: 55/0973

G.057101/1

Nyt. sz.:

5/140

TITKOS!

409

SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA!

HADTAP

biztosítás

Erkezett:

MN ZMKA-hoz

1973. év. 02. hó 20. nap

A TARTALOMBÓL:

A tábori mögöttes bázis helye, szerepe az elvonuló csapatok anyagi biztosításának rendszerében, működésének néhány alapvető kérdése

„Spartacus” kísérleti jellegű bemutató szakhar-cászati gyakorlat

A Bundeswehr szárazföldi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszere

A csapatok hadtápkiképzésének tapasztalatairól
Az MN Ruházati Szolgálat Főnökség 1973. évi pályázati felhívása

MEGJELENIK NEGYEDEVENKÉNT

3

1972

TITKOS!

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN HARCÁSZATI SZABÁLYZATA
(ho.-e.) 47. pont]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1972

3

MN HADTÁPFÖNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 pld.-ban
Egy példány: 80 lap

Szerkeszti: A Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Damó László ezredes
Szerkesztőség: Budapest V., Pálffy György u. 7—11. MNHF Tö. Kik. o.
Felelős kiadó: Lex Mihály

A tábori mögöttes bázis (TMB) helye, szerepe az elvonuló csapatok anyagi biztosításának rendszerében, működésének néhány alapvető kérdése

Elekes János alezredes, S. Nagy József őrnagy

Napjainkban mind a katonai folyóiratokban, mind a napi életben — különösen a hadművelési hadtápbiztosítás kérdéseivel foglalkozók körében — egyre több szó esik a hadművelési hadtápbiztosítás felső tagozatát illetően a Tábori Előretolt és a Tábori Mögöttes Bázisról. E mellett — bár szervezettel még létezik — egyre kevesebbet hallunk az „Anyagi Alap”-okról. E cikkünknek az a célja, hogy áttekintést adjon a kialakulóban levő anyagi bázisok rendszeréről — elsősorban a hadművelési hadtápbiztosítás felső tagozatán — továbbá a „Hadtápbiztosítás” 1972/1. számában megjelent „A Tábori Előretolt Bázis (TEB) helye, szerepe és működése az anyagi biztosítás rendszerében”¹ című cikk figyelembevételével hézagmentessé tegyük e tárgyban a jelzett irodalmat.

A „Hadtápbiztosítás” folyóirat olvasói körében közismert, hogy a csapatok anyagi biztosítása ellátási áganként az anyagi biztosítás egységes rendszerében valósul meg.

A rendszert a mélységben tagolt — alapvetően kötelekékhez kötött — ellátási tagozatok képezik. E tagozatok egyike a front ellátási tagozat, amelynek szerepét a sajátos helyzetünket figyelembe véve az MN elvonuló szárazföldi csapatok biztosítási rendszerében a tábori hadtápbiztosítás anyagi bázisai töltik be. Ezen ellátási tagozatra általában jellemző — más ellátási tagozatoktól eltérően —, hogy tagozaton belül szervezettel is lépcsőzött.

A kötelekékhez kötöttség sajátosan jelentkezik, mivel a „Front”-hoz, mint kötelekékhez — koalíciós összetételű frontot alapul véve — a front más nemzetiségű hadtápbiztosításával együttesen kapcsolódik.

A front összes hadtápbiztosítását illetően ismert, hogy abba — függően a front állományától — legalább két előretolt bázis és egy-két mögöttes bázis tartozik, amelyek mindegyike 1–2 részleget képes kikülöníteni. Az

¹ S. Nagy József őrnagy.

MN tábori hadtápban viszont egy előretolt és egy mögöttes bázis jöhet számításba, mégpedig olyan állománnyal, összetétellel és anyagi eszköz-készletekkel, amelyek arányban vannak az MN elvonuló szárazföldi csapatok szükségleteivel. Következésképp a tábori hadtáp anyagi bázisai a front hadművelet anyagi biztosítását végző erők és eszközök egy részét képezik, mégpedig a front hadtáp ilyen rendeltetésű hadtáp erőit és eszközeit a front állományába alkalmazott szárazföldi csapatok arányában egészíti ki. (A tábori hadtáp bázisainak helye a front anyagi bázisainak rendszerében az 1. sz. melléklet szerint.)

A korábban alkalmazott terminológia szerint a front anyagi bázisait „Előretolt Anyagi Alap”, „Mögöttes Anyagi Alap”-nak neveztük (illetve ezek részlegeiről beszéltünk). Szükségesnek tartjuk azonban hangsúlyozni, hogy az új terminológia lényeges minőségi változást takar. Mégpedig olyan szervezet kialakítását jelenti, amelyben a Bázis Főnökségek az MN Tábori Hadtápfőnökség intézkedéseinek megfelelően teljes felelősséggel irányítanak az adott bázis állományába szervezett nagyszámú hadtápegység és intézet összes tevékenységét, amikor is az előljáró szakág főnökségek szakirányítása a Bázis Főnökségeken keresztül, azok hatáskörét nem érintve érvényesülnek. Az előretolt bázisok ezenkívül olyan minőségű változáson is keresztül esnek, amikor is megszűnik azok vasúthoz való kötöttsége, készleteik egy részével gépkocsi szállító eszközökre mállházza képesek a hadsereg mozgó bázisok közelítésére.

Az MN elvonuló szárazföldi csapatok anyagi biztosítási rendszerében a tábori előretolt és a tábori mögöttes bázis létrejöttével kialakulna a front anyagi bázishoz hasonló lépcsőzöttség az eddigi egy lépcső — Tábori Előretolt Anyagi Alap — helyett, amikor is lényegesen megbízhatóbbá válik az MN szárazföldi csapatok anyagi biztosítása.

Ebben a rendszerben a vasútra települő tábori mögöttes bázis veszi át a központ hadtáptól érkező (biztosított) készleteket és folyamatosan táplálja a tábori előretolt bázist. A tábori előretolt bázishoz a készleteket a tábori hadtáp gépkocsi szállító kötelei szállítják a tábori mögöttes bázisról olyan számvetéssel, hogy a lehető legjobban közelítsék a hadsereg mozgó bázist, ahol a készleteket újabb forduló megtétele érdekében lerakják vagy szükség esetén ideiglenesen tárolják.

Ebből következik, hogy a Tábori Mögöttes Bázis összekapcsolja az anyagi biztosítás rendszerében a központ hadtápot a Tábori Előretolt Bázissal, a Tábori Előretolt Bázis pedig a Tábori Mögöttes Bázist a hadsereg mozgó bázissal, a két bázis együttesen a hadsereg mozgó bázist a központ hadtáppal.

Tekintettel arra, hogy a „Hadtápbiztosítás” 1972/1. számában ismeretésre került a Tábori Előretolt Bázis, e cikkben a továbbiakban a Tábori Mögöttes Bázissal foglalkozunk.

A tábori mögöttes bázis, mint ahogy arra a bevezetőben is utaltunk, a Magyar Néphadsereg elvonuló szárazföldi seregteste (seregtestei), illetve a tábori hadtáp csapatok anyagi eszközökkel való ellátására hivatott (nem foglalkozik atomlőszerrel, rakéták, rakéta elemek, készletező elemek ellátásával).

A tábori mögöttes bázisnak végre kell hajtania az anyagi eszközök átvételét (kirakó állomásokon, — kirakó kikötőkben — és a helyszínen)

azok tárolását, kezelését, nyilvántartását, kiadását, szállítóeszközökre történő málházását és útbaindítását a tábori előretolt bázishoz (tábori előretolt bázis részleghez), a helyreállított vasútvonal végpontjain létesített kirakó állomásokhoz, végzi továbbá az elvonuló szárazföldi csapatoktól hátraszállított anyagok átvételét, osztályozását, veszélytelenítését és előkészítését a központ hadtáp raktáraiba és javítóműhelyeibe való hátraszállításhoz.

A rendeltetéséből adódó feladatai alapvetően meg is határozzák szervezetét, amelybe különböző raktarak (rakéta hajtóanyag, lőszer, fegyverzet, páncélos gépjármű, híradó, műszaki, vegyvédelmi, egészségügyi, élelmezési, ruházati, elhelyezési), szolgáltató üzemek (élelmezési, ruházati és egyéb), szállító kötelék, katonakereskedelmi vállalat, kirakó állomás katonai parancsnokságok tartoznak. Ezen felül esetenként megerősíthető őr-, kiszolgáló-, légvédelmi-, forgalomszabályozó-, szállítmánykísérő- és egyéb alegységekkel, egységekkel.

A hadművelleti hadtáp felső tagozatán a Tábori Mögöttes Bázis tekinthető alapvető bázisnak, mert — a jelzett kivételektől eltekintve — valamennyi anyagi eszköz fajtával viszonylag nagy mennyiségben és megfelelő szervezettel rendelkezik, amíg a Tábori Előretolt Bázis néhány fontosabb, nagy mennyiségben és gyakran fogyó anyagokat halmoz fel korlátozott mennyiségben.

A tábori mögöttes bázis élén a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség áll, amely megvalósítja a bázis állományába tartozó hadtápegységek, intézetek, szervek hadművelleti-harcászati felkészítését, tervezi, szervezi és irányítja azok telepítését, áttelepítését, őrzés-védelmét, tömegpusztító fegyverek elleni védelmét, az anyagi eszközök átvételét, tárolását, kezelését, kiadását, málházását, belső szállítását. A működési feltételek biztosítása céljából állományába kiszolgáló, híradó, műszaki, vegyvédelmi egységek tartoznak. (2. sz. melléklet.)

A tábori mögöttes bázis főnökét az MN tábori hadtápfőnök irányítja. Az MN tábori hadtápfőnök közvetlenül és a törzsén keresztül szabja meg a feladatokat és tájékoztatja a TMB főnökét a hadművelleti és a hadtáp helyzetről, ezek változásairól, valamint a Tábori Mögöttes Bázis telepítésére, áttelepítésére és munkájára vonatkozó elhatározásáról. A tábori hadtápfőnökség szolgálatiág-főnökei ugyancsak a szakirányításuk alá tartozó hadtápegységek, alegységek és intézetek munkáját a Tábori Mögöttes Bázis Főnökségen keresztül irányítják.

A fentiekből következik, hogy a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség olyan irányító szerv, amely a tábori hadtápfőnökségnek a szárazföldi csapatok anyagi biztosítására vonatkozó tervei, intézkedései szerint szervezi és irányítja hatáskörének megfelelően a végrehajtást.

A Tábori Előretolt Bázis és Tábori Mögöttes Bázis olyan szervezetek, amelyek mozgósítás útján kerülnek felállításra. Mozdósításukat úgy célszerű előkészíteni, hogy rendeltetésüknek megfelelő sorrendben legyenek képesek belépni az anyagi biztosítás rendszerébe. Ennek megfelelően elsőként a Tábori Előretolt Bázisnak kell elérnie készenlétét, olyan számvetéssel, hogy arra az időre, amikor a csapatok eltávolodtak a határmenti ellátó csomópontoktól és a hadsereg mozgó bázis készleteit átadja a csapatoknak, legyen képes pótolni azt, a Tábori Előretolt Bázis átadott készletei-

nek pótlására pedig legyen kész a Tábori Mögöttes Bázis. Számításba véve azt, hogy a Hadsereg Mozgó Bázis kettő, a Tábori Előretolt Bázis ugyan-csak kettő napi készlettel rendelkezik, a Tábori Előretolt Bázisnak a hadművelet 2—3. napján, a Tábori Mögöttes Bázisnak legkésőbb a 4—5. napján be kell kapcsolódnia.

A Tábori Mögöttes Bázisnál felhalmozandó készletek mennyiségét olyan számvetéssel célszerű meghatározni, hogy az ott levő készletekkel együtt az elvonuló szárazföldi csapatoknál összességében rendelkezésre álljon az első front hadművelet során az MN szárazföldi csapatai által felhasználásra tervezett készletek teljes mennyisége. E követelmény kielégítése mintegy 6—8 napi készlet felhalmozását jelentheti.

Figyelembe véve a bázisok jelentős mennyiségű készletét, a készenlétükkel szembeni követelményeket, azok „M” diszlokációját úgy célszerű kialakítani, hogy működőképességük elérése kevés mozgással és főleg kevés anyagszállítással járjon. Ennek érdekében készleteit azon körzetekben célszerű megalakítani, illetve a kötelékek „M” megalakulását előkészíteni, amelyekből működni képesek.

A Tábori Mögöttes Bázis szervezete raktáraiban felhalmozott készletek volumene az egy körletben viszonylag hosszabb ideig történő települést követeli meg. Telepítése vasúthálózatra van alapozva. Hadművelet alatti áttelepítése a vasút helyreállítási ütemének függvényében a vasútvonalak végpontjaira történik. (3. sz. melléklet.)

Az alapvető funkciók követelményeiből kiindulva a tábori mögöttes bázist a peremvonalától mintegy 250—300 kilométerre célszerű telepíteni. Áttelepítésénél a Tábori Előretolt Bázis, illetve a seregtest (seregtestek) anyagi készletei feltöltésének folyamatos biztosításából célszerű kiindulni és azt az elvet követni, hogy a lemaradási távolság ne haladja meg a Tábori Mögöttes Bázisról vételező, illetve onnan a Tábori Előretolt Bázisra szállító gépjárművek napi teljesítőképességének felét. Az áttelepítésre általában egy hadsereg hadművelet alatt egyszer kerülhet sor, rendszerint a hadsereg távolabbi feladatának teljesítése időszakában. Két áttelepülés között — rendszerint a hadsereg közelebbi feladatának teljesítése időszakában — az anyagi biztosítás folyamatossága, illetve a lemaradási távolság csökkentése céljából Tábori Mögöttes Bázis részleget célszerű előre telepíteni, a helyreállított vasútvonal végpontjára.

A Tábori Mögöttes Bázis telepítését, áttelepítését a FRONT hadtápfőnökség követelményei és a mindenkori hadműveleti, illetve hadtápfőnök helyzet alapján az MN Tábori Hadtápfőnökség tervezi. A telepítés, áttelepítés végrehajtásának megszervezése és vezetése a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség feladata.

A Tábori Mögöttes Bázis telepítése, áttelepítése az MN tábori hadtápfőnökség szervezésének alapvető részét képezi. Ebből kiindulva, a tábori hadtápfőnök megszervezésére hozott elhatározásban a Tábori Mögöttes Bázis telepítésével, áttelepítésével kapcsolatban célszerű rögzíteni a Tábori Mögöttes Bázis összpontosulásának helyét, idejét (a háború kezdetén), a települési körletek határait, az elfoglalás rendjét, módját, a berendezésre vonatkozó rendszabályokat, az anyagi eszközök tárolásának, mozgatásának követelményeit, a települési körleten belül létesítendő kirakó állomások

helyeit, az áttelepítés várható idejét és rendszabályait, illetve más fontosabb követelményeket.

A települési körlet kijelölésénél az általános szempontokon túl célszerű figyelembe venni az alábbi tényezőket:

— a telepítés, áttelepítés irányának egybe kell esni az alapvető vasúti iránnyal;

— a település körlete tegye lehetővé húsz-huszonötezer tonna anyag széttagolt elhelyezését;

— a vasúthálózat biztosítsa a vasúti szerelvények települési körleten belüli mozgását is és tegye lehetővé 3—4 szilárd, 1—2 folyékony anyag kirakó állomás egyidejű működtetését;

— a körlet közötti hálózata biztosítsa a kirakó állomások és a települt raktárak közötti gépkocsiforgalom lebonyolítását, valamint a vételezésre érkező, illetve a Tábori Előretolt Bázisra (esetleg seregestest mozgó bázisra) szállítást végrehajtó gépkocsioszlopok szervezett — az álcázás követelményeinek is megfelelő — mozgatását;

— és biztosítani kell az ellátó, szolgáltató üzemek (vágóüzem, mosoda, vegytisztító üzem, tábori sütődék stb.) működéséhez szükséges feltételeket.

A háború kezdetén, az első támadó hadművelet időszakában, amikor a Tábori Mögöttes Bázis honi területen működik, telepítésénél figyelembe kell venni egyrészt olyan sajátosságokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a készletek egy része — felhasználásukig — a megalakítás helyén maradjon, tehát nem kerül kiszállításra a Tábori Mögöttes Bázis körletébe. Azon raktárakra lesz a jellemző, amelyek egybeesnek a hadműveleti iránnyal és célszerűtlen lenne az általuk tárolt anyagi eszközök rendeltetési helyére való eljuttatásánál a Tábori Mögöttes Bázis körletének közbeiktatása. Másrészt jellemző lehet, hogy a Tábori Mögöttes Bázis telepítési körlete magába foglal olyan jellegű központi bázisokat (raktárakat), melyek anyagi eszközei részét képezhetik a Tábori Mögöttes Bázis készleteinek.

A Tábori Mögöttes Bázis települési körletét a tárgyalt és még más szempontok figyelembevételével — mint már említettük — a tábori hadtápfőnökség határozza meg. A körlet felosztását az egyes objektumok, hadtápegységek, szervek részére a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség végzi. A Tábori Mögöttes Bázis körletén belüli telepítésre hozandó elhatározásnál különös figyelmet érdemel a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség vezetési pontja, illetve a biztosító és kiszolgáló alegységek helyének meghatározása. Olyan helyet célszerű azok részére kiválasztani és berendezni, ahonnan legkedvezőbb lehetőségek biztosíthatók a Tábori Mögöttes Bázis körletébe tartozó objektumok, hadtápegységek, szervek vezetésére, az eljárásával, illetve az ellátandókkal való folyamatos összeköttetés fenntartására.

Az elvonuló szárazföldi csapatok anyagi biztosításának alapvető bázisát — mint a fentiekből is kiténik — a Tábori Mögöttes Bázis képezi. Ebből kiindulva a tábori hadtápfőnökségnek komplex rendszabályai között kiemelt jelentőséggel bír a Tábori Mögöttes Bázis tömegpusztítá-

tó fegyverek elleni védelmének, őrzésének-védelmének és oltalmazásának megszervezése, illetve biztosítása.

A Tábori Mögöttes Bázis megóvásának alapvető rendszabályai a front hadtápfőnökség által a front hadtápkörlet egészére kidolgozott terven alapulnak. A tábori hadtápfőnökség a front által foganatosított alapvető rendszabályok figyelembevételével tervezi meg a tábori hadtáp objektumainak — köztük a tábori mögöttes bázis — tömegpusztító fegyverek elleni védelmét és oltalmazását.

A tábori hadtápfőnökség intézkedésében rögzített rendszabályok realizálása a Tábori Mögöttes Bázis körletén belül, illetve a Tábori Mögöttes Bázis objektumai, hadtápegységei, szervei tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, őrzésének-védelmének megszervezése a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség feladata.

A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség szervezetszerű vegyvédelmi század erőivel és eszközeivel szervezi meg a Tábori Mögöttes Bázis körletének vegyi-, sugárfelderítését, ugyanakkor megszabja az egyes raktárak, hadtápegységek saját — nem szervezetszerű, e célra kiképzett — állományával végrehajtható vegyi-, sugárfelderítési feladatokat is. A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség szervezi meg és hajtja végre a Tábori Mögöttes Bázis objektumainak, hadtápegységeinek értesítését a vegyi, sugár és bakteriológiai szennyezettségről, illetve az atom- vagy vegyitámadás veszélyéről. Értesítés céljára a rendelkezésre álló összes híradó eszközt igénybe kell venni.

A Tábori Mögöttes Bázis objektumainak közvetlen őrzésére és védelmére mindenekelőtt a terep adta lehetőségeket kell felhasználni. Ezen túlmenően az objektumok körletét — a lehetőségektől függően — műszakilag is célszerű berendezni.

Az ellenség által végrehajtott csapások következményeinek felszámolására a Tábori Mögöttes Bázis állományából mentőosztagokat kell kijelölni és felkészíteni. Ezek alkalmazása központilag, a Tábori Mögöttes Bázis főnökének intézkedése alapján történik. Célszerű, ha az egyes objektumok, hadtápegységek parancsnokai saját állományukból is szerveznek és készítenek fel mentőosztagokat helyi felhasználásra. A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség rendelkezésére álló mentőosztag (osztagok) állományába elsősorban a műszaki és kiszolgáló századok erőit, eszközeit kell beosztani.

Nem kisebb jelentőségű a tűzvédelem megszervezése és annak biztosítása sem. Korszerű harcban a hatalmas területekre kiterjedő tüzek a mozgékony harcjárművekkel felszerelt csapatoknak is komoly akadályt jelentenek és jelentős veszteségeket okozhatnak azok soraiban is. Fokozott veszélyt jelent ez a helyhez kötött, nagy mennyiségű gyúlékony és robbanásveszélyes anyagokat tároló raktárakra. A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség és a raktárak állományának egyik legnehezebb feladatát a tűzvédelem biztosítása, a tüzek elleni harc fogja képezni. A felkészítés során a jelenleginél fokozottabb figyelmet szükséges fordítani a tüzek megelőzésére, illetve a tüzek oltására szolgáló nagyhatású tűzoltó eszközök biztosítására, a személyi állomány tűzoltó kiképzésére.

A Tábori Mögöttes Bázis légvédelmét az ország területén történő működés esetén a honi, az országhatáron túl pedig a front légvédelmi rendszere biztosítja. Az egyes objektumok közvetlen oltalmazására célszerű a

tábori hadtáp légvédelmi tüzérezredéből 3—4 könnyű légvédelmi tüzér-
üteget alkalmazni. A raktárak és más hadtápegységek személyi állomá-
nyát azon felül fel kell készíteni az alacsonyan szálló légi célok elleni
harcra.

A fentiekben felsorolt rendszabályok szem előtt tartása minden hely-
zetben feltétlen szükségesnek látszik a Tábori Mögöttes Bázis működő-
képességének állandó biztosításához. A működőképesség fenntartását bizto-
sító feltételek megteremtése a mögöttes bázis tevékenységét közvetlenül
irányító tábori hadtápfőnökség feladata.

A tábori hadtápfőnökség az MNHF-ség és a front hadtápfőnökség
egyeztetett követelményei alapján vezeti a tábori mögöttes bázis tevé-
kenységét. A tábori hadtápfőnök a bázis feladatait intézkedésekben ha-
tározza meg. A tábori hadtápfőnök intézkedésében, illetve a tábori hadtáp
szolgálatiág-főnökei szakmai intézkedéseiben megszabott feladatok végre-
hajtását a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség szervezi, irányítja és ellen-
őrzi. A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség közvetlenül szervezi meg a bási-
son folyó munkát.

A Tábori Mögöttes Bázis munkájának megszervezése magába foglalja
mindazon rendszabályokat, illetve tevékenységeket, melyek a központ
hadtápból (hátsországból) érkező anyagi-technikai eszközök átvételének
előkészítésére és végrehajtására, kirakó állomásokról a raktárakba tör-
ténő beszállítására, tárolására, nyilvántartására, illetve az ellátó-szolgál-
tató üzemek folyamatos működésének biztosítására irányulnak.

A munka megszervezéséhez a Tábori Mögöttes Bázis Főnökség ré-
szére biztosítani kell mindazon információkat, melyek a bázis telepítésére,
áttelepítésére, az anyagi eszközök érkezésére és kiadására, azok szállítá-
sának ütemezésére, az oltalmazás, tömegpusztító fegyverek elleni védelem
megszervezésére, a folyamatos működéshez szükséges erők-eszközök biz-
tosítására vonatkoznak, illetve a közlekedési biztosítás érvénybe léptetett
rendszabályaiból, a Tábori Mögöttes Bázis tevékenységét érintik.

A központ hadtápból (hátsországból) a Tábori Mögöttes Bázisra érkező
anyagi-technikai eszközök kirakására, átvételére a Tábori Mögöttes Bázis
kiszolgáló alegységei, illetve a raktárak személyi állománya hivatott, ese-
tenként — ha a helyzet megköveteli — a tábori hadtápfőnökség biztosít-
hat e célra más alegységeket is.

Az anyagi eszközök kirakó állomásokról (kikötőkből) raktárakba tör-
ténő szállítását a raktári gépkocsi szállító zászlóalj alegységei végzik.

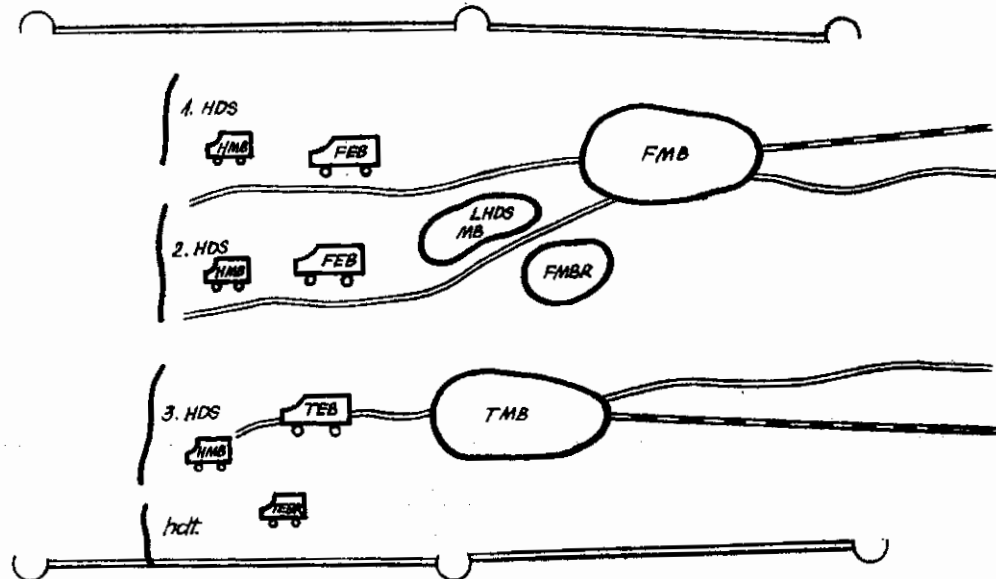
A Tábori Mögöttes Bázis vezetésének folyamatossága érdekében meg-
bízható, megszakisítás nélkül működő híradást kell szervezni. A Tábori
Mögöttes Bázis híradása a tábori hadtáp híradásának szerves részét ké-
pezi, megszervezésének alapvető rendszabályait a tábori hadtáp híradó
terve tartalmazza. A Tábori Mögöttes Bázis Főnökség vezetési pontján
híradó központ települ, mely folyamatos összeköttetést biztosít a tábori
hadtápfőnökség vezetési pontjával, a Tábori Mögöttes Bázis részleggel, a
Tábori Előretolt Bázis Főnökséggel és a Tábori Mögöttes Bázis állomá-
nyába tartozó raktárak, hadtápegységek, kirakó állomások parancsno-
kaival.

A Tábori Mögöttes Bázis az MN anyagi biztosítási rendszerében reá
háruló funkciókat csak akkor képes betölteni, ha vezetése minden hely-

zetben arra irányul, hogy az MN elvonuló szárazföldi csapatai anyagi szükségletei időben és teljes mértékben kielégítésre kerüljenek.

E néhány gondolatban kívántuk vázolni az MN anyagi biztosítási rendszere új elemének, a Táborig Mőgőttés Bázisnak lényegét, alkalmazásának, működésének és vezetésének legfontosabb kérdéseit. Természetesen e cikk keretében teljességre nem törekedhettünk, azonban valószínűnek tartjuk, hogy az utóbbi években gyakran emlegetett bázisrendszer elemeivel kapcsolatos publikációk a közeljövőben teljesebb képet engednek alkotni a rendszer elemeiről.

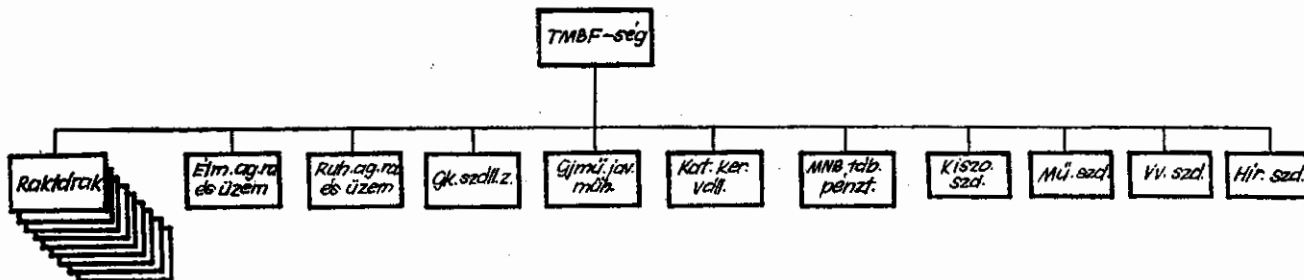
A TÁBORI HADTÁP BÁZISAINAK HELYE A FRONT ANYAGI BÁZISAINAK RENDSZERÉBEN

- FMB = Front Mőgőttés Bázis
 FMBR = Front Mőgőttés Bázis Részleg
 TMB = Tábori Mőgőttés Bázis
 FEB = Front Előretolt Bázis
 TEB = Tábori Előretolt Bázis
 HMB = Hadsereg Mőzgő Bázis
 TEBR = Tábori Előretolt Bázis Részleg

A TÁBORI MŰGÖTTES BÁZIS SZERVEZETE

(változat)

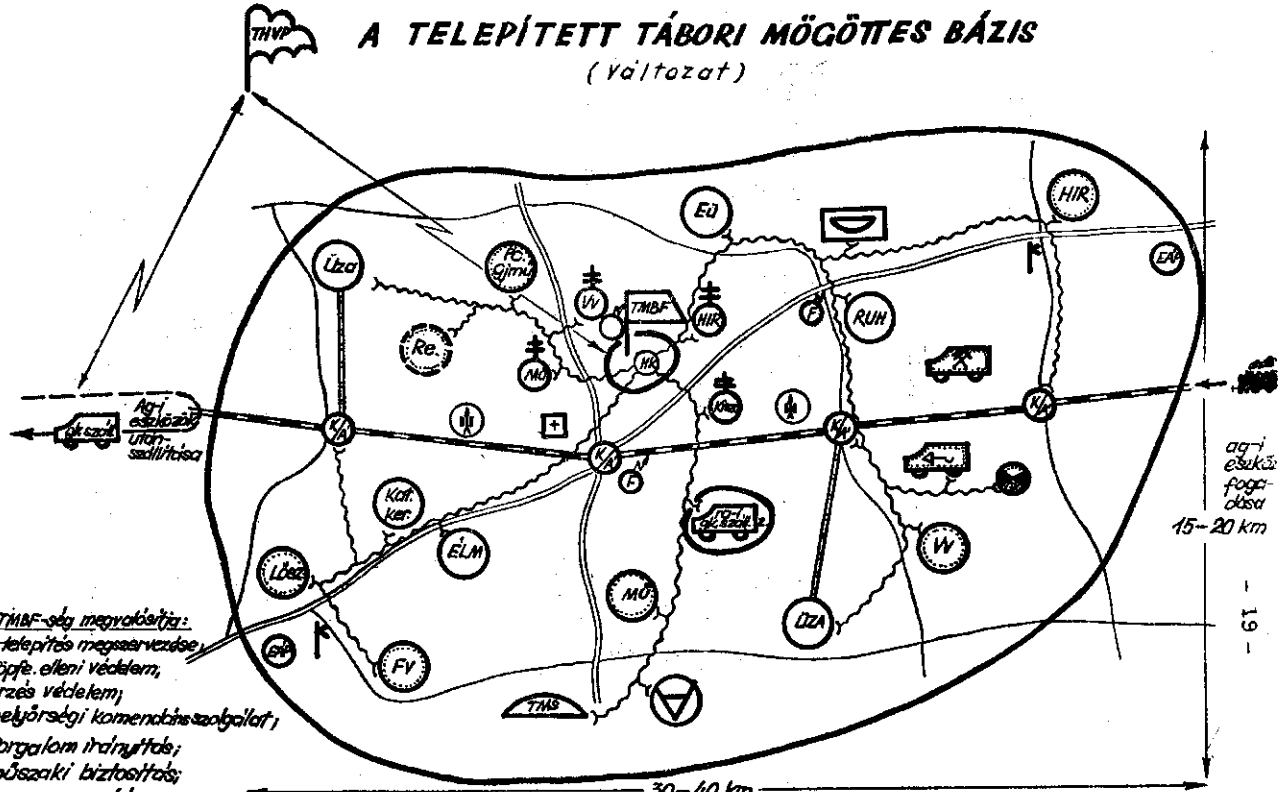

- löszár (2-3)
- fegyver 1
- üzemanyag (2-3)
- rakéta hajtó ag.
- páncélos és gymj. ag.
- híradó ag.
- műszaki ag.
- vegyivédelmi ag.
- egészségügyi ag.

Létszám: 4200-4500 fő
 Gépjármű: 800-900 db
 Anyag: 22000-25000 t

TITKOS!

A TELEPÍTETT TÁBORI MÖGÖTTES BÁZIS (Változat)

- A TMBF-ség megvalósítja:
- a telepítés megszervezése;
 - töpfe. elleni védelem, őrzés védelem;
 - helyőrségi kormandószolgálat;
 - forgalom irányítás;
 - műszaki biztosítás;
 - anyag mozgatás;
 - anyagi esz. közzák gk-n való tartatása;
 - összeköttetés;
 - információ gyűjtés, továbbítás.

- = a HTPT-nek alárendelt szolgálatok szakirányítása
- ⊙ = fegyvernemek, szakfőnökségek szakirányítása

Az anyagi biztosítás szervezeteinek fejlesztését követelő tényezők

Deák Péter alezredes

A szocialista hadseregek folyamatos fejlesztését különböző tényezők határozzák meg. Mint Szokolovszkij munkaközössége írja: „Minél szilárdabb az állam gazdasági rendszere és minél magasabb az ipar, tudomány és technika fejlettségi színvonala, annál nagyobb lehetőségei vannak a hadsereg fegyverzetének gyors, mennyiségi és minőségi fejlesztésére. Ez szabja meg lényegében a fegyveres erők fejlesztésének irányelveit, szervezeti felépítését, a csapatok szervezési formáit...”¹

A hadsereg nem harmonikus, egyoldalú fejlesztése feltétlen azzal jár, hogy egyes haderőnemek vagy fegyvernemek magas színvonala mellett más területek eltorzulnak, elmaradnak. Egy olyan dialektikus és komplex rendszerben, mint a fegyveres küzdelem, ez megengedhetetlen és a történelem során a fejlesztés egyoldalúsága számos háborús katasztrófához vezetett.

Természetes tehát, hogy a harcoló csapatok technikai, szervezeti és hadművészeti fejlődését szorosan kell kövesse, akár a hadtáp, akár egyéb biztosítási területek fejlesztése.

A hadművészet alapvető elve, hogy „a fegyveres küzdelem sikeres kimenetele — különösen a csapatok gépesítésének és felgyorsult ütemű technikai fejlődésének viszonyai között — egyre inkább függ annak hadtápbiztosítási színvonalától és hatékonyságától”.²

A fegyveres küzdelem sikerét egyre jobban befolyásoló *anyagi biztosítás, tehát a harc követelményeihez kell alkalmazkodjon*, ezért a harc és az ellátás közötti összhang teljesebb érvényesítése állandóan követeli az anyagi biztosítás „... eszköz rendszereinek, szervezeti struktúrájának, munkamódszereinek és eljárásainak” fejlesztését olyan irányba, hogy azok mindenkor megfeleljenek „a csapatok technikai elátottsági színvonalának, alkalmazásuk módjaiból és körülményeiből fakadó követelményeknek.”²

¹ Szokolovszkij: *Hadászat*. Zrínyi 1964. 320. old.

² Az MN Távlati Kutatási tervéből.

Az a törvény tehát, hogy a siker függ a hadtápbiztosítástól, konkrétan fogalmazva azt jelenti, hogy a *harctevékenység jellege* a hadtápbiztosítást meg szervezését és munkáját *alapvetően meghatározó tényező*.

A korszerű, a 70-es évekre jellemző haditechnikai eszközökkel vívott harcban vannak olyan új vonásai és jellemzői, melyek az anyagi biztosítás folyamatos fejlesztésére direkt módon, közvetlenül hatnak, vele szemben világos és egyértelmű követelményeket támasztanak. Ezek az összefüggések a következőkben foglalhatók össze:

a) A nagy hatású harceszközök intenzív alkalmazására irányuló harc-eljárás nagy mennyiségű anyagfelhasználással jár, folyamatosan növekszenek tehát az anyagi biztosítással kapcsolatos mennyiségi követelmények, részben az utánszállítás volumene, részben a biztosításra kerülő anyagok sokfélesége vonatkozásában.

b) A tömegpusztító fegyverek alkalmazása, illetve az alkalmazás állandó veszélye szükségessé teszi az anyagi biztosítás biztonságára való törekvést, a nagyobb mennyiségű tartalékképzést, az anyagi biztosítás erőinek és készleteinek megővését szolgáló szervek és rendszabályok létrehozását.

c) A magas harci ütem megköveteli az anyagáramlás gyorsaságának növekedését azzal együtt, hogy az utánszállítást nagyobb mélységben, távolságokra igényli.

d) A harctevékenység irányok szerint folyó, manőverező jellege, a helyzet gyors változásai a hadtápcsapatok rugalmasabb reagálását, mozgékonyágát teszik szükségessé.

e) Az összes fegyvernemek és szakcsapatok tömeges és együttműködő részvétele a harcban, az anyagi biztosítás komplex formáit követeli meg.

A fentiek során kifejtettek alapján a hadügy valamennyi elemének folyamatos változása és a biztosításra gyakorolt hatása világos és törvényszerű. Az anyagi biztosítás rendszerének egyik elemét a szervezet képezi. A szervezet bizonyos értelemben tartalom, bizonyos értelemben forma. Magam részéről — a jelenleg tárgyalt kérdés vonatkozásában — formának tekintem az összes hadtápbiztosítást, melyek funkciók szerint csoportosított erőket és eszközöket tartalmaznak. Ha e forma korszerűtlenné válik, nem ad lehetőséget új tartalom, új eljárások és új technikai eszközök alkalmazására, nem tudja befogadni az új funkcionális rendszereket és hadtápbiztosítást, automatikusan fellazul, a tartalmi tényezők szétfeszítik a régi hadtápbiztosítást.

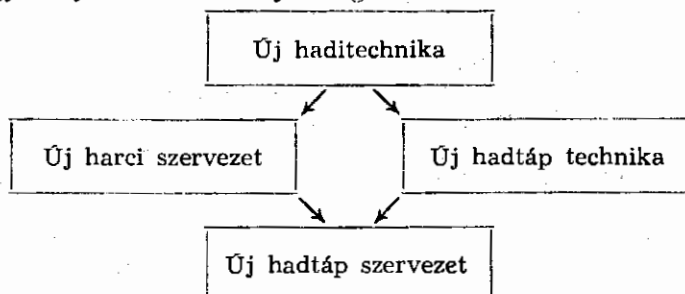
A korszakunkban folyó hadügyi forradalom alapvető kérdése, hogy az új haditechnika — új szervezet — új eljárás folyamatos láncolatot alkot, melynek elemei kölcsönhatásban vannak egymással. Az egyes elemek között levő dialektikus kapcsolat éppen a közöttük fennálló egyensúly ideiglenes felbomlásában jelentkezik. „... a fegyveres harc eszközei és megvívási módjai közötti megbomlott egyensúly nem az új fegyvernek a régi hadviselési módokhoz való hozzá idomításával állítható helyre, hanem olyan új harcmódok és csapatszervezési formák alkalmazásával, amelyek lehetővé teszik az új fegyver harci sajátosságainak leghatékonyabb kihasználását”.³

³ Szokolovszkij: id. m. 324. old.

Az új haditechnikai eszközök és a régi szervezeti formák között meg-
bomlott egyensúly tehát új szervezeteket követel. *Igy törvényszerű, hogy a szervezeti formákat időről-időre úgy kell alakítani, hogy alkalmasak legyenek az új technika lehetőségeinek maximális kihasználására.*

Természetes, hogy miután a hadtáp a csapatok szerves része, ez a követelmény a hadtáp szervezetekre is kiterjed, még pedig több oldalról. Először, maga a csapatszervezet alakulása gyűrűző hatással van a hadtáp kötelekekre, másodsor, mert a haditechnika kiszolgálási követelménye közvetlen igényeket is támaszt.

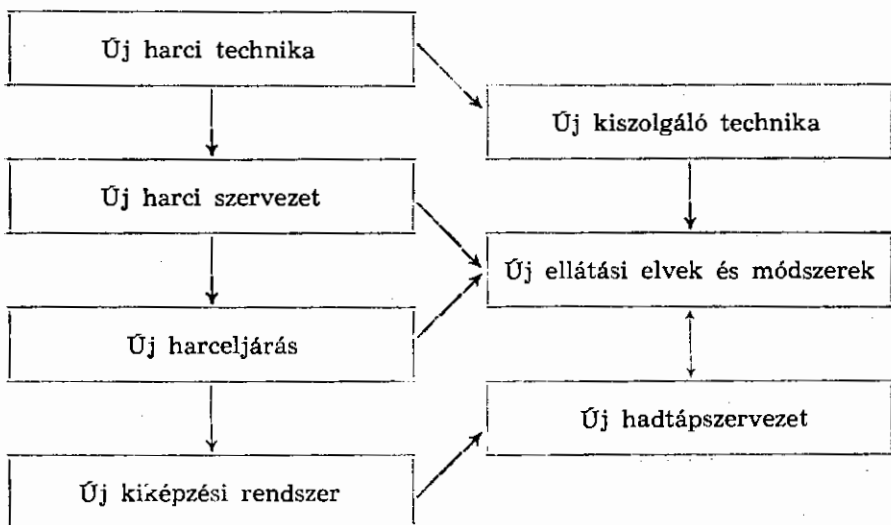
Megkísérlem ennek a törvényszerű folyamatnak előbb egyszerűsített, majd egy bonyolultabb modelljét megszerkeszteni:

Olyan következtetést vontam le, hogy akár a csapatszervezet változik meg, akár a hadtáptechnikában jelentkezik minőségi változás, ez mindenképpen előidézi egyes hadtápegységek és alegységek strukturális átrendezését.

A valóság azonban ezt a tanulságot ilyen egyértelműen nem bizonyítja. Ezért a kissé leegyszerűsített sémát megpróbálom egy bonyolultabb összefüggés keretében ábrázolni, ahol a két tényező közül *jobban érzékelhető az elsődleges.*

Ez a modell a következőképpen alakul:

Ez a vázlat már nem mond ellent Dr. Csabai ezredes megállapításának: „az ellátás elveinek változása maga után vonja az anyagi biztosítást végző szervek *SZERVEZETI VÁLTOZTATÁS-át is*”.⁴ *De megfigyelhető, hogy ebben a modellben az elsődleges tényezőt a csapatszervezet változása jelenti, és az ellentmondás akkor válik teljessé, akkor követeli a hadtáp szervezeti átalakítását, amikor az összes direkt és visszaható tényezők a legnagyobb intenzitással hatnak.*

Ez tehát a hadtáp szervezeti dinamizmusát követelő egyik tényező. Megállapítottuk már, hogy a fejlesztési folyamat állandó, megszakítás nélküli. A folyamatosság és állandóság kérdését a hadsereg fejlesztésében azonban nem szabad leegyszerűsítve értelmeznünk. A szervezetek belső mechanizmusának kialakításához idő szükséges, a személyi állomány megfelelő felkészítése és begyakoroltatása szintén időigényes, újabb idő kell a kialakított és meglévő szervezeteken belül azok hatékonyságának növelésére, az optimalizálásra. Azt is tudjuk, hogy minden új elemeiben a régiben belül keletkezik, ezért egy új szervezet kialakításához arra is szükség van, hogy a régi keretében, annak rendszervizsgálatát elvégezve, bírálatát kifejtve, megtaláljuk és kiemeljük az új csíráit, felismerjük az ellentmondásokat.

Ezért a hadtáp szervezetek állandó és folyamatos tökéletesedése és változása szakaszosan, a stabilitás bizonyos elemeit magában hordva megy végbe. Egy adott struktúra, pontosabban egy ellátó egység, vagy alegység szervezet viszonylagos stabilitása addig tart, amíg a *gyakorlatban a keletkező ellentmondások egy kritikus értéket nem vesznek fel.* Azért mondjuk, hogy kritikus értéket, mert bizonyos ellentmondás a harci lehetőségek és az anyagi biztosítás lehetőségei között *szüntelenül* fennáll, mint a szükséglet és lehetőség közötti állandó ellentmondás specifikus megjelenési formája.

A csapatok haditechnikai felszereltsége, szervezete és harcéljárása tehát ellentmondásba kerül a hadtápbiztosítással és annak forradalmi megváltoztatását követeli. Muzicsenko vörgy. írja: „Jelenleg a hadsereg csapatai megnövekedett harci erejének és hadtápbiztosítási lehetőségeinek összhangjában bizonyos ellentmondás figyelhető meg”.⁵

Ez az alapvető ellentmondás komplex értelemben jelentkezik. Ellentmondás van a mind fejlettebb és élenjáróbb harci-technika, ennek legmozgékonyabb eleme a fegyverzet, valamint a hadtáp technika között; állandó ellentmondás vagy az egyes korszerűsödő csapatszervezet és annak szervezeti részét képező hadtáp struktúra között; mindig fellelhető bizonyos ellentmondás a szinte napról-napra megújuló harcéljárás formák és a hadtáp alegységek működési formái között; és végül a hadtáp felkészítésében állandóan alkalmazkodni kell a csapatok harcéljárásának és harcéljárásának felkészítési rendszeréhez.

A korszerű összefegyvernemi harcra legjellemzőbb manőverező jellegű tevékenység a csapatok szélességi és mélységi kiterjedésének növekedé-

⁴ Dr. Csabai ezds.: Gondolatok a szárazföldi csapatok anyagellátó szervezeteinek korszerűsítéséről. Honvédelem: 1972/2. „T” 79. old.

⁵ Muzicsenko: A hadművelési hadtáp problémái. Vojennaja Misl. 1967/3. „T” szám.

sehez vezetett. Ezért az anyagi biztosítás folyamatát időben növelő tényező elsősorban az ellátó vonalak meghosszabbításából ered. *Az ellentmondás tehát úgy jelentkezik, hogy a nagyobb ütem, az irányokban folyó tevékenység során a nagyobb mélységi és szélességi kiterjedés következtében a harci-technikai anyagokat felhasználók nagyobb távolságokra kerülnek az ellátóktól, megnő közöttük a tér, melynek leküzdési ideje is meghosszabodik tehát.*

A csapatok fejlesztésében vannak olyan időszakok, melyekben a fent vázolt ellentmondások kiélezetté és aktuálissá válnak, nyilvánvalók lesznek és könnyen felismerhetők.

Az 1970-es években, azaz napjainkban az elvileg kifejtett ellentmondás élénken jelentkezik, első sorban a PSZH program megvalósulásával kapcsolatban. Igen aktuális Kapus Gyula alez.: „a harcoló alegységek védettsége, mozgékonyasága és a hadtáp lehetőségei között ellentmondás alakult ki”⁶ formában megfogalmazott megállapítása. Az új technikai eszközök beáramlása eredményeként a gépesített lövészcsapatok rendkívül jelentős tartalmi és szervezeti változáson mentek át. Most tehát e gyökerében új és tömegesen jelentkező technika a kiszolgálásra alkalmas korszerű hadtáptechnika és a megváltozott szervezet élesen bizonyítja az összhangban jelentkező szabálytalanságokat. Az anyagi biztosítás szervezetére jellemző mennyiségi korrekciók után a minőségi változás ideje érkezett el.

Egy generális, csapatot érintő szervezetváltozásnál is technikai váltásnál tehát törvényszerűek a változások a hadtáp vonatkozásában is. A szervezet, mint említettem, forma és a kifejtett tényezők napjainkban követelik a régi, immár 15 éve létrehozott és akkor is csak tökéletesített formák újjal való felváltását.

A fentiekben a hadügyi forradalom általános tendenciái alapján kifejtett ellentmondás a kiéleződés időszakában konkrét, felismerhető megnyilvánulási formákban jelentkezik, ezek szolgáltatják a közvetlen, alapvető indítékokat, hogy az anyagi biztosítás, de az egyéb biztosítási ágak területén is új szervezeteket alakítsunk ki. A következőkben megkíséreltem felsorolni és jellemezni ezeket a közvetlen okokat.

A) *Az anyagi biztosítás dialektikusan összefüggő két oldala, a szállítás és az anyagkezelés, (tárolás) jelenleg szervezetileg el van választva.*

Ez a tény feszültséget csak attól kezdve okoz, amióta az új harci-technikai eszközök és ezek hatékony alkalmazására irányuló új harc-eljárások megkövetelik a hadtáptól a szükséges mozgékonyaságot. A csapatok szüntelen tevékenysége érdekében, hogy az anyagi biztosítás hatékonysága minél magasabb, folyamata minél rövidebb idejű legyen, az alapvető tárolóeszközzé a tehergépkocsi vált. Miután a csapatok napi támadási üteme és a maximális forduló távolság jóval alatta van az anyagot szállító tehergépkocsik műszaki paraméterek által határolt hatótávolságának, nyilvánvaló, hogy a gépkocsik nem csak mint szállító járművek, hanem mint a tárolás eszközei (mint mozgó raktári állvány, kon-

⁶ Kapus Gyula alez.: Az új harci-technikai eszközök és szervezeti változások kihatásai a harc hadtápbiztosításának elveire és módszereire. Hadtápbiztosítás, 1972/1. „T” szám.

téner stb.), mint a munka eszközei (javítás, regenerálás, töltés), mint a hadtáp alegységek megóvásának eszközei vannak kihasználva.

Az anyagi biztosítás lényegéből kiindulva azonban meg kell állapítani, hogy a két, sőt több oldalú rendeltetésen belül a *szállítás az elsődleges*. A gépjárműveken való tárolás, anyagkezelés úgyszólván szállítás közben valósul meg, hiszen az anyagok átfutási ideje általában igen rövid.

Miután így a szállítás és az anyagkezelés, tárolás egysége nyilvánvaló, feszültséget okoz, hogy más szervezetek keretében tartozik a tárolást és a mozgékonyt *biztosító eszköz* és máséba — csak látszólag — maga a tartalom, az *anyag*.

B) *A jelenlegi szervezetek már nem képesek ellátni a csapatok minőségi és mennyiségi tekintetben megnövekedett szükségleteinek biztosításával kapcsolatos valamennyi feladatot.*

A képesség hiánya az alábbi területeken jelentkezik:

— Néhány területen objektíve nincs meg a *szükséges kapacitás* a harc által támasztott követelmények kielégítésére:

Számos szervezetben elégtelen a szállítótér, így a gyakorlati követelmények miatt az alegységek mozgékonyására károsan kiható szükség megoldások (pótkocsik) vagy szervezetileg következetlen jelenségek mutatkoznak.

— Egyes feladatok végrehajtására teljesen *hiányoznak a funkcionális elemek*. A csapathadtápban jelentkezik pl. a zsákmánygyűjtés feladata, erre azonban alegység nincs. Hasonlóképpen még keret sem biztosított a katonai kereskedelmi kiszolgálás végrehajtására, az elesettek temetésének szervezésére. Hiányoznak olyan alapvető alegységek, mint vegyi-, sugárfelderítő, vagy tűzoltó alegység, melyekre a korszerű hadtápban feltétlenül szükség van.

Különösen élesen jelentkezett ez a probléma a zászlóalj (osztályok) ellátó szakaszainál, ahol az utánfutó jellegű hadtáp technikai eszközök sok esetben meghatározzák a szállító gépjárművek számát is. A üzemanyag töltőeszköz megjelenése például a zászlóalj hadtápban egy külön új alegység létrehozását követelte meg.

C) *Nem tartható fenn tovább az anyagi biztosítás területén belül gyakorlatilag meglevő erőteljes ágazati elkülönülés.*

Az anyagfajták, az anyagért felelős személyek és anyag áramlási utak különállása rendkívül nagy merevséget kölcsönöz az utánszállítási folyamatnak. Ez az elválasztás nem csupán béke, hanem háborús viszonylatban is gazdaságtalan, nem biztosítja a vegyes málházás lehetőségeit, az anyagi biztosítási igények komplex kielégítését.

Az utóbbi években számos fórumon vetődött fel a hadtápbiztosítás területén működő, egymástól szervezetileg és vezetésileg különválasztott ellátási és szolgálati ágak központi irányítása alá helyezése, centralizációja. A kérdés mai napig is eldöntetlen, a döntés tudományos megalapozása még hátra van. A hadtápbiztosítás vezetésének egységét, a hadtápbiztosítás hatékonyságának növelését azonban nem oldja meg, ha

csupán a jelenleg meglevő ellátási ágazatok irányítását vonják közös hatáskörbe. Csak az ellátási ágak bizonyos fokú integrációja, merev különállásuk megszüntetése adja a probléma következetes megoldását.

A jelenleg meglevő ágazati elkülönülés mind az anyagi, mind a technikai biztosítás területén is állandó átfedéseket eredményez, ugyanakkor krónikussá válik a relatív kapacitás hiány. Nem biztosítható a szállító eszközökből és rakodó eszközökből a központi tartalék képzés, mert az ágazati igények azt szétdarabolják. Az ágazatonként alakított és fejlesztett „e. raktárak szervezete jelentős mértékben és szükségtelenül eltér egymástól”⁷ — Csabai ezds.

Ezt a helyzetet várható ellenségeink is vizsgálat tárgyává tették. Cellentani vörgy. és Dodoli alez. éles bírálat alá veszi a vertikális, ágazati alapon felépülő szervezetet és ezzel kapcsolatos anyag szerinti elkülönítést. A fejlesztés elvei szerintük „Az egész szervezet átalakítása, a főleg anyag szerinti típusról a funkció szerinti vagy horizontális típusra.”⁸

D) *A csapathadtáp megóvásának megnövekedett szerepe megköveteli az őrzés-védelem területén a központositott vezetést és a harcászati együttműködést, valamint az ellenség páncélozott szállítótechnikájának elhárítására alkalmas fegyverzet, technikai eszközök megfelelő sűrűségét.*

A hadtáp alegységek, az általuk terepen létesített elemek a csapathadtáp bármelyik szintjén — éppen az összefegyvernemi harc előbb kifejtett jellemzőinek hatására — az ellenség tervezett vagy nem tervezett támadási objektumaivá, céljaivá váltak. A páncélozott technikával tevékenykedő harcfelderítő járőrök, osztagok tevékenységük során a kisebb erejű hadtáp alegységeket nem kerülik meg, mert ezzel időt vesztenek; az előrevetett alegységek részére kifejezetten megjelölt harcfeladat lehet az után-szállítás irányok birtokbavétele; hadtáp alegységek megsemmisítése; a széles és nem egybefüggő arcvonalon folyó tevékenység lehetővé teszi az ellenség visszamaradt, de harcképes alegységeinek intenzív tevékenységét a hadtáp területen; az ellenséges légi erő kis kötelékei, géppárjai a hadtáp oszlopokat viszonylag alacsony veszteségi kockázattal támadhatják.

A hadtáp őrzése — védelme — oltalmazása azonban egyben az egész csapat harcbiztosításának részét is képezi. Ha a mélységben tevékenykedő ellenséges felderítő alegységek, előrevetett osztagok, vagy szétvert kötelékek visszamaradt részei nem találkoznak egy megfelelő sűrűségű elhárítással, a harc szempontjából a hadtápnál jelentősebb kötelékeket, pl. rakétaalegységeket, törzseket, tüzér- és légvédelmi tüzérütegeket is veszélyeztethetnek. Ez mindinkább szükségessé teszi a csapat egész harcfeladata szempontjából a hadtáp őrzése, védelme hatékonyságának fokozását.

Ezeknek a követelményeknek a jelenlegi szervezetek még távolról sem felelnek meg. Alkalmatlanságukat a következők fejezik ki legjobban:

⁷ Dr. Csabai ezds.: id. cikk. 83. old.

⁸ Cellentani — Dodoli: Hadosztályhadtáp háborúban. Kézirat fordítás a Rivista Militare 1970. 1. számából. Hadtudományi könyvtár.

— az elhárítás megszervezését, a védelmi harc vezetését nem szervezetszerű alegységparancsnokok, hanem ideiglenesen összehozott „harci” kötelékek megbízott vezetői, együttműködő méretben pedig a más felelősséggel rendelkező PK HTPH (hadtáp törzs) végzi;

— az úgynevezett „harci” kötelékek laza állományúak különböző alegységekből kerülnek összeszervezésre, ezért más személy szervezi a védelmi tevékenységet, ismét más a szakjellegű ellátási feladatokat, a kettő között gyakorta nincs összhang;

— a különböző szervezetek nem egységes felépítésűek, az őrzés-védelem megszervezésében gyakran egyes személyek feladatának meghatározására kell szorítkozni, nehéz az egy objektumban tevékenykedőket alegységbe szervezni;

— egyes alegységek (raktár, sütőde stb.) szervezetében még mindig sok az „intézeti” jelleg, hiányzik a szervezetszerű alegységekre tagozódás, ezért nincsenek meg az alapvető gyalogsági fegyverzeti eszközök (golyószóró, kézigránát, páncél-gránátvető, páncéltörő puska, kummulatív harcokosi elleni kézigránát, infratechnikai eszközök stb.) szervezeti, raj, szakasz keretbehelyezésének lehetőségei;

— a jelenlegi alegységek (éppen a fentiekből kifolyólag) teljesen nélkülözik a minimális védelmi hatékonysághoz ma már feltétlenül szükséges fegyverzetet, műszaki-vegyvédelmi anyagokat, légvédelmi eszközöket, illetve (hadosztály hadtáp viszonylatban) a szakalegységeket.

E) A hadtápvezetés ma a következő területeken valósul meg:

— a parancsnok elhatározásának kialakításában való részvétel, az összefegyvernemi törzs ellátása javaslatokkal, információkkal;

— az alárendelt csapatok, alegységek hadtápjainak irányítása, folyamatos befolyásolása;

— az adott tagozatra szervezett hadtáp egységek és alegységek vezetése.

Ez a szerteágazó helyzet megköveteli, hogy a hadtápvezetés területén elhatároljuk az adott ellátási szakaszon tevékenykedő szervezetek vezetését az alárendelt csapatok hadtápbiztosítását irányító tevékenységtől.

E probléma, mint a kötelékek átszervezésének indítéka az I/4. témában is szerepel. „A jelenleginél nagyobb ütemben célszerű foglalkoznunk a vezetés decentralizálásával (ezt a célt is szolgálja az ellátó alegységek ... létrehozására irányuló törekvés) mivel minden tagozatban túlzottan sok kisebb-nagyobb hadtáपालegységet, egységet kell ma még a tagozat törzsének közvetlenül vezetni.⁹

A jelenlegi szervezeti helyzetben alacsony a hadtáptörzs operativitása, az elhatározást alakító tevékenység mélysége és intenzitása, mert sok esetben kisszerű — apró, napi — problémák foglalják le.

Következtetések:

A csapathadtáp szervezetek vonatkozásában jelentkező ellentmondás megoldásának alapvető útja a centralizáció. E centralizációt természet-

⁹ A szárazföldi csapatok hadtápbiztosítási rendszerének korszerűsítése. MN Hadtudományi Intézet 1971. 00130. 39. old.

sen úgy célszerű végrehajtani, hogy az új struktúra már feleljen meg a legkorszerűbb követelményeknek, hiszen a centralizáció nem öncélú.

E összevont, egységes szervezetek nevének eldöntését nem tartom lényeges kérdésnek. A *hagyományok*, valamint az ideiglenes jelleggel szervezett állománydokumentumok az „ellátó” kifejezést használják. Ez nem fejezi ki kellő terminológiai pontossággal és tisztasággal a szervezet rendeltetését, az anyagi biztosításban betöltött szerepét. A szállító kifejezés a régi szervezettel kapcsolatos szemlélet bizonyos fokú konzerválódásához vezethetne.

Az új szervezetek — jellegüket itélve — leginkább a hadműveleti tagozatokban létrehozott mozgóbázisokhoz hasonlíthatnak, ezért lehetséges lenne a hadosztály, dandár, ezred mozgóbázis és a zászlóalj ellátó szakasz elnevezés használata.

A magam részéről — az egyszerűség, továbbá az anyagi biztosítás két egysített oldalának egyértelmű kifejezése kedvéért a hadosztály szállító-ellátó zászlóalj; dandár-, ezred szállító-ellátó század és a zászlóalj ellátó szakasz elnevezéseket használnám.

Az ellenőrzési rendszer továbbfejlesztésének kérdései a hadtápszolgálatban

K. Tóth Lajos alezredes

A gazdálkodás korszerűsítésével párhuzamosan napirenden levő fontos kérdés a hadtápszolgálatban az ellenőrzési rendszer továbbfejlesztése. A témában az utóbbi évek során több publikáció jelent meg, melyek a probléma mielőbbi megoldásának szükségességét hangsúlyozva, értékes gondolatokat, javaslatokat tartalmaztak. Napjainkban egyre inkább beérnek a feltételei annak, hogy az ezen a téren fennálló problémák — a perspektív fejlesztési tervekkel összhangban — megoldásra kerüljenek. A cikk keretében a hadtápszolgálat ellenőrzési rendszere továbbfejlesztési lehetőségeivel kapcsolatban szeretném — a teljesség igénye nélkül — gondolataimat kifejteni.

Az ellenőrzés a vezetés szerves része, annak egyik lényeges funkciója. A vezetésnek — minden szinten — a vele szemben támasztott követelményeknek, a rá háruló felelősségnek megfelelően biztosítani kell az irányítása alá tartozó területek hatékony ellenőrzését. A hadtápszolgálatban az ellenőrzés helyét, szerepét, fontosságát — az általános elvi követelményeken túl — alapvető funkciója különösen kiemeli.

Jelenlegi ellenőrzési rendszerünk alapvető problémája mindenekelőtt, hogy az egyes szervekkel szemben támasztott követelmények az ellenőrzés terén nincsenek kellő összhangban a végrehajtás feltételeivel, lehetőségeivel, ennél fogva az ellenőrzés hatékonysága általában nem éri el a kívánt színvonalat. A továbbfejlesztés alapvető kérdése az optimális követelmények meghatározása és azok teljesítéséhez szükséges feltételek megteremtése, ennek alapján az ellenőrzés zárt rendszerének kialakítása, összhangban a gazdálkodás módszereiben bekövetkezett, illetve tervezett változásokkal.

Az ellenőrzési rendszer kialakítását a hadtápszolgálatban alapvetően meghatározzák:

- a néphadsereg szervezeti felépítése és vezetési rendszere,
- a katonai gazdálkodás rendszere és szervezeti struktúrája,
- a néphadseregben folyó ellenőrzésre vonatkozó HM irányelvek,

— a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés rendjét szabályozó kormányrendeletek, PM utasítások.

Az ellenőrzés rendszerében alapvetően megkülönböztethetjük egyrészt az előljáró és a funkcionális, illetve ágazati szervek által gyakorolt, ún. *külső ellenőrzések*, másrészt a csapatoknál, intézeteknél, szerveknél folyó *belső ellenőrzések* rendszerét.

A *külső ellenőrzés* rendszerének kialakításánál fontos követelmény az alapvető ellenőrzési fajták összhangjának, a végrehajtás alapvető feltételeinek, valamint az ellenőrzés zárt rendszerének biztosítása.

Az *ellenőrzés zárt rendszeréről* akkor beszélhetünk, ha az hézagmentesen kiterjed valamennyi szervekre, ha tehát a rendszeren belül minden egységnek, intézetnek, szervnek megvan a kijelölt ellenőrző szerve.

Az alapvető ellenőrzési fajták meghatározásánál — a hadtápszolgálat sajátos feladatait figyelembe véve — abból szükséges kiindulni, hogy a hadtápszolgálat különböző szintű vezető (szakirányító) szerveinek:

- alárendeltjeik vonatkozásában komplex felügyeletet,
- a csapatok hadtápszolgálata irányába szakfelügyeletet kell gyakorolni,
- a gazdálkodó egységeknél, intézeteknél, szerveknél rendszeres gazdasági, pénzügyi ellenőrzést kell biztosítani.

Ennek megfelelően a *külső ellenőrzés* alapvető fajtáiként

- a felügyeleti ellenőrzést,
 - a szakfelügyeleti ellenőrzést és
 - a gazdasági, pénzügyi ellenőrzést
- célszerű meghatározni.

A *felügyeleti ellenőrzést* az előljáró szervek hajtják végre, mely az alárendelt szervek alaprendeltetéséből adódó feladatai végrehajtásának átfogó jellegű, komplex vizsgálatára, összetevékenyséjük értékelésére irányul.

A *szakfelügyeleti ellenőrzést* a funkcionális vagy ágazati szervek hajtják végre az irányításuk alá tartozó szakterület vonatkozásában az összefegyvernemi (fegyvernemi, funkcionális vagy ágazati) szerv alárendeltségébe tartozó csapatoknál, intézeteknél, szerveknél, amelynek célja a szakfeladatok átfogó vizsgálata, rendeletek, utasítások, előírások teljesítésének felmérése, értékelése.

A *gazdasági, pénzügyi ellenőrzés* az önálló gazdálkodást folytató egységeknél, intézeteknél, szerveknél végrehajtásra kerülő vizsgálat, mely a gazdálkodás elemzésére, értékelésére, a gazdálkodásra vonatkozó (tervezési, számviteli, pénzügyi stb.) szabályok megtartásának elősegítésére, a társadalmi tulajdon védelmére irányul.

A gazdasági, pénzügyi ellenőrzés végrehajtásra kerülhet — összhangban a gazdálkodás irányítási rendszerével — az előljáró vagy a szakfeladatokat ellátó szerv által, illetve a két szerv közös együttműködésben.

Az egyes ellenőrzési fajták között lényeges tartalmi különbségek vannak. A felügyeleti ellenőrzés előljárói minőségben kerül végrehajtásra, s

az érintett alárendelt egység (intézet) minden oldalú tevékenységének átfogó értékelésére irányul, mindenek előtt az alapvető feladatok végrehajtása szempontjából. A szakfelügyeleti ellenőrzés ezzel szemben egy szakterület (ágazat, több ágazat) komplex tevékenységét (harckészültség hadtáp [anyag] biztosítása, szakkiképzés, gazdálkodás, szakvezetés stb.) átfogó módon vizsgálja, szakmai előjáró minőségben. Végül a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés egy meghatározott terület, a gazdálkodás részletes vizsgálatát célozza, az önálló gazdálkodást folytató szerveknél (csapat, intézet).

Ellenőrzési rendszerünk továbbfejlesztésének legjobban vitatott kérdései a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés zárt rendszerének, valamint szervezeti feltételeinek kialakításával kapcsolatosak. A problémák alapvetően a szervezeti feltételek biztosításának nehézségeivel függnek össze. A megoldás alapvető változatai lehetnek:

— továbbra is az előjáró szerveket kötelezni alárendeltjeik gazdasági, pénzügyi ellenőrzésére, vagy pedig

— a csapatok gazdasági, pénzügyi ellenőrzését központi (területi) szakfeladatokat ellátó szervek tevékenységi körébe tenni,

Az első változat mellett annak az elvnek a következetes érvényesítése szól, hogy az alárendelték minden irányú tevékenységének ellenőrzéséért a feladatokat meghatározó közvetlen előjáró legyen felelős.

Ezen elv megvalósításához azonban — a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés követelményeknek megfelelő végrehajtása vonatkozásában — a csapatok középirányító szervei (seregtest, magasabbegység parancsnokságok) megfelelő szervezeti feltételekkel nem rendelkeznek. A szükséges ellenőri létszám biztosítása szinte megoldhatatlannak látszó nehézségek elé állítja a felső hadtáp vezetést.

A második változat mellett több olyan tényező szól, amely indokoltá teszi, hogy a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés zárt rendszere megvalósítási lehetőségeinek vizsgálata során ezt fontolóra vegyük. Mindenek előtt mellette szól az, hogy létszám-szükséglete mintegy 50%-kal kevesebb, mint az első változaté, s biztosításának viszonylag reálisabbak a lehetőségei.

Figyelemre méltóak azok a tényezők, amelyek a gazdálkodás rendszerében az utóbbi évek során bekövetkezett változásokkal függnek össze. Az anyagellátás alapvetően a csapatok és az ellátó központ hadtáp szervek között bonyolódik, a középirányító szervek ezzel kapcsolatos feladatai nagymértékben leszűkültek. A középirányító szervek a csapatok ellátottságának helyzetéről, operatív jelentések alapján utólag informálódnak, illetve a helyszínen tájékozódnak. Az ellátó szervek objektíve sok olyan adattal rendelkeznek, amelyeket fel lehet használni a csapatgazdálkodás ellenőrzésénél (egyeztetni lehet a kiutalt anyagok okmányolását, nyilvántartásba vételét, a keretek helyességét, a befizetések megtörténtét stb.), s ez a körülmény jelentős mértékben hozzájárul a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés hatékonysága fokozásához. Ezen túlmenően az ellátó szervek közvetlen helyszíni kapcsolatba kerülnek a csapatokkal, s lehetőségeik ismeretében saját hatáskörben, illetve a csapatok előjáró szerveivel együttműködve tudnak intézkedni az ellátás terén fennálló problémák megoldására.

További pozitívuma a második változatnak, hogy ezúton megvalósulhat a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés zárt rendszere a hadtápszolgálatban.

Végül mellette szól az a körülmény is, hogy így a szolgálat főnökségek saját szerveikkel tudják vizsgálni a csapatgazdálkodás helyzetét — amire eddig nem volt lehetőségük — szakmai követelményeiket közvetlenül is tudják érvényesíteni a csapatoknál, gyorsabban tudnak reagálni a felmerült általános jellegű problémákra. Ezzel megoldódhat a „visszacsatolás” kérdése a hadtápszolgálat vezetési, irányítási rendszerében, melynek eddig nagy hiányát éreztük.

Feltétlenül foglalkozni kell e változat vizsgálata során, hogy milyen következményekkel járhat a középírányító szervek felmentése a gazdasági, pénzügyi ellenőrzés kötelezettsége alól. Nem sértjük-e meg a vezetés általános elveit, az alárendeltekért való felelősség kérdésében jelent-e változást, illetve a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzésért való felelősség átvállalása nem jelent-e túl nagy terhet a felső vezetés számára?

A gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés a hadtápszolgálatban folyó ellenőrzés egyik fontos, speciális területe. A követelményeknek megfelelő végrehajtása rendkívül munkaigényes, az ellenőröktől alapos szakmai felkészültséget és egy-egy gazdálkodó szervnél hosszabb időráfordítást igényel (átlagosan 12—26 nap). A vezetés számára a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés eredménye, ténymegállapításai a fontosak. Ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy a gazdálkodás részletes vizsgálatát (okmány revízió, leltározás, elszámolás elemzése stb.), mely szerv végzi (az előljáró vagy szakmai). Az ellenőrzés eredményéről az előljáró szervek az ellenőrzést végrehajtó szerv által készített jegyzőkönyv útján rendszeresen tájékozódhatnak, amelynek alapján alárendeltjeik felé megfelelő intézkedéseket foganatosíthatnak. A vezetéshez szükséges feltételek tehát továbbra is csorbítatlanul biztosítottak, sőt javulnak, mert a középírányító szervek így nagyobb gondot tudnak fordítani az érdemi munkára, alárendeltjeik vezetésére, felügyeletére.

Az alárendeltek vezetéséért, irányításáért való felelősség kérdésében sem jelent változást a középírányító szervek felmentése a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés kötelezettsége alól. A felügyeleti, illetve a szakfelügyeleti ellenőrzés az előljáró szervek részére megfelelő lehetőséget nyújt követelményeik érvényesülésének átfogó vizsgálatára az alárendelteknél. Ennek keretében a vezetés a szükséges mértékben személyesen is tájékozódhat — a csapathadtáp összetevékenységen belül — a gazdálkodás helyzetéről, eredményeiről is, melynek értékeléséhez alapként a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzést rendszeresen végrehajtó szerv megállapításait is fel tudja használni, sőt ezúton az ellenőrzés célirányosabbá válhat.

Felmerülhet úgy is a kérdés, hogy a középírányító szervek gazdasági (pénzügyi) ellenőrzési kötelezettségét megszüntetjük, de felelősségüket változatlanul hagyjuk? Mint az eddigi fejtegetésekből látható, a vezetés feltételei nem rosszabbodnak, sőt javulnak. Ez esetben nem a felelősség átvállalásáról van szó, hanem egy olyan feladat alóli tehermentesítésről, amelynek elvégzése a jelenlegi körülmények és szervezeti feltételek mellett a középírányító szerveknek jelentős megterhelést okoz. Az ellenőrzés eredménye ugyanakkor változatlanul rendelkezésre áll az előljáró szerveknek is, így azokat megfelelő módon hasznosíthatják munkájukban.

Mivel a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés hatékonysága várhatóan javulni fog, ez a körülmény a vezetésben is hasonló módon realizálódhat.

A fentieket mérlegelve, a hadtápszolgálat külső ellenőrzési rendszerének lehetséges változatát az 1. és 2. számú vázlat tartalmazza.

Az ellenőrzési feladatok gyakorlati követelményeit az ellenőrzés komplex rendszerének tükrében lehet meghatározni. A felügyeleti ellenőrzés végrehajtását az alárendelteknel 5 évenkénti időközönként lehetne megszabni. A szakfelügyeleti ellenőrzés gyakoriságát vezetési szintenként célszerű differenciálni. Így egy változat szerint pl. az MNHF-ség 5 évenként, a seregtest hadtáptörzsek 3—4 évenként, a magasabbegység hadtáptörzsek 2—3 évenként hajtának végre a csapatok szakfelügyeleti ellenőrzését. A gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés gyakoriságára állami előírások vannak, melyek a végrehajtást évenként határozzák meg. Ennek betartása alapvetően a hadseregben is kötelező.

Összegezőképpen a hadtápszolgálat különböző szintű szerveinek ellenőrzési feladatait az alábbiakban lehetne körvonalazni:

MNHF-ség

— felügyeleti ellenőrzést hajt végre az alárendelt intézeteknél, szerveknél (5 évenként),

— szakfelügyeleti ellenőrzést hajt végre a seregtesteknél, valamint a HM közvetlen csapatoknál (5 évenként),

— gazdasági (pénzügyi) ellenőrzést hajt végre az ellátó központoknál (évenként).

Seregtest hadtáptörzsek

Szakfelügyeleti ellenőrzést hajtának végre a seregtest kötelékébe tartozó magasabbegységeknél, seregtest közvetleneknél (3—4 évenként).

Magasabbegység hadtáptörzsek

Szakfelügyeleti ellenőrzést hajtának végre a magasabbegység kötelékébe tartozó egységeknél (2—3 évenként).

Ellátó központok

— felügyeleti ellenőrzést hajtának végre az alárendelt intézeteknél (3—4 évenként),

— gazdasági (pénzügyi) ellenőrzést hajtának végre az önálló gazdálkodást folytató csapatoknál, intézeteknél (évenként).

A gazdasági (pénzügyi) ellenőrzés végrehajtását az MNHF-ség ellenőrző osztály koordinálhatja, együttműködésben a seregtestekkel, magasabbegységekkel. Az ellenőrzés megállapításairól az ellenőrzött szerv előljárója, a jegyzőkönyv egy példányának megküldésével tájékozik, a hiányosságok felszámolására hatáskörében intézkedik.

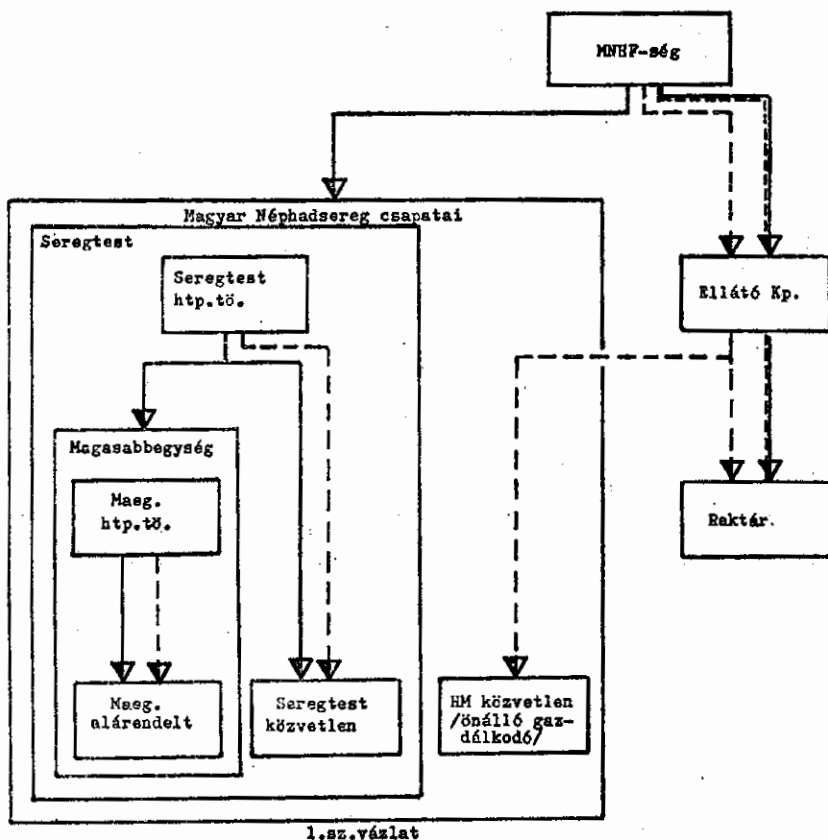
Az adott évben végrehajtásra kerülő felügyeleti és szakfelügyeleti ellenőrzésekkel a gazdasági (pénzügyi) ellenőrzéseket koordinálni kell.

A szakfelügyeleti ellenőrzések végrehajtásra kerülnek a HM felügyeleti szemlék, illetve seregtest és magasabbegység felügyeleti ellenőrzések

keretében, vagy önállóan az MNHF, a seregtest és magasabbegység parancsnok hadtáphelyettes terve szerint.

Beszámolási kötelezettséget — az ellenőrzések általános tapasztalatairól — csak az ellátó központoknak célszerű külön meghatározni, félévenkénti gyakorisággal. Az előjáró szervek ezirányú tapasztalataikról az éves beszámoló jelentésükben adhatnak számot.

ELGONDOLÁS
a külső ellenőrzés rendszerére
/1.sz.változat/

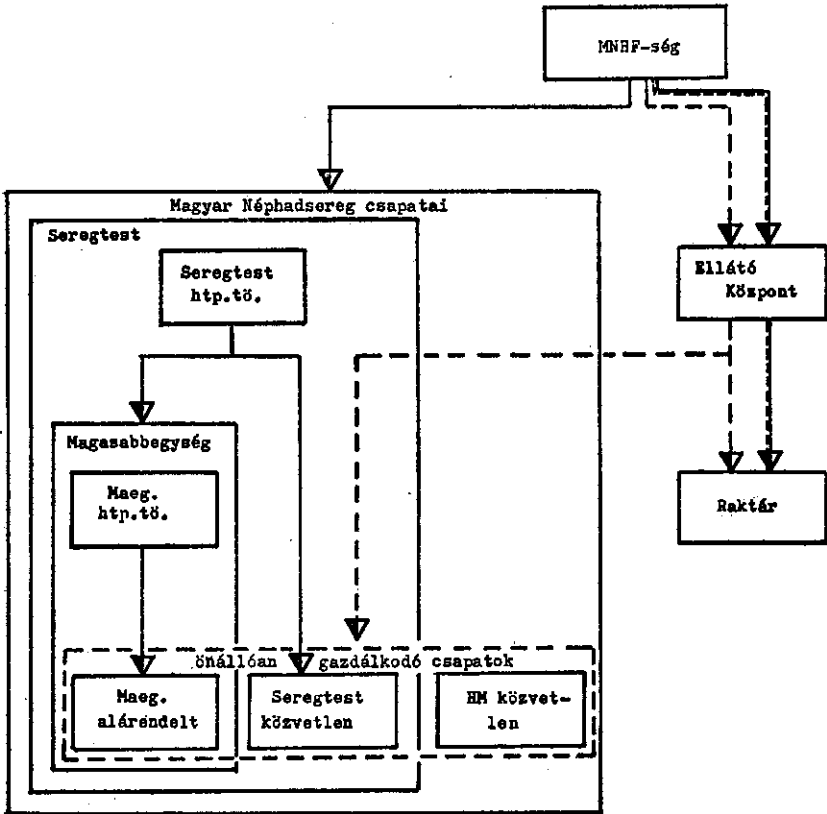
Megjegyzés:

Minden fajta ellenőrzést az előjáró szervek végzik /HM közvetleneket az Ellátó Központok ellenőrzik/

Jelmagyarázat:

- Pellüyeleti ellenőrzés: ----->
- Szakfelügyeleti ellenőrzés: —————>
- Gazdasági, pénzügyi ellenőrzés: - - - - ->

ELGONDOLÁS
a külső ellenőrzés rendszerére
/2.sz.változat/

2.sz.vázlat

Megjegyzés:

A felügyeleti ellenőrzést az előljáró szervek, a szakfelügyeleti ellenőrzést az MNHF-ség és az előljáró szervek hadtáptörzsei, a gazdasági, pénzügyi ellenőrzést az Ellátó Központok hajtják végre.

Jelölés:

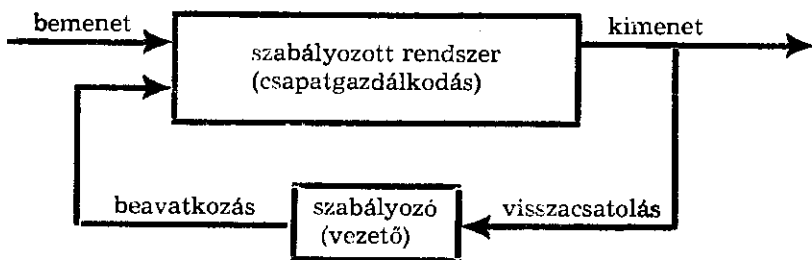
Felügyeleti ellenőrzés: —————>
 Szakfelügyeleti ellenőrzés: = = = = =>
 Gazdasági, pénzügyi ellenőrzés: - - - - ->

A belső ellenőrzés rendszerét, annak különböző ágai (vezetők ellenőrzése, munkafolyamatokba beépített ellenőrzés) és a belső ellenőrzés szervezete együttesen képezi. Mivel a csapatoknál belső ellenőrök nincsenek, így ott

- a vezetők által gyakorolt és
- a munkafolyamatokba beépített ellenőrzés működik.

A csapatoknál a hadtápszolgálat vonatkozásában a parancsnok hadtáphelyettesekre, szolgálatiág-vezetőkre hárul, hogy a gazdálkodás megszervezése, az eszközök ésszerű felhasználása mellett a gazdálkodásra mértékadó szabályzatoknak, utasításoknak, intézkedéseknek és az ezeken alapuló belső előírásoknak érvényt szerezzenek, fenntartsák a gazdálkodási, számviteli fegyelmet, védjék az egység kezelésében levő társadalmi tulajdont.

A vezetők tehermentesítése, a belső ellenőrzés hatékonyságának fokozása érdekében nagy szerepe van a munkafolyamatokba beépített ellenőrzésnek. Ez az ellenőrzési forma az ismétlődő, tömegesen és rutinszerűen jelentkező feladatokat az egyes munkakörök ellenőrzési feladatává teszi. Így a szabályozott munkafolyamatokban a vezetőknek már nem az egész munkafolyamatot és annak minden részletét kell figyelemmel kíséreniük, hanem csak az eltérésekre, a folyamat zavaraira kell figyelmüket irányítaniuk, amelyeket számukra a munkafolyamatokba épített ellenőrzés jelez (visszacsatol), s ekkor kell intézkedésükkel szabályozóként visszahatniuk a folyamatra.

3. sz. vázlat

A munkafolyamatokba beépített ellenőrzésnek az eredményes működés érdekében meghatározott követelményeknek kell megfelelnie. Át kell fognia a csapatgazdálkodást, annak minden műveletét. Kerülni kell a párhuzamos, egymást átfedő ellenőrzéseket, ugyanakkor ügyelni kell arra is, hogy hézag ne keletkezzen terület, művelet ellenőrzés alól ki ne maradjon. Az ellenőrző pontok kijelölése a szakmai, gazdasági, számviteli folyamatokban ott célszerű, ahol a megkívánt ellenőrzés lehetősége fennáll (a soros részművelet végrehajtója ellenőrzi az előzőt), a hiba keletkezése megakadályozható, illetőleg kár nélkül helyrehozható, mielőtt nagyobb hiba, illetőleg kár keletkezhetne.

Mindenütt, ahol lehetséges, célszerű előnyben részesíteni a kényszerpályás megoldást: a folyamat az ellenőrzési pont megkerülésével nem folytatható. Ennek egyik fajtája az automatikus ellenőrzés. Az ellenőrző pont (pl. raktár) a folyamatnak mindaddig „zöld utat” nyit (anyagot ad ki), amíg az szabályszerűen bonyolódik, de megszakítja a folyamatot, ha rendellenesség áll fenn; a szolgálatiág-vezető nem írta alá az utalványt).

A belső ellenőrzés hatékonyságának biztosítása szempontjából fontos követelmény, hogy az egyes szakkülső feladatok ellátása és ellenőrzése ne legyen ugyanazon munkakör feladata. Bármennyire is kívánatos, hogy az önellenőrzés az egységnél magas szinten álljon, nem lehet erre és csak erre a belső ellenőrzést alapozni.

A csapathadtápban a belső ellenőrzést illetően éppen ennek az elvnek a megsértése okozza az egyik legnagyobb problémát, az ugyanis, hogy a szakanyag gazdálkodás számvitele és annak ellenőrzése a szolgálatiág-vezető feladatkörét képezi. Ez a körülmény kedvező lehetőséget nyújt a szabálytalanságok, visszaélések elkövetésére.

E kérdés megoldásának célszerű módja a nyilvántartási (könyvelési) és elszámolási feladatokat leválasztani a szolgálati ágaktól, s egy erre a célra létrehozott ún. számviteli részleg tevékenységi körébe tenni, amely egyben elvégzi a számviteli bizonylatok folyamatos, tételes, érdemi és számszaki ellenőrzését (munkafolyamatba beépített ellenőrzés).

A gazdasági számvitel hatékony belső ellenőrzésének biztosítása a pénzgazdálkodás rendszerének széles körű kiterjesztésével, a csapatok gazdasági önállóságának növekedésével alapvető fontosságú kérdés. A fenti módszer megvalósításával nemcsak a belső ellenőrzés hatékonysága fokozásának legfontosabb feltételét teremtjük meg, hanem nagymértékben csökkentjük a parancsnok hadtáphelyettesek, szolgálatiág-vezetők leterheltségét is, ugyanakkor megfelelő alapot hozunk létre a gazdasági számvitel egységes elvi alapon történő korszerűsítésére, az adatfeldolgozás gépesítésére. Ezen túlmenően a kérdés kedvező kihatással lehet a külső gazdasági ellenőrzés, ezen belül az okmányrevízió tartalmára is. A belső ellenőrzés hatékonyságának növekedésével a külső ellenőrzésnek a gazdálkodás számvitelét nem szükséges teljes részletességgel vizsgálni, figyelmét az elszámoltatásra, a gazdálkodás elemzésére fordíthatja.

Az alapvető munkafolyamatokba beépülő ellenőrzés területeinek szélesedésével megnyílik a lehetősége a vezetői ellenőrzés rendjének, követelményeinek új módon történő szabályozására a csapathadtápban.

A szabályozásnak feltétlenül tükröznie kell a csapatgazdálkodásban bekövetkezett változásokat, mindenek előtt azt, hogy ezen a téren nagymértékben megnőtt a csapatok önállósága, a parancsnokok, vezetők gazdasági hatásköre, ezzel együtt a gazdálkodásért való felelőssége. Ennek megfelelően a belső ellenőrzést is olyan elvi alapon indokolt szabályozni, hogy végrehajtásában, feladatainak meghatározásában növeljük a helyi vezetők szerepét, felelősségét, erősítsük tekintélyét, kiküszöböljük az olyan adminisztratív rendszabályokat, amelyek nem a kívánt cél elérését segítik, hanem formalizmus kialakításához vezetnek.

A belső ellenőrzés szervezetségének, hatékonyságának biztosítása érdekében célszerű az ellenőrzés terén is az egyszemélyi felelősség elvét érvényesíteni, a felesleges párhuzamosságok kiküszöbölésére pedig a fontosabb ellenőrzési feladatokat — a jelenlegi szabályozástól eltérően — nem személyekre, hanem a szervezet (egység, intézet) egészére meghatározni.

A csapathadtápban a hatékony belső ellenőrzésért a parancsnok hadtáphelyettes tehető felelőssé. Ez irányú kötelezettsége lényegében vezető funkciójának szerves része. A belső ellenőrzés rendjére vonatkozó központi elvi szabályozás figyelembevételével — a Szolgálati Szabályzatban biztosított — jogállása alapján megfelelő hatáskörrel rendelkezik a helyi rendszabályok érvényesítésére, az ellenőrzések által feltárt hiányosságok felszámolása érdekében a szükséges intézkedések foganatosítására.

A vezetői ellenőrzési feladatok végrehajtásának személyi bázisát a szabályozás új rendszere (a feladatok nem személyekre, hanem a szerve-

zetre kerülnének meghatározásra) nagy mértékben megnövelné. A parancsnok hadtáphelyettes irányítása mellett, a szolgálatiág-vezetőkön túlmenően a csapathadtáp többi tisztje (hadtáp tervező tiszt stb.) és megfelelő felkészültségű tiszthelyettesei is bevonhatók a belső ellenőrzésbe. Ez a lehetőség — megfelelő vezetés, követelmény támasztás esetén — ugyancsak az ellenőrzés hatékonyságának növekedése irányába hat, mert hisz az ellenőrzés nem egyszemélytől van függővé téve (mint ahogy az jelenleg van), végrehajtását az adott szakterület vezetésének terve, követelményei alapján a rendelkezésre álló szakállomány biztosíthatja. A vezetésnek módja nyílik arra, hogy ebben a vonatkozásban is differenciáljon, személyes figyelmét — a helyi körülményektől függően — elsősorban a fontosabb területeken folyó tevékenység vizsgálatára irányítsa, míg más területek ellenőrzését a beosztott szakállomány útján biztosítsa. Ez a körülmény természetesen nem menti a vezetést a szakterületért való felelősség alól. A szolgálat helyzetének megítélése ugyanis nem az ellenőrzések számszerűségén, a végrehajtott személyeken alapszik, hanem a tényeken, melyek az eredményeket tükrözik. A szolgálat működéséért való felelősség független az ellenőrzések számától, végrehajtóitól. A vezetésnek mindenkor helyesen kell tudni megítélni a feladatok (legyen az az ellenőrzés) végrehajtásának módját, sorrendjét, személyes részvételét. A szakterületért való felelősség, a beosztottak munkájáért való felelősséget is takar, tehát nem elég valakit megbízni valamely feladat végrehajtásával, hanem meg kell győződni, hogyan tesz eleget a rábízott feladatnak. Ez pedig szükségessé teszi a végrehajtás személyes ellenőrzését, illetve a vezetői ellenőrzés olyan szervezését, hogy a tevékenységek vizsgálata bizonyos időközönként személyes formában is mindenütt megtörténjen.

Mindebből az is kitűnik, hogy a belső ellenőrzés szabályozásánál a hatékonyság növelése érdekében nem az ellenőrzések számának növelésére kell törekedni. Olyan elvi keretet kell adni a helyi vezetés számára, mely megfelelő lehetőséget nyújt arra, hogy az egység előtt álló feladatokat, a helyi körülményeket, az anyagi fegyelem állapotát figyelembe véve, a reá háruló felelősség alapján, célirányosan, határozza meg a belső ellenőrzés feladatait, követelményeit.

Ebből kiindulva — az elvi szabályozáson belül — a belső ellenőrzés fontosabb feladatai végrehajtásának gyakorlati előírásait — alapvetően a társadalmi tulajdon védelmének biztosítása szempontjából — a szakanyagra jellemző sajátosságokat, valamint a gazdasági folyamatokba beépülő ellenőrzés hatékonyságát figyelembe véve célszerű meghatározni. Ennek egy célszerű változatát az 1. sz. melléklet tartalmazza.

A főbb ellenőrzési feladatok végrehajtásának javasolt gyakorisága az a minimum, amely helyes és szervezett gazdálkodási körülmények között megfelelő felügyeletet biztosít a néphadsereg anyagi eszközei felett. Nem jelentheti azonban azt, hogy csak ennek teljesítésére korlátozódik a csapathadtáp vezetésének kötelezettsége. Éppen a szabályozás újszerűsége, a hatékony ellenőrzésért való egyszemélyi felelősség ad alapot és biztosítékot az ellenőrzési feladatok helyi differenciálására, a követelmények fokozására a helyi körülményektől függően, mely nemcsak lehetőség, jog, hanem egyben a szakterületért való felelősség mértékéből fakadó kötelesség is.

**A csapathadtáp főbb belső ellenőrzési feladatai
végrehajtásának gyakoriságára vonatkozó elgondolás**

Gyakoriság	Ellenőrzési feladat
Negyed- évenként	1. Az egység raktárában tárolt: <ul style="list-style-type: none"> — élelmiszerek és azok göngyölegei, valamint egyéb élelmezési fogyó anyagok, továbbá — üzemanyagok meglétének ellenőrzése (leltározása)
Fél- évenként	2. Az egység raktárában tárolt (az 1. pontban nem szereplő) egyéb anyagok (tűzelő és egészségügyi anyag kivételével) meglétének ellenőrzése (leltározása) 3. Használatban levő <ul style="list-style-type: none"> — az alegységek személyi állományának kiadott (az alegység raktárban tárolt) anyagok, felszerelések (pl. ruházat, lábbeli, személyi felszerelés, ágynemű, élelmezési felszerelés stb.), — konyhák (étkezdék) részére kiadott élelmezési felszerelési anyagok meglétének ellenőrzése (leltározása) 4. A szolgálati ágak gazdálkodásának és a gazdasági számvitel átfogó vizsgálata (a szolgálati ág vezetésének, az ellátás, anyagfelhasználás, üzemeltetés stb. helyzete)
Évenként	5. Egyéb (az 1—3. pontban nem szereplő) szakanyagok (bútorzat, berendezési anyagok, hadtáp-technikai eszközök és felszerelések, egészségügyi anyagok, műszerek, tűzelő) meglétének ellenőrzése (leltározása)

Megjegyzés:

Az anyagok meglétének ellenőrzését évente egyszer az egyes szolgálati ágra kiterjedő átfogó leltározással célszerű végrehajtani, a parancsnok elhatározása szerint megfelelő időpontban.

A hadműveleti-harcászati rakéták rakéta-üzemanyag ellátásának általános elvei és sajátosságai

Kiss József alezredes

A korszerű háborút különböző típusú és rendeltetésű rakétaeszközök tömeges alkalmazása jellemzi. A Magyar Néphadseregben alkalmazott, rendszeresített hadműveleti-harcászati rakéták különböző típusai folyékony üzemanyaggal működnek. A rakéta-üzemanyag ellátást az MN hadtápszolgálata — ezen belül az üzemanyag-szolgálat — valósítja meg a rakétaellátással összhangban, szorosan együttműködve a fegyverzeti szolgálattal. A rakéta-üzemanyag megjelenése a hadtápbiztosítás rendszerében további jelentős feladatokat és felelősséget ró a különböző hadtápellátási tagozatokra.

A rakéta-üzemanyag szükséglet szerinti folyamatos biztosítása a sikeres hadművelet és harctevékenység egyik döntő feltétele, amely a rakétaegység- (magasabbegység-) parancsnok, a parancsnok hadtáphelyettes és az üzemanyag-szolgálatvezető elsőrendű, egyik legfontosabb feladata.

A rakéta-üzemanyag biztosítás szervesen illeszkedik a hadtápbiztosítás rendszerébe. E téma azonban eddig még csak igen szűk körben került publikálásra, így szükségesnek tartom az alapok ismertetéséből kiindulva a biztosítás bonyolult feladatait vázolni.

A rakéta-üzemanyagok sajátossága, jellemzői

Elsősorban célszerű röviden ismertetni a rakéta-üzemanyagok — más hadtápellátóanyagoktól eltérő — sajátosságait, kémiai jellemzőit, mert a rakéta-üzemanyagok bonyolult kémiai tulajdonságai befolyásolják a tárolást, a kezelést, a kiszolgálást, mindezek különleges eszközöket igényelnek. Az egyes munkafolyamatok végrehajtásához sajátos követelmények és rendszabályok szükségesek. E tényezők befolyásolják mind az ellátás rendjét, mind az ellátó szervezetek kialakítását.

A folyékony rakéta-üzemanyaggal működő rakéták üzemeltetéséhez általában három fajta rakéta-üzemanyag komponens szükséges. Ezek: az oxidálóanyag, a fő- és a kisegítő hajtóanyag. A rakétába történő betöltés előtt mindhárom — eltérő kémiai tulajdonságokkal rendelkező — komponens tárolása és szállítása külön speciális eszközökben történik.

Oxidálóanyag: nitrogénoxidot oldott állapotban tartalmazó koncentrált salétromsavból és antikorróziós inhibitorként hozzáadott anyagokból áll. Könnyen mozgó, világos vagy sötét meggypiros színű folyadék.

Az anyagból a nitrogénoxid gőzök alakjában igyekszik elpárologni, ez nyitott tárolóeszköz esetén vörös színű felhő formájában jól látható.

Az oxidálóanyag és a belőle elpárolgó gőzök az élő szervezetre rendkívül veszélyesek. A szervezet mérgezése, roncsolása az anyag gőzeinek belégzése útján és a külső bőrtakaróra jutva jöhet létre. A mérgező tulajdonságok miatt az oxidálóanyaggal folytatott munkát csak megfelelő védőruházatban szabad végezni. Ilyenek: opanolos védőruha, saválló kesztyű és csizma, gázalarc, valamint az e célra rendszeresített szűrőbetét.

Zárt vagy szabad munkahely levegőjében az oxidálóanyag gőzök koncentrációjának megengedhető felső határa 0,005 mg/liter lehet.

Az oxidálóanyag rendkívül agresszív természetű, a fémes és nem fémes anyagokat néhány kivétellel egyaránt megtámadja. Az oxidáló anyagnak ellenáll a megfelelő tisztaságú alumínium, különféle összetételű saválló acélok és egyes teflon típusú műanyagok. Ennek megfelelően a tároló és töltőeszközök alumíniumból és saválló acélból készülnek. Az oxidálóanyag minden szerves anyagot gyorsan oxidál, ezek közül az érintkezés pillanatában több anyagnál öngyulladás következik be. Az oxidáló anyag nagymértékben higroszkópos, a levegő nedvességtartalmát gyorsan megköti, ezért tárolása túlnyomásos légzőszelleppel ellátott, vagy légmentesen lezárt tartályokban történik.

Fő hajtóanyag: T-1 spec. petróleum. Repülőgépek hajtóanyagaként használatos, ezért tulajdonságairól külön, itt nem szükséges tájékoztatást adni.

Kisegítő hajtóanyag: trietilamin és xilidin meghatározott keverékből áll. Könnyen mozgó, erősen mérgező hatású, olajos jellegű folyadék. Színe sárgától a sötétbarnaig változhat, szaga az alifás aminokéra jellemző (rothadó szénaillat).

Az I. tűzveszélyességi fokozatba tartozó termék. Az oxidálóanyaggal érintkezve nyílt térben is magas hőfejlődés közben robbanásszerűen ég el. Higroszkópos tulajdonságú, kedvezőtlen körülmények között 14% vizet képes lekötni. Helytelen tárolás következtében ez a tulajdonsága rövid idő alatt minőségi változáshoz (romláshoz) vezet.

E hajtóanyag és gőzei az élő szervezetre szintén rendkívül veszélyesek, mérgezőek. Az emberi szervezet mérgezése bőrön, szájon át, vagy belélegezve jöhet létre. A mérgező tulajdonságai miatt a hajtóanyaggal folytatott munkát csak megfelelő védőruházatban és gázalarcban, e célra rendszeresített szűrőbetéttel szabad végezni. A munkahely levegőjében e hajtóanyag-gőzök koncentrációjának megengedett felső határa 0,003 mg/liter lehet.

A kisegítő hajtóanyag tárolása, szállítása általában a hagyományos üzemanyagokhoz használt eszközökben történik, azonban az anyag rézzel, bronzsal vagy ezek ötvözeteivel nem érintkezhet. Ezeket az anyagokat a hajtóanyag kémiaiilag megtámadja.

A rakéta-üzemanyaggal foglalkozó személyi állományra vonatkozó alapvető sajátos rendszabályok

A rakéta-üzemanyagok egészségre káros, valamint sajátos kémiai tulajdonsága miatt a kezelő személyi állományra vonatkozóan az általánostól eltérő rendszabályok foganatosítása szükséges. Ilyen alapvető rendszabályok:

Rakéta-üzemanyaggal csak azok dolgozhatnak, akiket az orvosi vizsgálat alkalmasnak minősít. Az alkalmassági vizsgálatot megfelelő időközökben meg kell ismételni. Ennek megfelelően nagy szerepe van a *személyi állomány gondos, körültekintő kiválasztásának*.

A személyi állományt előzetesen ki kell képezni a rakéta-üzemanyagok kezelésére és a kapcsolatos munkavédelemre. Munkahelyeken csak azok a személyek foglalkoztathatók, akik a komponensek általános összetételét, egészségre káros tulajdonságait ismerik és ebből *eredményes vizsgát tettek*.

A munkahelyeken a komponensekhez rendszeresített védőfelszereléseket, az elsősegélynyújtáshoz szükséges (elrendelt) eszközöket, anyagokat az adott helyszínen *állandóan készenlétben kell tartani*.

A hadműveleti-harcászati rakéták üzemanyag ellátását végző szervezetek rendszere

Az elvonuló szárazföldi csapatok állományába szervezett rakéta-üzemanyag raktárak szervezetét és lehetőségeit alapvetően a rakéta-magasabbegységek, bázisok technikai lehetőségei és általában az első hadművelet rakétaszükséglete határozza meg. A raktárak szervezetének belső struktúráját, a technika milyenségét pedig a rakéta-üzemanyag fontossága és különleges sajátossága határozza be. Ezek:

- a rakéta-üzemanyag emberi szervezetre károsító, mérgező hatása, nagyfokú balesetveszélyessége;
- a rakéta-üzemanyag kémiai összetételéből következő fokozott minőségváltozási hajlam;
- az alkalmazott tároló, töltő és kiszolgáló technika bonyolultsága, valamint a velük szemben támasztott különleges követelmények.

A fentieknek megfelelően követelményként jelentkezik, hogy rakéta-üzemanyag ellátásban csak a legszükségesebb tagozatok vegyenek részt. Ezzel biztosítható az átrakások, átfajtások számának csökkentése, a szállított anyagok minőségének megóvása, az ellátás folyamatossága. Továbbá az ellátás minden oldalú biztosítása szükségessé teszi, hogy minden tagozat egységes (azonos típusú) tároló, töltő és szállító eszközökkel rendelkezék, ami lehetővé teszi a hadműveleti hadtáp rakéta-üzemanyag raktár eszközeinek alkalmazását, cseréjét minden szinten.

Rakéta üzemanyag ellátási tagozatok és ellátási rendszereik:

- rakéta-magasabbegység rakéta-üzemanyag raktár;
- mozgó rakéta technikai bázis (MRTB), rakéta-üzemanyag raktár;
- az MN tábori hadtáp állományába tartozó rakéta-üzemanyag bázis.

A szárazföldi hadsereg rakéta-üzemanyag raktárral, vagy rakéta-üzemanyag ellátással foglalkozó szervezettel nem rendelkezik. Ebből következik, hogy a tábori hadtáp szervezetében működő rakéta-üzemanyag bázis sajátos feladatot lát el.

Nevezetesen a rakéta-ellátás általános rendszerének megfelelően a HDS ellátási tagozat megkerülésével az anyagellátás útjának lerövidítése érdekében közvetlen ellátási kapcsolatot hoz létre a hadsereg mozgó rakéta-technikai bázissal, vagy a rakéta-magasabbegységgel.

A rakéta-magasabbegység és MRTB rakéta-üzemanyag raktárak feladata meghatározott rakéta mennyiséghez szükséges rakéta-üzemanyag mozgókészletek tárolása, szállítása a töltőcsoportok folyamatos tevékenységének biztosítása, valamint az utánszállított készletek átvétele.

A rakéta-üzemanyag biztosítás rendszerében az alapvető tevékenységet, a tábori hadtáp szervezetébe tartozó rakéta-üzemanyag bázis végzi. Így szükségesnek tartom feladatainak kissé részletesebb ismertetését.

A tábori hadtáp szervezetében működő rakéta-üzemanyag bázis telepítése és az ezzel kapcsolatos sajátosságok a következők.

A tábori rakéta-üzemanyag bázis a tábori hadtáp raktárak körletében mint önálló elem települ. A telepítésnél törekedni kell a hadsereg mozgó rakéta-technikai bázishoz történő közelítésre, a hadművelet tényszerése esetén pedig annak követésére. Ennek megfelelően a tábori hadtáp raktárak mélységi tagozódása esetén a tábori rakéta-üzemanyag bázist a TEB körletében kell elhelyezni. A háború kezdetén képes önálló körletben is elhelyezkedni, addig amíg a többi tábori hadtáp raktárak a szervezés, illetve mozgósítás állapotában vannak, vagy ha azt más körülmények indokolják. Ehhez alapvetően megfelelő szervezettel, anyagi és technikai feltételekkel rendelkezik.

A tábori rakéta-üzemanyag bázis szervezete nagy mozgékonyt és manőverezési lehetőséget biztosít. A rendszeresített eszközeit és anyagait képes egy fordulóval szállítani, működéséhez a szállító és töltő eszközökre málházott anyagok telepítése nem szükséges.

A tábori rakéta-üzemanyag bázis szélességi vagy mélységi megosztása, tagolása nem célszerű, mert a szervezeti lehetőségei ezt nem teszik lehetővé, ellátási feladatai pedig nem indokolják.

A tábori rakéta-üzemanyag bázis általában a hadsereg fő csoportosításának biztosítására létrehozott hadtáp egységek és intézetek rendszerébe települ. Áttelepítése alapvetően saját járműveken, keréken történik. Vasúti szállítása nem célszerű. Az áttelepítést az utak biztosítása, őrzése miatt célszerű összehangolni az önálló rakéta-szállító osztály áttelepítésével. Az áttelepítést a hadsereg támadási ütemével összhangban, más tábori hadtáp szervezetekkel azonos ütemben és időközönként célszerű végrehajtani.

Az ellenség a rakéta-üzemanyag bázis felderítésére és megsemmisítésére — a hadműveletekben betöltött jelentős szerepe miatt — fokozott mértékben törekszik. Jelenléte a tábori hadtáp raktárak rendszerében növeli az ellenség csapásainak lehetőségét más raktárakra is. Ezt a veszélyt

értékelve a rakéta-üzemanyag bázis telepítésénél célszerű az alábbi főbb elveket figyelembe venni:

— a tábori rakéta-üzemanyag bázist általában a tábori raktár rendszerek körletének határán célszerű elhelyezni, úgy, hogy a vezetése és őrzése a rendszerrel összhangban biztosítva legyen.

— Más tábori hadtáp objektumoktól megfelelő atombiztonsági távolságra (3—5 km) kell elhelyezni, figyelembe véve, hogy a szállításhoz biztosított útvonal közelébe essen, amely alapvetően a rakétaszállítás útvonalával egyezik meg.

— A telepítési hely kiválasztásánál fokozott mértékben kell törekedni a terep védelmi és álcázási lehetőségeire, figyelembe véve a tárolt anyagok nagyfokú tűzveszélyességét.

A rakéta-üzemanyag ellátás elvei és sajátosságai

Az elvonuló szárazföldi hadsereg rakéta-üzemanyag ellátását a tábori hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat főnöke szervezi. Felelős a rakéta-üzemanyagnak a rakéta-magasabbegység üzemanyag raktárához, vagy csapattagozatú töltő csoporthoz (részlegekhez) történő eljuttatásáért, kiszállításáért.

A tábori hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat a kidolgozza a szárazföldi rakéta-magasabbegység rakéta-üzemanyag biztosítási tervét és ennek megfelelően az ellátás rendszeréről tájékoztatja a szárazföldi hadsereg üzemanyag-szolgálatát. A szárazföldi hadsereg üzemanyag-szolgálat a rakéta-üzemanyag ellátás szervezésével és gyakorlati végrehajtásával csak a rakéta-magasabbegység és MRTB közötti szükséges anyagmanőverekkel foglalkozik, továbbá elvi irányítást végez. E vonatkozásban együttműködik a hadsereg fegyverzeti és rakéta-technikai szolgálatával.

A tábori hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat a rakéta-üzemanyagot — egyes eseteket kivéve — az alárendeltek (felhasználók) igénylése nélkül utalja ki, saját eszközökkel szállítja a tábori rakéta-üzemanyag raktárból. A kiutalás alapját a THF-ség fegyverzeti szolgálatának igénylése, valamint a hadtáp direktívában (intézkedésben) meghatározott tartalék képezi.

A fegyverzeti szolgálat igénylése (tájékoztatása) alapvetően a következőket tartalmazza:

- a kiszállításra kerülő hadműveleti-harcászati rakéták mennyisége;
- a rakéták kiszállítása — ellátási tagozat megjelölésével — honnan, hová történik;
- a kiszállításra kerülő hadműveleti-harcászati rakéták típusa;
- a rakéta-üzemanyag kiszállítást, mely időpontra kéri (hónap, nap, óra meghatározása).

Többnemzetiségű front kötelékben történő alkalmazás esetén a saját szárazföldi rakéta-magasabbegységek részére a hadművelet megvívásához szükséges rakétákat — rendszerint a második hadművelettől kezdve — a front rakéta-technikai bázisai biztosítják. Ebben az esetben a szükséges rakéta-üzemanyagot szintén a front biztosítja saját eszközökkel történő kiszállítással az MN tábori rakéta-üzemanyag bázishoz.

A rakéta-üzemanyag átadásának elvei

A hadművelleti hadtáptól az alsóbb ellátási tagozatokba kiszállításra kerülő rakéta-üzemanyagok átvételének megszervezése igen nagy körültekintést igénylő, összetett feladat. A rakéta magasabbegységeknél, az MRTB-nél az átvétel megszervezése a hadtáp és más szolgálati ágak között szoros összehangolt tevékenységet és együttműködést igényel.

Az előljáró ellátási tagozattól kiszállított rakéta-üzemanyagok fogadása a rakéta-magasabbegység, MRTB részéről általában

t a l á l k o z á s i p o n t o n

(pontokon) történik. A találkozási pontot a tábori hadtápfőnökség üzemanyag szolgálata jelöli ki, erről értesíti az átvevő alakulatot. A találkozási pontot a harchelyzettől és a területen levő más csapatok elhelyezésétől függően nagy körültekintéssel kell kijelölni.

A találkozási ponttal szemben támasztott főbb követelmények:

- mind térképen, mind gyakorlatban könnyen felismerhető, megtalálható, megközelíthető legyen;
- az igénybe vett (őrzött és biztosított) utánszállítási útvonaltól lehetőleg ne legyen távol, azonban nagyforgalmú útra vagy csomópontra ne essen;
- a beérkezett járművek ne akadályozzák az egyéb csapatmozgásokat vagy szállításokat;
- a beérkezett oszlop rejtése lehetőleg biztosítva legyen;
- a lehetőséghez mérten városon kívül essen.

A találkozási ponton a fogadást úgy kell megszervezni, hogy a szállítmány további vezetésének, irányításának jogossága az átadó részéről megbízhatóan ellenőrizhető legyen és az átvevő megbízottja a szállítmányra vonatkozóan kellő tájékozottsággal rendelkezzen.

A rakéta-magasabbegységhez, MRTB-hez kiszállításra kerülő rakéta-üzemanyagok átadása (áttöltés, átrakás, vontatócsere stb.) általában az „átadási helyen” történik.

Az átadási helyen a rakéta-üzemanyagok fogadását a mérnök-műszaki szolgálat és az üzemanyag-szolgálat szoros együttműködésben szervezi meg. A töltő csoport felelős a fogadó töltő és szállító járművek technikai előkészítéséért, és az eszközök megfelelő tisztaságáért.

Az üzemanyag-szolgálat a laboratórium-vezető útján ellenőrzi a fogadóeszközök tisztaságát és biztosítja a beérkezett rakéta-üzemanyag minőségét átvételét.

Az átadási helyet úgy kell megválasztani, hogy az megfeleljen mind az életvédelmi, mind a technikai követelményeknek és biztosítsa az anyagok veszteségmentes, gyors átvételét.

Az átadási hellyel szemben támasztott főbb követelmények:

- biztosítsa a rakéta-üzemanyag komponensek elhatárolt, gyors és szakszerű áttöltését, átrakását;
- biztosítsa az átadásnál sorra kerülő részműveletek tervszerű végrehajtását;

— a harchelyzet körülményeit figyelembe véve legyen könnyen megközelíthető és biztosítsa az áttöltés, átrakás rejtett végrehajtását;

— adjon lehetőséget az uralkodó szélirány szerint a munkahely helyes megválasztásához, hogy a munkában résztvevő állomány életvédelmét messzemenően biztosítani lehessen.

Célom volt e rövid tájékoztatóval, hogy betekintést nyújtsak a nem e szolgálatban dolgozó hadtáp tisztek részére, a rakéta üzemanyag-szolgálat bonyolult, felelősségteljes feladataiba. Meggyőződésem, hogy mindazok, akik közvetve vagy közvetlenül, munkájukkal eddig is elősegítették e szolgálat eredményes tevékenységét, a jövőben még inkább azon fáradoznak, hogy ezen igen fontos hadtápfeladat végrehajtása minél zavartalanabbul történjék.

A hadműveletek ruházati szükségletének tervezése

Nátrán György alezredes

A tömegpusztító fegyverek megjelenése és fejlődése, főként a rakéta-atomfegyverek tökéletesedése, a hadászat számos elméletének változását vonta maga után. E kérdéskomplexumba tartozik a fegyveres harc mindenoldalú biztosítása is, melynek rendszere a korszerű háború követelményeivel összhangban jelentős mértékben átformálódott. A ruházati ellátás — azon keresztül, hogy a kémiai és radiológiai hatásnak kitett állomány szennyezett ruházatának lecseréléséhez megfelelő készleteket, textiltisztító kapacitást kell képezni és fenntartani — ma már nem csak az anyagi, hanem a vegyibiztosításnak is szerves része. Olyan új szükséglet jelentkezett, amely méretét tekintve többszörösen meghaladja a hagyományos igények mennyiségét, kielégítése szempontjából pedig — mivel közvetve az élőerő harcképességének helyreállítását, a harc céljának elérését szolgálja — az utóbbinak minden körülmények között elébe sorol.

A ruházati ellátásnak ez a része a vegyibiztosítás fő területei közül a vegyi- és sugárszennyezés felszámolására irányuló tevékenységhez — ezen belül a személyi állomány mentesítéséhez — kapcsolódik. Ezt a célt szolgálják a csapat- és hadműveleti hadtápban létrehozott ruházati mozgó- és mentesítő készletek, amelyeknek mennyisége és lépcsőzése meghatározott. Ami viszont utánpótlásukat — vagyis folyamatos szinten tartásukat — illeti, számos befolyásoló körülmény miatt, csak hozzávetőleges adatok alapján tervezhető. Az ezzel kapcsolatos elvek és módszerek kialakítására már történtek kezdeményezések. Az eddigi kidolgozások azonban e témának csak egy-egy részterületét tárják fel, ezért indokoltá vált a rendelkezésre álló elméleti anyagok rendszerezése, összefoglalása.

A hadműveletek során felhasznált anyagok pótlását a szolgálati ágak többsége — a helyzet, a feladat és az egyéb befolyásoló körülmények ismeretében — fogyasztási normák alapján tervezi. Az elnevezés is utal arra, hogy ez a metodika általában a fogyóanyagok esetében alkalmazható. Ilyen anyag többek között a lőszer, az üzemanyag és az élelem, ahol a tűzfeladatok, a távolságok és a terep leküzdése, valamint a napi háromszori étkeztetés megközelítően pontos alapadatul szolgál a tervezéshez. A bizonytalansági tényezők — elsősorban a váratlan veszteségek — ellenére, ezeknél az anyagfajtáknál kedvezőek az automatikus utánpótlás feltételei.

Mivel nem szükséges minden helyzetben bevárni az igényléseket, a szükséglet felmerülésének és kielégítésének ideje célszerűen közelíthető egymáshoz. A mozgó készletek szintje is ezen a bázison alakult ki, annak megfelelően, hogy a kiszabot elegendő legyen a harcfeleladat teljesítéséhez és ezen felül bizonyos tartalék álljon rendelkezésre.

A tartós, nem fogyóanyagok utánpótlásának tervezését számtalan, előre nem látható körülmény teszi bizonytalanná. Ide sorolható a ruházat, melynek „fogyását” a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén a mentesítési igények és a mozgó készletekben keletkezett veszteségek határozzák meg, emellett a természetes elhasználódás — egy-egy hadműveletben — nem számottevő. A tagozatonként létrehozott ruházati tartalékok szintje többnyire a szállítási lehetőségekhez igazodik és nem annak alapján alakult ki, hogy mennyi a hadművelet — vagy akár egy harcnap — ruházati szükséglete. Még hozzávetőlegesen sem íélhető meg — mint az élelem vagy az üzemanyag esetében —, hogy a csapat- és a hadműveleti hadtápban rendelkezésre álló készletek, utánpótlás nélkül mennyi ideig elegendők. A mozgó készletek növelésére — a szállítótér helyzet alakulásának figyelembevételével — várhatóan még hosszú ideig nem lesz lehetőség, ezért olyan számítási módszerek kialakítására kell törekedni, amelyek alkalmazásával a ruházati tartalékok tervezetten a szükségletek szintjén tarthatók.

Mínthogy a ruházati mozgó készletek nagyobb részt életvédelmi célokat szolgálnak, ez irányú igénybevételük elsősorban az ellenséges behatásoktól függ. Ennek megfelelően a szükségleteket az ellenség valószínűsített lehetőségeire alapozva célszerű megállapítani.

Nyugati nézetek szerint fennáll annak a lehetősége, hogy a fegyveres küzdelem kezdetén nem alkalmaznak atomfegyvereket, ami azonban nem zárja ki a gyújtó és vegyi fegyverek bevetését. Ha ez utóbbi mellett figyelembe vesszük a háború lehetséges időszakairól vallott legújabb nézeteket is — mely szerint az egyik tartalmát tömeges atomcsapások, a másikat nagyméretű szárazföldi hadműveletek képezik és mindkét szakasz lehet sorrendben az első vagy második — egyértelművé válik, hogy a ruházati szolgálatnak minden helyzetben készen kell állnia az egyidőben és nagy mennyiségben jelentkező igények kielégítésére. Mindez akkor lehetséges, ha olyan szintű központi tartalék áll rendelkezésre, amely a népgazdaság haditermelésre történő átállásáig egyaránt fedezetül szolgál a fegyveres erők kiegészítésére behívott állomány ellátásához és a mozgó készletek folyamatos fenntartásához.

A központi tartalékok szintjét — a hadműveletek várható személyi veszteségeit figyelembe véve — az alkalmazási elgondolásoknak, illetve az ellátási alapkövetelményeknek megfelelően a katonai felső vezetés határozza meg. A jóváhagyott általános normatíva azonban csak a készenléti időszakban felhalmozásra kerülő tartalékok tervezésének irányadója. Emellett a megszervezés időszakában a szolgálatnak olyan számvetéseket kell végeznie, amelyek hozzásegítik ahhoz, hogy az adott helyzet alapján megítélve a várható szükségleteket, előrelátóan felkészüljön a hadművelet ruházati biztosítására.

Az ilyen számvetéseket célszerű az ellenség eszközeinek mennyiségéből és javadalmazási elveiből kiindulva elvégezni. Ennek módszere, hogy

a maximálisan várható atom- és vegyicsapások méretei, a kialakult szennyezett zónák és az élőerő elhelyezkedése alapján megállapítjuk a mentesítésre szorulókat számát és ezen keresztül a mentesítés ruházati szükségleteit.

A hadsereg támadó hadművelete folyamán — az áttérést is beszámítva — 2—3 alkalommal lehet számolni az ellenség tömeges vagy csoportos atomcsapásaival. Az ezzel kapcsolatos irodalmak szerint a hadsereg hadműveleti területe 80—100%-ban sugárszennyezetté válhat. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy az itt tevékenykedő csapatok állományából minden ember — a vissza nem térülő veszteséget leszámítva — legalább egy, de egy részük több alkalommal is szennyeződhet. Az e téren végzett számítások alapján a sugárszennyeződés valószínűségének súlyozott átlagos mutatószám 1,5-re tehető.

Mentesítéssel rendszerint csak azoknak a személyeknek lehet a harcképességét visszaállítani, akiket az atomrobbanás egyéb károsító hatása (romboló, fény, áthatoló sugárzás) közvetlenül nem, vagy csak olyan mértékben éri, hogy az sérülést nem okoz. Ez általában akkor fordul elő, amikor a sugárszennyezett zónák megkerülésére nincs lehetőség, illetve az állomány a robbanás felhőjének haladási irányában tartózkodik. A sugárszennyezés ilyen helyzetben többnyire nem éri váratlanul a csapatokat. A felderítés, az értesítés, valamint a máshol becsapódott atomlővedékek robbanásának észlelése és a felhő megérkezése közötti idő lehetőséget nyújt ahhoz, hogy az állomány az egyéni védőeszközöket felöltse. Szovjet irodalom alapján ezért a sugármentesítésre szorulóknak csak 8—10%-ánál válik szükségessé a teljes átöltöztetés. Ennek megfelelően a sugármentesítés ruházati szükségletét a következők szerint célszerű kiszámítani:

$$R_s = \frac{(L - V)k}{k_1}$$

ahol R_s = a sugármentesítés ruházati szükséglete.

L = a létszám,

k = a szennyezettség valószínűségének súlyozott átlagos mutatója (1,5),

k_1 = a teljes átöltöztetés mutatószáma (10),

V = a vissza nem térülő veszteség.

Hasonló módon ítélni lehet meg a vegyimentesítés ruházati szükséglete is. A rendelkezésre álló adatok szerint a hadsereg támadó hadművelete időszakában 3—4 alkalommal lehet számolni az ellenség tömeges vegyicsapásaival, amely kb. 35—40 000 főt érint közvetlenül. A mérgező anyagok a védelmi rendszabályok betartása ellenére is számottevő sérülést okozhatnak, de szemben a sugárszennyezéssel — mivel itt elsősorban a csapással közvetlenül érintettekről van szó — nagyobb a váratlanság valószínűsége. A közömbösítéshez alkalmazott vegyszerek maró hatásúak, ezért az utóbbi helyzetben a teljes mentesítés során várhatóan az egész állomány ruházatát le kell cserélni. Előrejelzés és a védelmi rendszabályok bevezetése esetén a váltás igénye ennél lényegesen kevesebb lehet (8—10%). A több órán át viselt védőöltözetben azonban — mivel az légzáró — az állomány fokozott mértékben megizzad, emiatt a harcfeleladat

befejezése után a fürdetés és a fehérenemű váltása semmiképpen sem mellőzhető. Ez egyébként vonatkozik a sugárszennyezett területen védőöltözeten tevékenykedőkre is. Végrehajtása pedig a rendszeresen ismétlődő tisztasági fürdetéssel és fehéreneműváltással összehangolható.

Az előzőekben vázoltak alapján lehetőség nyílik a szükséglet és a fedezet összefüggéseinek vizsgálatára. A vegyi- és a sugárszennyezett ruházat mentesítése történhet egyszerű módszerekkel (pl. szellőztetéssel, porolással) a csapatok állománya által, a ruházatot mentesítő szakalegységek gépi eszközeivel (AGV-3M, nagyteljesítményű porszívók) és a tábori mosodákban. Az ily módon kitisztított anyagok ellátásra újból igénybe vehetők. Az elrendelt készletek szinten tartása érdekében csak azt a mennyiséget kell pótolni, amely a hadművelet időszakában — kapacitáshiány miatt — szennyezett ruhaneműként várhatóan felhalmozódik.

Amennyiben a kapacitás a szükségletnél kevesebb, számolni kell azaz, hogy a ruházati készletek pótlás nélkül egy bizonyos idő elteltével teljesen elfogynak. Az utánszállítandó mennyiség tehát a kapacitás és a szükséglet különbözete. Annak megállapítása, hogy az így keletkezett hiány fedezetére tartalékolt készletet mikorra kell a rendeltetés helyére eljuttatni, a következők szerint történhet:

$$N_f = \frac{Q_n N_h}{Sz_n}$$

ahol N_f = a fedett napok száma,

Q_n = napi ruházat mentesítő kapacitás (kg),

N_h = hadműveleti napok száma,

Sz_n = napi mentesítési szükséglet.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azonban azt a körülményt, hogy a számított és a valóságos igények jelentős mértékben eltérőek lehetnek egymástól. Ezért ezek az adatok a pótlásra szánt készletek kiszállításának megkezdése előtt pontosításra szorulnak.

A biológiai fegyvertől sérültek fertőtlenítését a járvány-egészségügyi osztagok végzik. Ezzel egyidőben a ruházat is fertőtlenítésre kerül, így ezek cseréje — mivel a fertőtlenített ruhanemű ellátásra újból igénybe vehető — a rendelkezésre álló készletből folyamatosan megoldható, csak az elhasználódott mennyiséget kell pótolni.

A hadműveletek során a mentesítési szükségletek mellett, számolni kell a készletek egyéb fogyásával is. Ennek összetevői az állomány elvesztett és használatra alkalmatlanná vált (megrongálódott) ruházati anyagai. Az előbbi rendszerint a személyi felszerelésre, az utóbbi az öltözeti cikkekre jellemző.

A második világháború tapasztalatai alapján (szovjet irodalom szerint) a hadművelet alatt az elvesztésből származó ruházati veszteség átlagosan az elvonuló létszám 1,5—2, a mozgó készleteknek pedig mintegy 10⁰/₁₀-a körül várható. Ez számszerűen majdnem azonos a használatra alkalmatlanná vált felsőruházat, fehérenemű és lábbeli mennyiségével. A két elem összetételét vizsgálva feltételezhető, hogy a fogyás — kisebb-nagyobb kilengéstől eltekintve — többnyire komplettben jelentkezik, vo-

lumene pedig hozzátétőlegesen megegyezik a mozgó készletekben várható veszteségek fedezetére jóváhagyott tartalékokkal.

Békében a csapatok ellátása szakaszosan, általában évenként történik. Erre az ad lehetőséget, hogy az egységek gazdálkodási készletei az évközben elhasználódott anyagok helyi pótlásának kellő fedezetéül szolgálnak. Háborúban az állomány a hadinormában előírt ruházattal és felszereléssel vonul el. Az öltözeti cikkek állapotától függően a fogyás — ha szórványosan is — már az első hadművelet során jelentkezhet. A pótláshoz a mozgó készletek csak rövid ideig elegendők, mivel ezek rendelkezése elsősorban a mentesítési igények kielégítése.

A természetes fogyás várható mennyiségét célszerű az anyagbiztosítás tervezésének békében is alkalmazott normatíváit — az elméleti fogyasztatóit — alapul véve, a következő módon megállapítani:

$$F = \frac{(L - V) \cdot k_2}{I} N_h$$

ahol F = a fogyás (db, pár),

k_2 = az elméleti fogyás mutatószáma,

I = a naptári év (365 nap).

Az utóbbi időben a katonai folyóiratok kiemelten foglalkoznak a gyújtófegyverek alkalmazásával, amelyek többek között az állomány ruházatának tömeges rongálódását eredményezhetik. Itt elsősorban a cseppfolyós halmazállapotú gyújtóanyagokról van szó, de a különböző fajtájú tüzek sem hagyhatók figyelmen kívül. A tüzérségi lövedékekből, repülőbombákból és a légi kiöntő készülékekből permet alakjában szétfröcsöcsenő gyújtó folyadék a ruházatot az érintkezés helyén elégeti, illetve az égő ruhát a katonák — amennyiben egyéb súlyos sérülést nem szenvednek — letépi magukról. A gyújtóanyagok hatásának kitett ruhaneműk oltására nincs lehetőség, mivel ezek a kémiai hatású eszközök elfojtásuk után a levegővel érintkezve, újra meggyulladnak. A felmérő munka és a tapasztalatok összegezése még folyik, de már most megállapítható, hogy a ruházati fogyásnak ez az összetevője egyaránt számottevően növeli a szükségleteket és a javítást igénylő anyagok mennyiségét.

Ismereteink jelenlegi bázisán — leszámítva azokat a fogyasztókat, amelyek ma még hozzátétőlegesen sem ítélték meg — a hadművelet ruházati szükséglete:

$$Sz = K + (R_s - Q) + (R_v - Q) + (F_1 + F_2)$$

ahol K = elrendelt készlet,

Q = ruházat mentesítő kapacitás a hadművelet alatt,

R_v = a vegyi mentesítés ruházati szükséglete,

F_1 = az elvesztésből származó ruházati veszteség (10%),

F_2 = a természetes fogyás.

Összegezésül megállapítható, hogy ezek a számítási módszerek csak tájékoztató jellegűek, de közelebb viszik a szolgálatot a megoldáshoz és támpontot nyújtanak a vezetés számára a hadműveletek ruházati biztosításának tervezéséhez. A szükségletek ily módon csak a nagy számok törvénye alapján valószínűsíthetők, ezért a felhasználókhöz közel eső tagozatok ruházati szolgálatainak felmért igényekre alapozva kell tervezniük.

Néhány gondolat a felújítási költségek tervezésével kapcsolatos problémakörhöz

Domine János főhadnagy

Az MN épületállománya a nemzeti vagyonnak jelentős részét képezi. Jellegeből adódóan nem termelő (improduktív) célokat szolgál. Ezért különösen fontos az, hogy a létesítmények huzamosan, hosszú időn keresztül betöltsék rendeltetésüket, ami csak a műszakilag indokolt felújítások folyamatos, tervszerű végrehajtásával biztosítható. A kellő időben el nem végzett felújítások az épületek (létesítmények) állagának gyors romlásához, vagy olyan nagymértékű elhasználódásához vezetnek, ami nem teszi lehetővé eredeti rendeltetésük betöltését (tehát pótlásuk új beruházási igényként jelentkezhet).

A harmadik ötéves tervidőszakban bizonyos mértékű előrelépés történt az MN épületállományának korszerűsítése, felújítása területén. Annak, hogy ez a munka nem volt intenzívebb, elsősorban a felújítási keretek szabtak határt. A keretek elégtelenségének okait keresve a felújítások tervezési rendszerét feltétlenül szükséges megvizsgálni, mert itt néhány nagyon érdekes kérdés vetődik fel.

A vizsgálat során célszerű párhuzamot vonni a népgazdaság hasonló területeivel, ugyanis az ún. költségvetési szervek épületeinek felújítását szintén költségvetési keretekből finanszírozzák.

A költségvetési szervek évente, az év végi bruttó állóeszközérték alapján, (nem számítva a befejezetlen beruházások értékét) egységes kulcsok alkalmazásával számolják ki az állóeszköz évi értékcsökkenését. Az előírt évi leírású kulcs jelenleg épületeknél 1,3⁰/₁₀₀ (kizárólag az amortizációs — beruházási — hányadot foglalja magába). Az évi értékcsökkenési leírás elszámolása a költségvetési szerveknél nem költségként történik, csupán évente a tényleges vagyonérték megállapításához az állóeszköz alapot helyesbítik.

A költségvetési szervek állóeszközeinek felújítását az állóeszközeik bruttó értéke arányában — meghatározott felújítási kulcsok alapján — tervezett és juttatott költségvetési keretek téhére végzik. A felújítási keretek tervezési alapjául szolgáló kulcs épületeknél 1,2⁰/₁₀₀.

Képlete:

$$\text{Felújítási költségek} = \frac{\text{Épületek bruttó értéke} \times \text{felújítási h. kulcs}}{100}$$

Mivel a felújítási előirányzatok tervezésénél az állóeszközállomány bruttó értéke a kiindulási alap, nagy jelentősége van az állóeszközök értékelési szintjének, valamint az állóeszközök értéknilyvántartásának. Az állóeszközállomány bruttó értékének számítását, az értéknilyvántartást egységes — a PM által kiadott — számviteli utasítások határozzák meg. Időszakonként — az árszínvonal változásának hatására — végrehajtják az állóeszközök leltár szerinti értékének módosítását, illetve újreértékelését. (Pl. az állóeszközök értékének módosításával foglalkozik a 109/1969 [PK 19] számú PM utasítás.)

Ha a költségvetési szervek — ezen területre vonatkozó — nyilvántartási és tervezési rendszerét összehasonlítjuk az MN hasonló területeivel, meg kell állapítani, hogy jelentős eltérések mutatkoznak. A költségvetési szerveknek az érvényben levő állami előírások szerint állóeszközöket mennyiségben és értékben is nyilván kell tartani. A mennyiségi nyilvántartással a továbbiakban nem foglalkozunk, ez az MN-ben is létezik. Az értéknilyvántartás alapvetően a bruttó (bekerülési) értéket, az évente leírásra kerülő értéknilyvántartást és a nettó (tényleges) értéket tartalmazza. Az MN állóeszköznyilvántartásának mennyiségi oldalát tekintve az aprólékos nyilvántartás a jellemző, az értéknilyvántartási oldal viszont teljesen hiányzik. A felső katonai vezetés tájékoztatása, és a tervezési alapadatok pontosítása céljából, az MN vagyonaára kiterjedően — így az épületekre is — időszakonként (ötéves tervidőszakonként) végrehajtásra kerülnek ugyan vagyonérték felmérések, de ezek épület-építmény vonatkozásban nem adnak tervezési alapadatként figyelembe vehető értéket. Ugyanis az értéknilyvántartás megbízható idősorával szemben esetenként mások a felmérésre kiadott *értékelési elvek*, valamint jelentős *szubjektív tényezők* is közrehatnak. (A felmérést végző személyt pl. helytelen irányba befolyásolhatja egy adott épület külső homlokzata.)

Erre nagyon jó példa az 1970. év végén végrehajtott vagyonérték felmérés. A tényleges, megállapított épület-építmény érték és a központilag becsült érték között összesítve MN szinten mintegy 20%-os eltérés mutatkozott. Az eltérés indoklás szerinti oka a terevezettnél nagyobb mértékű igénybevétel, és az hogy a műszakilag indokolt felújítások el nem végzése miatt az MN épület-építményállományának állaga a vártnál lényegesen nagyobb mértékben romlott.

Nézzük meg, mi az oka annak, hogy a műszakilag indokolt felújítások nem kerülnek maradéktalanul végrehajtásra. Ennek — nagyobb mértékben — a keretek elégtelensége az oka, csak kisebb mértékben hozható fel az építőipari kapacitáshiány indokként.

Jelenleg a felújítási költségek tervezésénél ún. keretrendszerű tervezés folyik. Ez leegyszerűsítve azt jelenti, hogy a felújítási keret meghatározott és ez a keret az igények és szükségletek, a műszakilag legszükségesebbnek látszó munkák sorolásával „kitöltésre” kerül. Természetesen

egy-egy tervidőszakon belül az előre nem látható tényezők (pl. bauxit-beton épületszerkezetek cseréje, nagymérvű építőipari áremelkedések) a feladatok sorolását módosíthatják, a tervkeret és a tényleges szükségletek között további ellentmondásokat jelentenek.

Ha összehasonlítjuk a felújításokra biztosított keretet az — MN-ben végrehajtott vagyoneérték felméréskor 1970. december 31-i fordulónappal megállapított — épület-építményállomány nettó (becsült) értékével, akkor megállapítható, hogy még ezen érték szerint is csak a 3/1972. (PK 15.) számú PM utasításban meghatározott felújítási hányadnak mintegy 70%-a áll rendelkezésre.

Ha az összehasonlítást az MN épület-építményállományának bruttó értékéhez viszonyítva végezzük el, ez az arány jelentősen rosszabb. Az épület-építményállomány kor szerinti megoszlásából kiindulva, figyelembe véve a költségvetési szervekre vonatkozó értékcsökkenési leírási kulcsokat, az óvatos becsléssel megállapított bruttó érték után járó felújítási költségeknek ténylegesen csak 30%-ával rendelkezünk. (Ez azt jelenti, hogy az MN épület-építményállomány bruttó értéke után a felújítási hányadkulcs csak mintegy 0,4%.)

Véleményem szerint a felújítási költségek %-os kulcs szerinti tervezésének egyik legnagyobb akadályát az értéknnyilvántartás hiánya jelenti. A megbízható, naprakész értéknnyilvántartás jelentős segítséget jelentene a költségvetési tervezésben, a távlati felújítási tervek készítésében, a felújítási feladatok sorolásában, továbbá a felső katonai és állami vezetés részére az értékadatok alapján megfelelő áttekintést nyújtana a valós helyzetről.

Az értéknnyilvántartás alapján lehetővé válna az elvégzett különféle felújítások kellő mértékű értékelése, elemzése, gazdaságossági számítások végzése. Az értékadatok szélesebb körű informáltságot biztosítanak a megalapozott vezetői döntések meghozatalához, a felújítási munkák hatékonyságának jelentős mértékű javításához.

Az értéknnyilvántartásra való áttérés még a negyedik öt éves tervidőszakban célszerű lenne, úgy, hogy már az ötödik öt éves tervidőszak kereteinek tervezésénél (előre láthatóan 1974 év közepén) tervezési alapadatokat biztosítson arra figyelemmel, hogy a népgazdaságban a költségvetési gazdálkodás hatékonyságának emelése érdekében egyre jobban uralkodóvá váló közgazdasági módszerek — a katonai sajátosságok figyelembevételével — az MN-ben mind a tervezés, mind a végrehajtás során alkalmazhatók legyenek.

A fenti gondolatok felvetése során csak rövid, vázlatos áttekintésre törekedtem a teljesség igénye nélkül. Ismernünk kell azt, hogy az épület-építmény értéknnyilvántartási rendszer kialakítása, az értéknnyilvántartások megteremtése nem egy döntés függvénye (nem „igen” vagy „nem” kérdése). Hosszú előkészítő munka — PM—OT egyeztetések során — szükséges az értékmérési elvek kidolgozásához, az épületek, építmények nyitó, bruttó értékének megállapításához. Az egész MN-re kiterjedő felmérést kell végrehajtani, amely jelentős anyagi és szellemi ráfordítást is igényel. Figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy az értéknnyilvántartási rendszer megteremtése önmagában nem jelenti azt, hogy felújítási keretünk a jelenleginek háromszorosára nő, csak a jelenlegi rend-

szernél megbízhatóbb mérési lehetőséget biztosít. Az értéknilyvántartással kapcsolatos végső következtetéseket a jelenlegi ismeretek alapján nem lehet elvégezni. A témával kapcsolatban felvetődött érvek és ellenérvek igazát, valódiságát csak a gyakorlati végrehajtás során lehet majd bizonyítani.

Gondolatok a tárolóterek tervezéséről

Littomericzky János mérnök főhadnagy

A Magyar Néphadsereg tároló helyeinek (raktárainak) kapacitás és üzemviteli vizsgálatai az elmúlt időszakban fejeződött be, a HM Tárolási Bizottság szervezésében.

A vizsgálatok egy sor olyan problémát vetettek fel, amelyek megoldása a jövő korszerűsítési feladatai közé tartozik.

A szerzett tapasztalatok elemzése során, összegezve az alábbi következtetéseket lehet levonni:

— gyakran kis hatásfokkal használják ki a tároló területeket (egyes raktár-részekben túlszűfolttság, másokban feltűnően kevés anyag van);

— sok tárolóhelyen nem alkalmazkodnak a vételezéssel, beszerzéssel és készletekkel a tényleges anyagforgalomhoz és az anyagféleségek különböző forgási sebességéhez;

— nem alakítanak ki megfelelő elhelyezési rendet, nincs meg a világos áttekintés az anyagféleségeknek a raktártérben való elhelyezése felett (keresik a helyet a beérkezett anyagnak, keresik a kiadandó anyagot a raktárban); ennek azután az az eredménye, hogy egyre bonyolultabbak az anyagmozgatási útvonalak;

— sem a tárolóhelyek általános elrendezésén, sem a kezelési módokon nem változtatnak, annak ellenére, hogy mind az anyagi készlet összetétele, mind az egyes anyagok forgalma az idők folyamán lényegesen megváltozott;

— hiányos a vezetés és a raktárparancsnokok közötti állandó információ kapcsolat;

— az egyes ellátási helyeken általában nem kísérik figyelemmel az anyagforgalom változásait, helytelenül állapítják meg a készlet szükségleteket, nem hangolják össze a helyi beszerzést a központi ellátással, nem ismerik az egyes anyagfajták forgási sebességét;

— új raktárak és berendezések létesítésekor, a régi raktárak korszerűsítésekor nem folytatnak előtanulmányokat, nem érdeklődnek más hasonló típusú egységek tapasztalatai, anyagmozgatási rendszere iránt.

A fentiek következménye, hogy hasonló jellegű, kapacitású és forgalmú tárolóhelyek terület és térkihasználási mutatói között 40—50%-os eltérés is tapasztalható.

Ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a tárolóhelyek korszerűsítése, vagy új tárolók létesítése előtt igen gondos előtanulmányokat kell végezni. Mindenekelőtt pedig magának a tárolóhelynek a rendeltetésével kell tisztába lenni. A raktárainkba általában több ellátási, beszerzési forrásból érkeznek anyagok és azokat kisebb-nagyobb tételekben, több ellátandó között osztja szét — lehetőleg gyors ütemben. Ezenkívül egyes tárolóhelyek még kiszerező-készletező műveleteket is végeznek.

Az előkészítő tanulmányoknak és a tervezésnek az a fő célja és értelme, hogy minél kisebb önköltséggel, minél hatékonyabban működő tárolóhelyek létesüljenek.

Először azokat a fő szempontokat foglalom össze, amelyeket a tárolóhelyek tervtanulmányának elkészítésekor célszerű figyelembe venni.

I. Az adott tárolóhely tevékenységi körének vizsgálata

E vizsgálat keretében meghatározandók, illetve tanulmányozandók a következők:

a) *A tárolóhely feladatköre.* Ha ezt eleve nem tisztázzuk, akkor az egész további tevékenység céltalan és értelmetlen tevés-vevesség torzulhat.

b) *A kitűzött célt, milyen résztevékenységek útján szolgálja az új (vagy korszerűsített) tárolóhely.* Ide tartozik — többek között — pl. a beszerzések, a készletek és az ellátási szükséglet összehangolása, továbbá a beszerzési, tárolási, kezelési és a készletezési folyamatok elemzése, költségkihatásai.

c) *Az ellátandók.* A meglévő és a várható (jelenlegi és jövőbeni) ellátandók típusát, jellegét, igényeit. Milyen anyagokat, milyen mennyiségben, milyen ütemezéssel, milyen szállítási feltétellel kell az ellátásnak biztosítani. Várhatók-e lényeges ingadozások, vagy folyamatos fejlődés ezen a téren, mennyire kell rugalmasnak lennie a tárolóhelynek (a készlettartásban, a teljesítményben stb.).

d) *A szállítás.* A szállítási lehetőségek, a szállítókötelékek kapacitása, a szállítások módozatai és a szállítási idők.

e) *A kezelendő-tárolandó anyagok.* Csoportosításuk hasonló jellegű anyagokból álló „anyagfajtákban”, a forgalom várható mennyisége anyagfélésegenként és anyagfajtánként, csomagolási módjuk és csomagolási egységeik; a tárolási módok és az anyagmozgatás lehetőségei, illetve igényei; kell-e a beérkezett anyagokat az átvétel után, a tárolás során vagy a készletezés előtt kisebb egységekre bontani, átcsomagolni, belőlük gyűjtő csomagolású egységeket kialakítani. Milyen belső kezelő, vagy kimenő — szállítóedényzetekre van szükség, illetve milyen csomagolási módok jöhetnek szóba. Milyen árusérülési lehetőségekkel és milyen bal-eseti veszélyekkel kell számolni, milyen megelőző intézkedéseket kell tenni.

f) *Költségek.* Akár korszerűsítésről, akár új létesítményről van szó, igen fontos szempont a fajlagos költségek csökkentése. Ez a vizsgálat természetesen kiterjesztendő mind a beruházási, mind az üzemviteli (fenntartási, karbantartási) költségekre. Részleteiben kell összehasonlítani a meglévő és tervezett új berendezés, illetve kezelési mód és a munkák különböző megszervezése folytán adódó költségeket (műveletenként és valamennyi költségtényezőt figyelembe véve).

g) *A jövő fejlesztés igényei és lehetőségei.* Az új létesítmények tervezésekor 5 évnél távolabbi fejlődési lehetőségekkel nem ajánlatos számolni; de egy új létesítményt minden esetre úgy kell megépíteni, hogy — szükség esetén — zökkenőmentesen bővíthető legyen.

h) *Beruházási lehetőségek.* Tisztán kell látni, hogy mekkora összeget lehet beruházási célokra fordítani. Ennek az ismeretében többféle tervváltozatot kell készíteni, és közülük azt kiválasztani, amely — az adott befektetés mellett — a legtöbb hasznot hozza.

i) *A tárolóhely telepítése.* Három szempontot kell itt figyelembe venni: a szállítókötélekek, és az ellátandók földrajzi helyzetét, valamint a fő (vasúti, közúti, vízi esetleg légi) szállítási ágazatok útvonalainak adottságait.

Az előtanulmányok eredményeként vagy arra a következtetésre jutunk, hogy nincs szükség új tárolóhely létesítésére, ezért a meglévőt kell jobban kihasználni, vagy arra, hogy a beruházás elkerülhetetlen. Az utóbbi esetben tisztázandó kérdések az alábbiak:

- mikorra kell elkészülnie az új tárolóhelynek;
- milyen legyen az általános elrendezése;
- milyen legyen a berendezése és a szervezete.

Akik ilyen új létesítmény tervezésére vállalkoznak, egyrészt az egész szakmai területet (és annak minden részletkérdését) igen alaposan kell ismerjék, másrészt más hasonló vállalkozások üzemeltetési tapasztalatait össze kell gyűjtsék. Az előkészítés során kialakult saját adatokkal való gondos összevetés után a tervet (a terv változatokat) mindezeknek az információknak a figyelembevételével kell kidolgozni.

II. A célok kitűzése

a) Az első teendő a várható fejlődésnek az előrebecslése a legközelebbi 5, illetve 10 évre. Ennek keretében megvizsgálandó a szolgálat várható fejlődése a szóbanforgó időszakban. E vizsgálatok során figyelembe kell venni a tárolóhely múltbeli és jelenlegi szerepét az ellátásban, a forgalmának eddigi és jövőbeni alakulását.

b) A várható eredmény, a hatékonyság csak a *várható költségek* ismeretében határozható meg. A jelenlegi költségkeret — az előkészítő vizsgálatok alapján — már ismerteknek vehető. A jövőben felmerülő költségek becsléséhez viszont szükség van a részletes fejlesztési és költségvetési tervre.

III. A jelenlegi helyzet elemzése

Az eddig végzett vizsgálatok alapján már megállapítható, hogy a meglévő tárolóhely milyen mértékben felel meg a követelményeknek, illetve hol van szükség a berendezés bővítésére, vagy cseréjére, a módszerek megváltoztatására, a hibák korrekciójára.

A) A tárolóhely főbb jellemzői

a) Forgalmi jellegű tényezők:

- az anyagi eszközök be- illetve kiáramlásának időbeni változásai;
- az anyagok összetétele;
- a szállítási határidők.

b) Szervezési és üzemeltetési teendők és módszerek:

- anyagbeszerzés;
- a készletek alakulása;
- a szállításra történő előkészítés teendői;
- a számvitel.

c) Kiszolgáló személyzet létszáma és feladatköre: munkahelyenként és dolgozónként részletezve.

B) Az anyag kezeléssel kapcsolatos adatok tisztázása:

- a naponta készletezendő anyagok mennyisége;
- az anyagmozgatási útvonalak száma, a szállítmányok terjedelme és súlya;
- a kéziúton csomagolandó anyagok mennyisége;
- a naponta beérkező anyagok összetétele, mennyisége, súlya;
- a tárolóhely jelenlegi alapterülete és térfogata (valamennyi tárolótér figyelembevételével);
- a tárolt anyagok által ténylegesen elfoglalt térfogatok és azok általános aránya az összes hasznos tároló-térfogathoz (vagyis a tárolótér kihasználtsági foka);
- a tárolóhelyi és az anyagmozgatási eszközök, berendezések részletes leírása;
- az anyagmozgatás szervezetének és az alkalmazott anyagmozgatási műveleteknek a részletes ismertetése;
- a tárolt és az anyagmozgatási folyamatokban részt vevő anyagok mennyisége, elhelyezésük, illetve áramlásuk sűrűsége;
- az egyes anyagfélések forgalom-sűrűségére, illetve az összes átlagos forgalomsűrűséghez való aránya;
- a mechanikai igénybevételekkel szemben érzékeny, vagy romlandó anyagok jellemzői, igényei és mennyisége;
- a csomagolási egységek ellenállása törőhatásokkal szemben;
- a törékeny anyagok felbontása, jellemzői és mennyisége;
- a veszélyes (robbanás-, vagy tűzveszélyes stb.) anyagok felsorolása, jellemzőik és mennyiségük;
- a szükséges biztonsági intézkedések, illetve berendezések.

Mindezek a kérdések általában már az előtanulmányok során is felmerültek, sok olyan is van köztük, amelyek kizárólag a vezetés döntésé-

től függnnek (mint pl. az egyes anyagféleségekből tartandó minimális és maximális készletek, az anyagbeszerzés üteme, az anyagátvétel és a kiszállítás egyensúlyban tartása, az anyagmozgatás rendszere, annak eszközei és módszerei).

Igen gondosan vizsgálandók meg ezzel kapcsolatban a meglevő anyagmozgatási rendszer és berendezés, vagy a szervezés terén már észlelt, esetleg a vizsgálat során felfedezett hibák és hiányosságok.

Vannak viszont olyan tényezők is, amelyek a vezetés döntésétől függetlenek, objektíve jelentkeznek, mint pl. a forgalom időszak szerinti változásai, az anyagok törékenysége, vagy romlandósága stb.

IV. Az általános elrendezés lehetséges változásainak kialakítása.

A jelenlegi adatokból és a várható fejlődés becsült adataiból kiindulva — még a tárolóhely bővítésére vonatkozó döntés előtt — elvégzendők az alábbi vizsgálatok:

— mekkora tárolóterületek (illetve térfogatok) állnak rendelkezésre, illetve szükségések pl. rakodólapos és darabárúknak az állványzaton vagy a padlózaton való elhelyezésére;

— milyen nagy anyagáramlatokkal kell számolni, tekintettel az egyes anyagféleségek forgalmára és forgalmi sebességére;

— hány m^2 -nyi átvételi és hány m^2 -nyi készletezési területre van szükség;

— melyek a gépjárművek zavartalan forgalmának, a rakodóhoz való beállításának a feltételei;

— mekkora az irodák és a szociális-egészségügyi létesítmények helyszükséglete (ez a létszám függvényében állapítható meg);

— mekkora az egyéb kiszolgáló berendezések targonca rakodólap tároló, kazánház, hűtőberendezés helyiség-, illetve helyszükséglete.

Az előkészítésnek ebben a szakaszában már dönteni kell arra vonatkozólag is, hogy milyen módon kívánják az anyagokat tárolni és kezelni, milyen egységekbe fogadják, kezelik, tárolják és készletezik azokat (darab-méreték és súlyok, gyűjtőcsomag- és rakodólap méretek és súlyok).

Ezek után meghatározhatók az épület, illetve az egyes helyiségek szükséges főméretei és műszaki jellemzői:

— az egyes helyiségek és az épület hossza, szélessége, a helyiségek belső magassága, a szükséges alapterületek már előzőekből ismertek, a magasságok attól függnnek, hogy mennyi tartalékkeretet hagyunk a tárolóhelyen, és hogy milyen jellegű lesz a berendezés:

— a födémek teherbírása, az oszlopok távolsága és méretei;

— a közlekedési utak jellemzői;

— az egyes helyiségek alapterületének foglalt és szabadonmaradó részei;

— a kapuk, a rakodók és az esetleges iparvágányok elrendezése és méretei.

A fenti adatok birtokában már elkészíthetők a kiviteli terv nyers változatai.

V. Telepítési hely megválasztása

Az ezzel kapcsolatos teendők, illetve problémák:

- a terület méretei, a későbbi bővítés lehetőségei, terepviszonyok, szomszédság, környezet;
- a kiszolgáló személyzet közlekedési lehetőségei (milyen járművekkel, mikor érkehetnek és távozhatnak);
- a talaj és altalaj teherbírása (más az igény egy pc. és gjmű. anyagraktár és egy élelmezési anyagraktár esetében);
- csatornázási lehetőségek, talajvízszint, árvízveszély;
- éghajlati viszonyok (átlagos hőmérséklet, legnagyobb meleg, hideg, csapadék, jellegzetes szélirány).

A fentiekből látható, hogy ha a telepítési hely megválasztásakor nem járunk el kellő gonddal, annak igen súlyos következményei lehetnek.

VI. A létesítmény tervének részletes kidolgozása

A) tárolóhely elrendezési terve

a) A tárolóhely alakjának, a megközelítési lehetőségeknek, a terjeszkedési lehetőségeknek, és a terep domborzati viszonyainak figyelembevétele.

b) A különböző rendeltetésű funkcionális területek helyének kijelölése:

- az anyagátvétel helye, átmeneti tárolóhely, ellenőrző és osztályozó munkahelyek;
- az egyes anyagok közvetlen útvonalai;
- tárolás: az egyes anyagcsoportok elhelyezési rendje;
- az anyag elhelyezés elve: súly, forgási sebesség, egyéb szempontok szerint;
- különleges kezelési- és munkahelyek (pl. hűtőkamra, kiszerező műhely stb.);
- üres csomagolóeszközök (pl. rakodólapok) gyűjtő és tárolóhelyei.

c) A közlekedő utak helyének kijelölése:

- az összes útfelület viszonya az összes alapterülethez (%);
- az utak szélességének megválasztása: az anyagmozgató gépek zavartalanul közlekedhessenek, illetve a szükséges kezelési műveleteket akadálytalanul elvégezhessek, adott esetben a gépek fordulásának helyszükségletét is biztosítani kell.

d) A készletezési terület helyének kijelölése:

- a nagy csomagolási egységek megbontásának munkahelyei;
- a szállításra előkészített rakományok gyűjtőhelyei;
- a rakodók;
- a szállítójárművek várakozó helyei.

Az egész tárolási komplexum általános elrendezésének, de különösen a tárolási területeknek a kialakítása során mindenkor figyelemmel kell lenni a későbbi bővítés lehetőségére, főképpen pedig arra, hogy a bőví-

tések alkalmával ne kelljen megváltoztatni a meglévő rendszer megmaradó elemeit és eredeti elrendezési elvét, az anyagmozgatás jól bevált logikai rendjét.

B) A tárolás és az anyagmozgatás eszközei

A megválasztáskor elsősorban az anyagok jellegéhez, a csomagolás módjához, a csomagolási egységek méreteihez és súlyához kell alkalmazkodni.

1. Az anyagmozgatási műveletek elemzése.

Az anyag átvételi helyétől kiindulva át kell tekinteni valamennyi anyagmozgatási műveletet, egészen az anyagnak a kiszállító járművekbe való berakásáig. Ilyen módon tiszta képet lehet kapni:

- a végzendő valamennyi művelet jellegéről;
- a szükséges kiszolgáló személyzet számáról;
- az anyagmozgatási távolságokról;
- az egyes műveletek időszükségletéről.

Ennek alapján meg lehet határozni, hogy milyen típusú berendezésekre, gépekre van szükség, hogy hány csomagolási egységet kívánatos együtt, egyszerre kezelni.

2. A tárolás berendezései

a) *Kézi műveletek.* Előnyük: nincs szükség külön beruházásra, hátrányuk: nehéz testi munkával járnak, és kicsik a teljesítmények.

b) *Rakdólapos anyagkezelés.* Előnyei: nagy teljesítmények, hátránya: többlet beruházási költség.

c) *Tárolóhelyi állványzat.* Az állványzat kiszolgálható kézierővel, de kiszolgálható emelőtargoncával vagy raktári felrakógépekkel is. Előnye, hogy megkönnyíti az anyagkiadás műveletét, könnyen átalakítható, átszerelhető más helyre; hátránya: drága és kissé csökkenti a hasznos tárolóteret.

d) Félautomatikus tárolóhelyi anyagkezelő berendezés

A gépkezelő nyomógombos vezérléssel irányítja a kiszolgáló gépet, esetleg egyes műveleteknél (az anyag horograakasztása, pontos helyére állítási stb.) kézzel is segít, s így drága vezérlőberendezések költségeit takarítja meg.

A rendszer előnyei: elég nagy teljesítmények, viszonylag elfogadható beruházási költségek ellenében.

e) *Teljesen automatikus tárolóhely-kiszolgálás.* Ma már a legtöbb anyag, illetve csomagolási egység-féleség teljes automatikus kezelésére is megvan a lehetőség, de az ilyen berendezések ára és fenntartási költsége nagy.

Ilyen kezelési mód esetén minden egyes kezelési egységen fel kell tüntetni (pl. kódjelekkel) annak rendeltetési helyét, esetleg még egyéb adatait is, s ennek alapján vagy egy központi, vagy több helyi leolvasó

és vezérlő készülék irányítja azt az anyagmozgatási pályákon. Maga a vezérlőrendszer állhat mechanikus, elektromos és elektronikus elemekből, esetleg ezek kombinációjából.

Előnyei: az ilyen berendezés teljesen folyamatos működésű is lehet, teljesítménye igen nagy, az anyagkiadás az egyéb műveletektől függetlenül és rendkívül gyorsan végezhető. Minden nehéz fizikai munkát feleslegessé tesz, működése tévedésmentes.

Hátrányai: nagyok a beruházási és a fenntartási költségek, többféle segédberendezést és igen jól képzett kezelőszemélyzetet igényel, üzembizavara esetén az egész tárolóhely üzemképtelenné válhat.

3. Az anyagmozgatás eszközei

a) *A munkás két karja.* Az elvárható maximális emelőképesseg általában 20 kp.

b) *Kézitargoncák*

Előnyük: a beruházási költség jelentéktelen.

Hátrányuk: egyhangú munka, kis teljesítmények, az anyagmozgatási teljesítmény 200 kp teherrel 2 km/h, üres targoncával 3 km/h.

c) *Kézi működtetésű emelőkocsik*

Előnyük: nagy súlyú anyagok emelhetők kézi erővel.

Hátrányuk: vontatásuk nehéz fizikai munka.

Teljesítmény: 1 t terheléssel 2,5 km/h sebességgel, üresen 3,5 km/h sebességgel mozgathatók.

d) *Gépi működtetésű — kisemelésű — emelőtargoncák*

Előnyük: nagy sebesség, s a nehéz testi munka kiküszöbölése.

Hátrányuk: elég nagy beszerzési és üzemköltségek.

Teljesítmény: 1 t terheléssel 6 km/h, üresen 9 km/h.

e) *Nagyemelésű emelőtargoncák*

Hajtásuk elektromos, Diesel- vagy benzinmotor (vezető áll, illetve ül), az emelőszerszám lehet villa, tálca, kanál stb.

Előnyei: darabáruk, illetve gyűjtőcsomagolások emelésére, mozgatására, rakodásra különösen alkalmas.

Hátránya: a gép súlya nagy, ezért csak megfelelő teherbírású utakon (födémeken) járhat.

Sebessége: 1 t terheléssel 7 km/h, üresen 9 km/h.

Emelőtargoncát csak szállításra használni (ahol az emelőképessegét nem hasznosítják) pénzpocsékolás.

A tárolókomplexum feladatkörétől függően meg kell vizsgálni a vontatók, targoncák és pótkocsik, a nyerges vontatók és pótkocsijaik, s a különböző szállítószalagok stb. adott célokra való használhatóságát, beruházási és üzemköltségeit is, és közülük a leggazdaságosabb változatot kell beállítani a tervbe.

f) *A helyi és helyközi szállítás eszközei*

Ezek a szállítások történhetnek vasúton, közúton, vízi- és légi úton.

Dönteni az ellátandó földrajzi elhelyezkedése alapján kell, figyelembe véve még a rendeltetési helyek közvetlen megközelítési lehetőségét, a szállítandó anyagmennyiségeket és a szállítások gyakoriságát is.

VII. Üzemeltetés

Ha az állomány előzetes kiképzését elég gondosan végezték, úgy a tárolóhely üzemeltetése — némi begyakorlási idő múltán — minden bizonnyal jól fog működni. Viszont előfordulhat, hogy később mégis fokozatosan bekövetkeznek bizonyos nehézségek. Az egyes területeken kialakulnak és megrögződnek bizonyos helytelen szemléletek és magatartások. Ezeknek az oka rendszerint az, hogy a legtöbb dolgozó igyekszik valamilyen módon a saját munkáját megkönnyíteni, egyesek már a kapott utasítást sem tartják be. De nem csupán a munkafegyelem és a munkarend módosul az eredeti elgondolásokhoz képest, hanem az anyagok elhelyezési rendje és egyéb viszonyok is. S az a legkülönösebb, hogy ha a teljesítmény — mindezeknek a jelenségeknek az ellenére — nem csökken a kezdeti teljesítményekhez képest, akkor általában senkinek sem jut eszébe, hogy valami hiba történt, s azt fel is kellene kutatni. Viszont a teljesítménynek az idők múlásával növekedni kellett volna. Az ilyen hibákat általában csak külső szakértők fedezik fel, vagy — kivételesen — olyan vezetők, akik rendszeresen látogatják a más, hasonló jellegű tárolóhelyeket. Mindebből az következik, hogy minden tárolóhelyen szükség van a rendszeres ellenőrzésekre. Ezek lehetnek:

1. Az *utasítások megtartásának ellenőrzése*. A tárolóhely vezetője vezessen ellenőrző kimutatást arról, hogy az egyes munkahelyeken és az egész komplexumban mennyire ismerik és tartják be a tárolóhelyi munkarend és műveleti utasításokat.

2. A *teljesítmények ellenőrzése*. Az előbbiekhöz hasonló módon rendszeres nyilvántartást kell vezetni minden egyes tárolóhely és minden egyes dolgozó teljesítményének az idők folyamán való alakulásáról.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy még a látszólag jól működő tárolóhelyeken is sok lehetőség adódik az egyes műveletek gondosabb és gyorsabb végrehajtására, az apró zökkenők kiküszöbölésére, látszólag jelentéktelen (de összességükben jelentős) költségek csökkentésére, a hatékonyság növelésére. Ezért szükséges és érdemes elvégezni a rendszeres és elfogulatlan (a megrögződött gyakorlatot is kellő kritikával szemlélő) ellenőrzéseket.

„SPARTACUS”

Kísérleti jellegű bemutató szakharcászati gyakorlatról

*Lapos Mihály alezredes, Dr. Simon Pál o. őrnagy,
Dr. Villányi Ferenc o. százados*

A X. katonatorvosi koordinációs értekezlet napirendjével összhangban 1972. október 4—5-én az MNHF elvtárs által meghatározott irányelvek szerint „SPARTACUS” szakharcászati bemutató gyakorlatot vezetünk le. A gyakorlat a VSZ tagállamai X. katonatorvosi koordinációs értekezlete során került végrehajtásra, melyet megtekintettek a VSZ tagállamai hadseregeinek eü. szolg. főnökei, a delegációk tagjai, valamint hazai katona és polgári vendégek.

A gyakorlat levezetése során bevezetőként jelentettük a gyakorlat tárgyát, célját, lefolyásának rendjét, valamint az MN egészségügyi biztosításának sajátosságait.

A gyakorlat tárgya

A gépkocsizó lövészezredek támadó alegységeire mért atom- és vegyicsapás következményeinek felszámolása (az 1971. évi leningrádi Katonatorvosi Szimpózium ajánlásait is figyelembe vevő), az ezred erőiből és eszközeiből a harc kezdetéig létrehozott új típusú mentőosztág alkalmazásával, valamint kombinált atom- és vegyisérültek egészségügyi ellátása csapatsegélyhelyeken.

A gyakorlat célja

1. Gyakoroltatni a gl. ezredet, parancsnokait és személyi állományát a tömegpusztító fegyverekkel mért csapás következményei felszámolásának megszervezésében és végrehajtásában.
2. Bemutatni az ezred típusú mentőosztág egy változatát és munka közben tanulmányozni tevékenységét atom- és vegyicsapás következményének felszámolása során.
3. Bemutatni az ezredsegélyhely tevékenységét rövid idő alatt nagytömegű kombinált sérültek beáramlása esetén.

4. Bemutatni a hadosztály egészségügyi zászlóalj osztályozó csoportjának alkalmazását vegyisérültek ellátásában.

5. Gyakoroltatni és bemutatni a csapattagozat legmagasabb szintű kiürítési szakaszán — az önálló egészségügyi osztágon — az atom- és vegyisérültek életmentő — szakorvosi — ellátását.

6. A gyakorlat egyik céljaként ellenőrizni kívántuk a tömegpusztító fegyverekkel mért csapás következményei egészségügyi felszámolására kidolgozott javaslatok realitását, támaszkodva az elemi reanimációs beavatkozások lehetőségeire, azok egészségügyi-, anyagi-, technikai biztosítottására.

Az egészségügyi szakharcászati gyakorlat két napon, négy mozzanatban került levezetésre. A mozzanatokból hármat az első, a negyediket a második napon mutattuk be.

Első *mozzanat* tartalma:

a gl. ezred második lépcsőjében levő gl. zászlóalj harcbevételére és az ellenség által mért atomcsapás következményeinek felszámolása.

Oktatási kérdésként meghatároztuk:

- az ezred második lépcső harcbevételét;
- az atomcsapást szenvedett gl. z. és tü. o. harckészségének helyreállítását és az ellenség által mért atomcsapás következményeinek felszámolását mentőosztág alkalmazásával.

Második *mozzanat* tartalma:

a sebesült gyűjtőhely funkcióját ellátó ezred segélyhely tevékenységének bemutatása.

Oktatási kérdésként meghatároztuk:

- az egyidőben érkező tömeges kombinált sérültek osztályozását;
- a kombinált sérültek ellátásának korszerű módszereit, ezek egészségügyi, anyagi biztosítását.

Harmadik *mozzanat* tartalma:

a vegyicsapás következményeinek felszámolása. A sebesültek kiürítésének megszervezése és végrehajtása a tömegsérülési gócból.

Oktatási kérdésként tűztük ki:

- öv. osztág létrehozását;
- a vegyicsapás következményeinek felszámolását mentőosztág alkalmazásával;
- az osztályozó csoport munkájának megszervezését;
- a vegyisérültek eü. ellátásának biztosítását.

A következő napon bemutatásra kerülő negyedik *mozzanat* tartalma volt:

az eü. osztág tevékenysége kombinált, nagytömegű sérültek egyidejű beáramlása esetén.

Oktatási kérdésként meghatároztuk:

— az önálló egészségügyi osztag munkájának megszervezését és irányítását atom- és vegyifegyverektől keletkezett nagytömegű sérültek egyidejű beáramlása esetén, különös tekintettel az életmentő szakorvosi segélynyújtás rendszabályaira, azok egészségügyi-, anyagi-technikai biztosítottására.

A jelentés folytatásaként ismertettük a Magyar Néphadsereg egészségügyi szolgálatának néhány alapvető sajátosságát (1. sz. melléklet).

Ismertettük:

a ZSH állományába tartozó sebesültgyűjtő raj létrehozásának szükségességét. Korszerű háború körülményei között szervezését indokolják az alábbi körülmények: a csapatok gyors előremozgása következtében a sérültek nagy területen szóródnak szét. Felkutatásukra, elsősegélyben részesítésükre az új, gépesített zászlóalj egészségügyi erői és eszközei nem voltak elegendőek. A nem szervezetszerű sebesültvivő katonák alkalmazására az egy-egy komplex harci egységet képviselő PSZH esetében nincs lehetőség. A sérültek összegyűjtésének, ellátásának hatékonyabbá tétele érdekében 8 fős sebesült gyűjtő raj és szállítóeszköz került rendszeresítésre a zászlóalj segélyhelyek állományába.

Az ESH megerősítését. Számos szakharcászati gyakorlat mellett elméleti megfontolások igazolták azt, hogy az ESH a korábbi szervezésében gyakran nem képes ellátni az egy harcnap alatt keletkezett sérülteket még hagyományos fegyver alkalmazása esetén sem. Ezért az ESH kapacitásának, manőverező képességének növelésére, az oszthatóság megoldására a gépkocsizó lövész-, harcokcsi- és tűzér ezrednél segélyhelyenként 1—1 kötözőgépkocsi, illetve ennek kiszolgálására 6—6 fő kerül rendszeresítésre. Így az átszervezés során a gépkocsizó lövész- és harcokcsi ezredek segélyhelyei egyforma kapacitással rendelkeznek.

Az életmentő első orvosi segélynyújtás lehetőségei azzal is javultak, hogy valamennyi sebesült szállító gépkocsi — így a szervezetszerű mentőosztag kocsijai — felszerelésében is reanimációs beavatkozások elvégzésére alkalmas kompletteket rendszeresítettünk.

A hadosztály eü. z.-ban szervezett osztályozó csoportok szervezését és feladatát. Mint ismeretes, a harc megvívása során gyakran van szükség ezred segélyhelyek pótlására. A hadosztály egészségügyi szolgálat vezetője korábban nem rendelkezett tartalékokkal. A helyzet javítása érdekében a hadosztály eü. zászlóaljhoz 2—8 főből — közöttük 2 orvossal és 1 db kötöző gépkocsival — álló úgynevezett osztályozó csoport (OCS) került rendszeresítésre. Ezzel nemcsak az első orvosi segélynyújtás minőségi és mennyiségi feltételei javultak meg, hanem a manőverezés, a tartalékképzés lehetőségei is. Az utóbbinak különösen nagy jelentősége van tömegpusztulási gócok felszámolásakor.

A hadsereg közvetlen egészségügyi alegységek irányítására, a vezetés centralizáltabbá tételére a hadsereg közvetlen egészségügyi alegységek *szakegészségügyi zászlóaljba kerültek összevonásra.* A szakegészségügyi

zászlóalj állományába tartozik a szakorvosi megerősítő osztag, a járványegészségügyi osztag, a sebesültszállító gépkocsi század és a fürdető-fertőtlenítő század. A zászlóalj parancsnokság megfelelő híreszközőkkel, ellátó részleggel rendelkezve képes önálló irányokban vezetni a szakalegységek előrevonását, tevékenységét, a sérültek hátraszállítását, és szükség esetén képes a hadsereg egészségügyi szolgálata vezetésének átvételére.

A tájékoztató jelentés befejezése után közvetlenül megkezdttük a gyakorlat első mozzanatának végrehajtását, melynek során bemutattuk a gl. ezred második lépcsőjében levő gl. zászlóalj előrevonását harcbavetési terepszakaszon és az ellenség által mért atomcsapás következményeinek felszámolását.

A szakharcászati bemutató gyakorlat összefegyvernemi elgondolásának kidolgozása során olyan helyzetet hoztunk létre, amikor is hagyományos eszközökkel indult meg a felek harctevékenysége és a későbbiekben a magasabbegységek tartalékainak bevetése után a döntés, kezdeményezés megragadása érdekében mindkét fél atomfegyvert alkalmazott.

Ennek folyamán került sor a gl. ezred parancsnok elhatározásának megfelelően a támadóharc kifejesztése céljából az ezred második lépcsőjében levő zászlóalj harcbavetésére.

A nézők azt a mozzanatot látták, amikor az ezred második lépcső végrehajtotta az előrevonást a harcbavetési terepszakaszra és ebben az időben az ellenség atomcsapást mért a zászlóaljra és az ezred tüzérségre, majd pedig az ezredparancsnok elhatározásának megfelelően az életbenmaradt erők és az ezred mentőosztaga végrehajtotta az ellenség atomcsapása következményének felszámolását.

A konkrét harc helyzetnek megfelelően a 2. sz. melléklet szerint helyezzük el a harcrendi elemeket és a bemutató gyakorlaton a terepen az alábbi bontásban különböző színű füst gyertyákkal jelöltük meg:

- az ezred első lépcső alegységeit, amelyek harcot folytattak az ellenséggel;
- az első lépcső zászlóaljak segélyhelyeit a zászlóaljak harcrendje mögött;
- az ezred második lépcső gl. lövész zászlóalj harcbavetési terepszakaszát;
- az ezredsegélyhely és a mentőosztag elhelyezkedését;
- az ezred tüzer csoport állaskörleteit.

Az ezred második lépcső előrevonásának időszakában az ezred tüzérség tüzcsapásokat mért az „ellenség” alegységeire és ismertettük a 10 KT-ás földi robbantással végrehajtott atomcsapás várható hatásadatait a következők szerint:

- a teljes megsemmisítés sugara 500 méter;
- a harcképtelenné válási zóna sugara 1100 méter, erdőtűz keletkezhet 1200 méter sugarú körben;
- a másodfokú égés határa 1500 méterig terjed, figyelembe véve a terepviszonyokat.

A PSZH-ban elhelyezkedő személyi állomány a centrumtól számított

- 1000 méterig 250 röntgent,

— 1200 méterig 100 röntgent,
— 1400 méterig 50 röntgent szenvedhet el az elsődleges sugárzástól. A konkrét helyzetben az elsődleges sugársérültek hányadát mintegy 55⁰/₀-osnak számoltuk.

Egészségügyi veszteség: 180 fő.

Megoszlás súlyossága szerint:

igen súlyos	63 fő	35 ⁰ / ₀
közép súlyos	62 fő	34,4 ⁰ / ₀
könnyű	55 fő	30,6 ⁰ / ₀

Ez egy ezredsegélyhely napi kapacitásának mintegy 50⁰/₀-át jelentette.

Ez alatt az idő alatt az ezred második lépcsője elfoglalta azt a helyzetet, melyben az atomcsapás érte, hol a század oszlopokra szétbontakozott zászlóalját biztonsági és módszertani okokból filmszerűen megállítottuk.

Az atomcsapás pillanatában kialakult helyzetet a 3. számú melléklet és a mellékelt fényképek (4—6. sz. melléklet) demonstrálják.

A következmények felszámolására a 7—9. sz. mellékleten demonstrált mentőosztatot állítottuk össze.

Ez a mentőosztot a harc megszervezésének időszakában az ezred meglévő erőiből és eszközeiből került létrehozásra, mely biztosítja az atomcsapás következményei gyors, szervezett és komplex felszámolását.

Alapvető feladatául jelöltük meg:

- az atomcsapás körzetének sugárfelderítését;
- az utak torlaszoktól történő megtisztítását, a tüzek oltását;
- a sebesültek gyors kiürítését és jelentős hányada életének megmentését, a harcjárművek kivonását (10—12. sz. melléklet).

Az atomcsapás után a zászlóalj harckészségének helyreállítása és az atomcsapás következményének felszámolása az EPK elhatározása alapján történt, melyet ismertetünk.

A 42. gl. e. pk. elhatározta, hogy a 2. gl. zászlóalj harckészségének helyreállítását, az atomcsapás következményeinek felszámolását saját erőivel és eszközeivel, az állandó mentőosztot alkalmazásával oldja meg, és kéri a hadosztályparancsnoktól MÁ kijelölését.

Ennek érdekében:

— a zászlóalj életben maradt erőit az első századparancsnok vezetése alatt körletbe vonta ki, ahol ezekből az erőkből összevont osztatot szervezett;

— az atomcsapás következményének felszámolására az ezred mentőosztot kétharmadát kirendelte;

— az ezred egészségügyi szolgálatvezető a sebesültek további kiürítését és egészségügyi ellátását a hadosztálytól kapott megerősítő és saját erői igénybevételével biztosította;

— az ezredparancsnok technikai helyettese a zászlóalj sérült harci járművei kisjavítását szervezte meg;

— az ezredparancsnok hadtáphelyettese az összevont osztot anyagi készletei feltöltését az atomcsapás napján 15.00-ig biztosította.

A továbbiakban bemutatuk az atomcsapás következményei felszámolása érdekében ténykedők munkáját.

Az ezredparancsnok elhatározása és utasításai alapján a zászlóalj harc készségének helyreállítását és az atomcsapás következményeinek felszámolását a kijelölt erők megkezdték.

A mentőosztagot három önálló csoportra bonthatóan szerveztük meg, az atomcsapás következményeinek felszámolásában ennek mintegy kétharmada vett részt. A mentőosztag két irányból előremozgó csoportjainak egyikét — amelyik közvetlenül a nézők előtt vonult az atomcsapás körzetébe — bemutatuk és felhívtuk a figyelmet az e csoport állományába szervezett alapvető erőkre és eszközökre.

Így például:

— 1 db VSF gépkocsira;

— 1 db univerzális rakodógépre, amely az e. hadtáptól került beosztásra a mentőosztag állományába. Ez a rakodógép mozgékonyágánál, univerzális jellegénél fogva kiválóan alkalmas a torlaszok eltávolítására és a manőverutak szabaddá tételére;

— 1 db sebesültszállító gépkocsira és kettő db tdk.-ra a sebesültek kiürítésére, melynek egy részét a második lépcsőben levő z., a másik részét pedig az e. hadtáp állományából biztosítottuk;

— 1 db vontató gépjárműre a PSZH-kra, melyek a 2. lépcsőben levő z. állományából kerültek kijelölésre és biztosítják a sebesültek kihordását, a sérült harcjárművek kivontatását.

A mentőosztag konkrét tevékenységét a 13. sz. melléklet is reprezentálja.

A sérültek felkutatását a csapást szenvedett alegység harcrendi elhelyezkedése szerint végezték.

Elsőként a vegyi-, sugárfelderítő rajparancsnokok kezdték meg a sugárzónák kijelölését. Kitérték a 05, 30, 100 röntgen sugárszintek határait. A műszakiak megkezdték az utak helyreállítását, a tüzek oltását, a sérültek kiszabadítását.

A műszaki erők nyomában az egészségügyi erők haladtak és a sérültek kiszabadításakor azonnal megkezdték a segélynyújtást. Külön felhívtuk a figyelmet a gócban végzendő ellátási feladatokra.

Véleményünk szerint a segélynyújtás mérve magában a gócban az ön- és kölcsönös segélyig terjed. A gócon, a veszélyes sugárzónán kívül a sebesültgyűjtő fészekben első (orvos előtti) szaksegély nyújtás és elemi osztályozás után a sérültek az ezredsegélyhelyre kerültek, az ezredsegélyhely járművei és minden más nélkülözhető jármű igénybevételével.

A mentőosztag állományába tartozó egészségügyi erők végrehajtották azokat az alapvető beavatkozásokat, amelyek az életmentés legfontosabb elemei. Ennek során elvégezték az égő ruházat oltását, ideiglenes vérzés-csillapítást, asfixia elhárítását, fedőkötést helyeztek fel, ideiglenesen rögzítették a törött végtagokat, fedőkötést helyeztek fel a nyílt légmellre, gondoskodtak a fájdalomcsillapításról, a sérültek melegítéséről. E feladat végrehajtásában a ZSH erői is részt vettek.

A mentési munkálatokkal egyidőben — az élve maradt erők folytatták a csapás körzetéből való kivonásukat.

Számvetéseink, a gyakorlatban szerzett tapasztalataink és ez a gyakorlat is igazolták a javasolt mentőosztag létrehozásának szükségességét.

Egészségügyi vonatkozásban a mentőosztagoknak a harc kezdetéig történő létrehozásával nagymértékben csökkenthető a sebesültek első orvosi segélyben való részesítésének ideje, s így a vissza nem térő veszteség nagysága. A technika mentése is gyorsabbá vált. Véleményünk szerint ezek a rendszabályok biztosítják a Harcászati Szobályzat azon követelményének végrehajtását, mely szerint a PK köteles gondoskodni az atomcsapás szenvedett alegységek harckészségének gyors helyreállításáról és a csapás következményeinek felszámolásáról, mely alapvető feltétele a harc feladat sikeres teljesítésének.

A mozzanat befejezéseként indokoltuk az állandó jellegű mentőosztag létrehozásának szükségességét, amit nagyon jól szemléltet a 14. sz. melléklet, mely szerint állandó jellegű mentőosztag alkalmazása esetén 170—180 sebesült kiürítésére 2,5 óra szükséges, míg ha olyan mentőosztagot alkalmazunk, mely a harc folyamán kerül létrehozásra, 4,5 óra. Ez az időkülönbség abból adódik, hogy a harc folyamán a mentőosztag létrehozására, a személyi állományának összevonására magas fokú szervezethezesség esetén is mintegy 60—80 perc szükséges és kellő összekovácsoltság hiányában a mentési feladatok végrehajtása is hosszabb időt vesz igénybe, melynek következtében a sérültek összetétele súlyosság szempontjából jelentősen megváltozik. A sebesültek mintegy 16—17%-a az időbeni segélynyújtás elmaradása miatt meghal, ezzel növekszik a vissza nem térő veszteség aránya.

A bemutató szakharcászati gyakorlat második mozzanatában bemutatásra került a sebesült gyűjtőhely funkcióját betöltő ESH tevékenysége, ami már az ezred első lépcső zászlóaljainak harcbavetésekor települt azok eü. biztosítására. Az „ACSAS” időpontjáig az ESH-en 25 hagyományos sérültnek nyújtottak életmentő első orvosi segélyt és osztályozásban részesítettek 120 hagyományos sérültet. Az ESH feladata volt, hogy a mentőosztag által az atomcsapás gócéból kimentett kombinált atomsérülteknek első orvosi ellátást nyújtson, életmentő javallatok alapján. Ezen feladatot az ESH csak úgy tudta megoldani, hogy a sérültszortályozásnak egy speciális módszerét választotta, az ún. „tranzit” osztályozást.

Az ESH szervezetét, technikáját, főbb egészségügyi harcbiztosítási anyagkészleteit a 15—17. sz. mellékletek mutatják.

Az ESH településére jellemző volt, hogy a sátorban telepített kötöző mellett egy kötöző gépkocsival is rendelkezett, ami szintén települt. Ez a sajátosság egyben azt is jelenti, hogy az ESH manőverezőképessége nagyban megnőtt, így az ESH legfőbb funkcionális részlege oszthatóvá vált. Ennek főleg nagy ütemben folyó harctevékenységeknél, illetve váratlan feladatok végrehajtásánál van nagy jelentősége.

Az ESH jelen feladatának szervezését alapvetően meghatározta: először, hogy 100 atomsérült ellátását kellett biztosítani a sérüléstől számított 4—6 órán belül, másodsor az orvosi osztályozás és életmentő első orvosi segélynyújtó kapacitás, harmadszor, hogy a beérkező sérülteknek kb. 15%-a szorult első orvosi ellátásra életmentő javallatok alapján.

A feladat megoldása érdekében az ESH-n a következő részlegeket telepítették:

- osztályozó pontot,
- részleges mentesítőt,
- átvevő-osztályozó teret és sátrat,
- kötöző gépkocsit,
- kötözőt,
- kiürítőt.

A tömeges sérültáramlás következtében — mint amire már fentebb utaltunk — az osztályozást tranzit módszerrel oldatták meg. Jelen esetben ez azt jelentette, hogy az osztályozópont és osztályozótér munkáját összevonták. Az osztályozó térre beérkező sebesülteket a védőruhában dolgozó orvos két csoportra osztotta. Az első csoportba tartoztak azok, akik részére az ESH-en életmentő első orvosi segílyt vagy a továbbszállításhoz munkaigényes beavatkozásokat kellett elvégezni.

A másik csoportba tartoztak, akiket minden beavatkozás nélkül, vagy az elsősegélynyújtás minimális kiegészítésével tovább lehetett szállítani az EOG-ra.

Az osztályozásnak ez a módja történhet a gépkocsin. Ez elsősorban tehérgépkocsi esetében lehetséges, mivel az osztályozás elvégzésére a sérülteket a sebesültszállító gépkocsiból ki kellett emelni (18—20. sz. melléklet).

A sérültek első csoportjába tartoztak azok a kombinált atomsérültek, akiknél a heveny légzési elégtelenség elhárítása, sokktalanító eljárások megkezdése és vérzéscsillapítás volt szükséges, életmentő indikációk alapján.

Ezeknél a sérülteknél az osztályozó ponton működő dozimetriás eü. tts. elvégezte a sugárszennyezettség mérését és annak eredményétől függően a mentesítőbe vagy az átvevő-osztályozóba irányította a sérülteket.

A sérültek másik csoportját fájdalomcsillapító adása, kötések-rögzítések ellenőrzése és igazítása után átrakták a hadosztály sebesültszállító gépkocsijára és elszállították a szakorvosi ellátást biztosító segélyhelyre.

A mentesítő helyen két egészségügyi katona védőruhában dolgozott. Feladatuk volt a részleges mentesítés végrehajtása. Mentés után a sérültek az átvevő-osztályozóba, a kötözőgépkocsiba vagy kötözőbe kerültek az állapotuktól és a sérülésük jellegétől függően (19—21. sz. melléklet).

Az átvevő osztályozóban dolgozó felcser elvégezte a következő beavatkozásokat:

- légutakból idegen test eltávolítását,
- mesterséges lélegeztetést,
- nyelvkiöltést,
- fájdalomcsillapítást,
- szállítási rögzítés ellenőrzését, kijavítását,
- ideiglenes vérzéscsillapítást,
- kötések ellenőrzését.

A kötöző gépkocsiba és előkészítőjébe kerültek azok, akik részére sebészeti jellegű beavatkozásokat kellett végezni. Itt dolgozott az ezredsegélyhely másik orvosa. A kötöző kocsiiban hajtották végre a következő beavatkozásokat:

- légutakból idegen test eltávolítását,
- mesterséges lélegeztetést,
- tracheostomiát, conicotomiát, nyelvkiöltést,
- nyílt ptx. okkluzios kötését, szelepes ptx. punkcióját,
- vérpótszer adását,
- fájdalomcsillapítást,
- szív keringés támogatását,
- törések rögzítését,
- ideiglenes vérzéscsillapítást.

A sátrakban elhelyezett kötözőben a nem sebészeti jellegű beavatkozások történtek. Itt felcser tiszt dolgozott, de az osztályozás befejezése után a segélyhely parancsnoka is bekapcsolódott az itt folyó munkába (22. sz. melléklet).

A következő beavatkozásokat hajtották végre:

- mesterséges lélegeztetést,
- nyelvkiöltést,
- vérpótszer adását,
- fájdalomcsillapítást,
- szív keringés támogatását.

Az életmentő beavatkozások elvégzése után a sérültek a kiürítőbe kerültek.

Az esetek egy részében a fenti beavatkozásokra már a mentesítés előtt szükség volt a sérültek egy részénél. Ezeket a sérülteket a sebesültszállító gépkocsiról egyenesen a megfelelő részlegbe kellett irányítani, ezért ilyen esetekben az előkészítő részben biztosítani kellett a részleges mentesítés végrehajtásához szükséges eszközöket, a ruházat eltávolítását.

Ki kell hangsúlyozni, hogy az ESH anyagai között új komplettek is szerepeltek, amik lehetővé tették az úgynevezett intenzív sérültellátás beavatkozásainak megkezdését és széles körű alkalmazását, az első orvossal rendelkező csapattagozatú segélyhelyen. Az egyik ilyen komplett a Reanimációs komplett I (RE-I), amit az átvevő-osztályozó sátorban, a másik a RE-II, amit a kötöző sátorban helyeztek el.

A RE-I önállóan használható légzésképtelen sérült orr-, száj- és garatüregének megtisztításához, felső légutainak szabadon tartásához, valamint maszkon keresztül történő lélegeztetéshez levegővel. A RE-II feladata elvégezni a légzésképtelen sérült endotrachealis intubációját, ezzel mesterséges légutat biztosítani. Így az intubált sérült akár órákon át megbízhatóan lélegeztethető.

Ezen eszközök szorosan kapcsolódnak a magasabbrendű segélyhelyek reanimációs felszereléseikhez és lehetővé teszik magasabb szinten egyazon eszközök felhasználásával folytatni a megfelelő életmentő beavatkozásokat.

A kötözőből, illetve kötöző gépkocsiból a sérültek — állapotuktól függően — a kiürítő sátorba kerültek, ahonnan a hadosztály sebesültszállító gépkocsijai ürítették hátra őket. A bemutató gyakorlat keretében mód nyílt, hogy az úgynevezett „szállíthatatlan” sérülteket korlátozott számban légi kiürítéssel (MI-8) egyenesen a VKB-ra szállítsák.

A kiürítő sátorba tehát csak a részlegesen mentesített sérültek kerültek, így hátraszállításuk külön gépkocsikkal, a szennyezettektől elválasztva célszerű.

Harmadik mozzanatként mutattuk be az ezred összevont osztagára mért vegyicsapás következményeinek felszámolását, melynek során jelentettük:

A vegyifegyver váratlan és tömeges alkalmazására a harc bármely időszakában sor kerülhet és az alkalmazott vegyianyag fajtájától függően az adott egység személyi állományában bekövetkező veszteség elérheti az 50—60%-ot.

Azt tekintve, hogy az ellenség egyidőben több csapat, szerv ellen is intézhet vegyifegyverekkel támadást, ezért a személyi állomány veszteségeinek csökkentése szempontjából döntő jelentőségű azok kiképzettsége, felkészültsége, az önmentés, a védőeszközök, a készenléti ampulla időbeni alkalmazására és a vegyisérültek szennyezett körletekből történő szervezett és gyors kimentésére, illetve a mentőosztag e feladatára történő felkészítése és kiképzése.

Az ellenség által mért vegyicsapás következményeinek felszámolása, a veszteségek csökkentése szempontjából ugyancsak döntő jelentőséggel bír az alegységek folyamatos tájékoztatása az időjárás adatokról, alapvetően az elhelyezési körletekben a szélirányról.

A 23. sz. mellékleten mutatjuk be az ezred összevont osztag elhelyezkedését. Imitáltuk a vegyicsapást, amely feltételezés szerint SARIN — organofoszfát — típusú harcanyag volt.

A következő tevékenységet mutattuk be:

— a vegyicsapás után közvetlenül, a személyi állomány harcképesen maradt része az ön- és kölcsönös segély végrehajtásával egyidőben az alegységparancsnokok parancsai alapján és öntevékenyen végrehajtotta a védőeszközök felvételét, majd arra törekedett, hogy a vegyicsapás körzetéből minél több sérültet és technikát kimentsen;

— az ezredparancsnok és törzse az elmondottakkal párhuzamosan haladéktalanul kirendelte — felderítési adatok alapján — a vegyicsapás következményei felszámolására az ezred mentőosztagának még nem alkalmazott egyharmadát és a hadosztály egészségügyi zászlóaljtól megerősítéssel kapott osztályozó csoportot;

— a kirendelt erők főfeladata volt a vegyicsapás nyomán keletkezett mintegy 60 fő sérült részére orvosi segínyt nyújtó osztályozó csoporthoz történő kiürítése;

— a vegyicsapást szenvedett állomány a készenléti ampullát is használva az ön- és kölcsönös segély végrehajtását és a védőeszközök felvételét végrehajtotta;

— a járművek egy része elhagyta a vegyicsapás körzetét. Azok a járművek, melyek vezetői szennyeződtek, a góc területén maradtak;

— a vegyisérültek megkezdték a szennyezett körletből történő önmentést és terepen is látható sebesültgyűjtőhelyekre vonultak vissza.

Ezután a kirendelt mentőosztag a vegyicsapás körzetébe beérkezett. A vegyisugár felderítő járőrök a szennyezett zóna határait kitűzték és megállapították az alkalmazott vegyiharcanyag fajtáját.

A beérkező sebesültszállító járműveket az alegységparancsnok által kijelölt rajparancsnok a sebesültgyűjtő fészekbe irányította.

A sebesültszállító járművek a szennyezett körzetből és a sebesültgyűjtő helyekről megkezdték a kiürítés végrehajtását az osztályozó csoportra.

A vegyicsapás következményei felszámolásának ezzel a módszerével a sérültek a csapástól számított mintegy 50 percen belül első orvosi segélyben részesültek és ezáltal az életben maradtak aránya 20—30%-kal megnövekedett.

A harmadik mozzanat kapcsán került bemutatásra az osztályozó csoport (OCS) munkája, ami az eü. z. szerves része. Önálló feladatok végrehajtására is képes, például ESH-et helyettesíteni. Feladata volt, hogy az ezred összevont osztagát ért vegyicsapás következtében keletkezett vegyi-sérültek részére biztosítson életmentő első orvosi segélyt. Ezen feladatának végrehajtására a településig kb. 10 km menetet kellett végrehajtani. A menetparanccsal egyidőben megkapta azt is, hogy az ellenség SARIN típusú mérgező harcanyagot alkalmazott és mintegy 60—70 vegyi sérült ellátásával kell számolnia.

Az osztályozó csoport a megadott települési helyre a vegyicsapást követően körülbelül 1/2 órával érkezett meg, ahol a zászlóalj segélyhely már megkezdte a sérültek egy részének ellátását.

Az osztályozó csoport, mely 2 általános orvossal, 1 fogorvossal, 1 tiszt-helyettessel és 4 honvéddel rendelkezik, továbbá az életmentő első orvosi ellátáshoz nélkülözhetetlen felszereléssel, alkalmas a vegyi sérültek életmentő első orvosi ellátásának biztosítására. Tehát mint fentebb utaltunk, képes az ezredsegélyhely feladatainak megoldására, de áteresztő képessége a kisebb létszám és anyagi készletek következtében annak mintegy 50—60%-a. Különbség még az ESH-el szemben, hogy kiürítési eszközökkel nem rendelkezik. Felszerelésében a 24—26. sz. mellékleteken feltüntetett alapvető harcbiztosítási anyagok találhatóak, melyek között különösen említésre méltó, hogy készletében 200 amp. Toxogonin és 1000 amp. atropin is van.

Az osztályozó csoport munkájának megszervezését alapvetően meghatározta az a tény, hogy körülbelül 60 fő sérült ellátását kellett biztosítani, akik közül 60%, tehát 36 fő életmentő ellátásra szorult, a további 40%, tehát 24 fő középsúlyos és könnyű sérült volt. Meghatározta a feladatát alapvetően az is, hogy a sérültek részére 2—3 órán belül biztosítani kellett az első orvosi ellátást, feltételezve a szakszerű elsősegélynyújtást, továbbá azokat az ellátási normákat, melyek a mentesítés, a szorosan vett orvosi ellátás szempontjából irodalmi adatként szerepelnek.

Az elvégzett számvetések alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az osztályozó csoport, a személyi állományával a településtől számított 2 órán belül biztosítani tudja az életmentő első orvosi ellátást 60 sérült beáramlása esetén. A feladat megoldása érdekében az osztályozó csoport a következő részlegeket telepítette: részleges mentesítőt, osztályozót, kötöző gépkocsit és kezelő-kiürítőt.

A segélyhelyre történő beérkezés után minden sérült a mentesítőbe került, melynek feladata csupán a részleges mentesítés volt. Tekintettel a mérgező harcanyag jellemzőire, szükséges volt a sérülteknél a teljes

ruházat eltávolítása, a fehérmemű cseréje, melyet az egészségügyi zászlóalj cserekészletéből lehetett biztosítani. Szükségessé teszi azt a sérültek további ellátásának megkönnyítése is, hiszen így az OCS személyi állománya védőruha nélkül dolgozhatott.

A sérültek gépkocsiról történő lerakását, segélyhelyen belül történő mozgatását a zászlóalj segélyhely személyi állománya végezte. A mentesítésre 2 fő egészségügyi katona volt kijelölve, akik védőruhában és gázálarcban végezték a szabad testfelület lemosását mentesítő oldattal, a személyi védelem csomag felhasználásával. A könnyű sérültek a mentesítést saját maguk végezték. Már a mentesítő helyen biztosítva volt — szükség esetén — az atropin adása.

Az osztályozás alapvetően a súlyosság szerint történt. Az elvégzett mentesítés után az osztályozó és az osztályozó csoport többi részlegének személyi állománya is már védőruha nélkül dolgozott. Az osztályozás során a kötöző gépkocsiba irányították azokat a sérülteket, akik részére életmentő indikációk alapján koniotomiát, intubációt, O₂ terápiát kellett végezni a gyógyszeres kezelés mellett. Az OCS-on is megtalálható a RE-I, RE-II komplett, amelyet korábban az ezredsegélyhelyen részleteztünk.

A kezelő-kiürítő sátorba kerültek azok a sérültek — középsúlyos és súlyos sérültek —, akik részére a kiürítés előtt a keringés támogatására (szívszerek adása) atropin kezeléssel kívül reaktivátor kezelésre is szükség volt. (Toxogonin, Pirrangit.) Ide kerültek természetesen azok a könnyű és középsúlyos sérültek is, akiknek légzése, keringése nem igényelt támogatást és 1—2 ampulla atropin befecskendezése után szállíthatók voltak.

Az ellátás szempontjából tehát alapvetően 3 brigádra oszlott az osztályozó csoport állománya, nem számítva ide a mentesítőt. 1 brigád az osztályozás mellett a könnyű és középsúlyos sérülteket látta el. 1 brigád a kötözőgépkocsiban a sebészeti jellegű ellátásra szoruló súlyos sérülteket látta el, míg a 3. brigád a kezelő-kiürítőben a gyógyszeres kezelést végezte. Mindkét ellátó részlegben biztosítva voltak a reanimációs felszerelés és O₂ adásának feltételei.

A beavatkozásokat a különböző sérültszortoknál, továbbá azok elvégzéséhez szükséges időt a 24—26. sz. mellékletek tüntetik fel.

A sérültek kiürítését a magasabbegység végezte. Kiürítés előtt célszerű újabb atropin befecskendezését elvégezni és a sebesült-szállítás közben is biztosítani az atropin adásának lehetőségét.

Befejező mozzanatként mutattuk be a következő napon a hadsereg egészségügyi szolgálatának legmagasabb csapatszintű kiürítési szakaszát, az önálló egészségügyi osztagot.

Bevezetőként ismertettük az önálló egészségügyi osztag feladatait és ellátási lehetőségeit:

— sebesültszállító gépkocsi rajával részt vesz a sérültek kiürítésében, mely az ESH-ről az önálló egészségügyi osztagra történik;

— képes fogadni az atomcsapás gócéból, illetve a környéken települt ESH-ről mintegy 200 fő atomsérültet, illetve a vegyicsapás környékén települt segélyhelyekről mintegy 100 fő vegyisérültet;

— biztosítja a beérkezők részére a teljes mentesítést;

- minden sérült részére az első orvosi segélyt;
- 35 fő részére műtétet, mintegy 60 fő részére sokktalanítást;
- a szállíthatatlan sérültek átmeneti ápolását, a szállíthatók előkészítését a további szállításra.

Kitértünk arra, hogy jelenleg az önálló egészségügyi osztagot sátrakban telepítettük ugyan, de véleményünk szerint akár hagyományos, akár töpfe. alkalmazása esetén komoly mértékben sebezhető. A nagyobb biztonságot nyújtó műszaki munkálatok elvégzésére idő és kellő erő, eszköz nincs. Feladatunknak tekintjük azon módszerek kutatását, melyek a probléma megoldását elősegítik, ilyen szempontból értékeljük a vegyes települést illető nézeteinket.

Az osztag szervezése a 27—30. sz. mellékletekben látható, mely alapjaiban megegyezik az egészségügyi zászlóalj felépítésével. Szakorvosi ellátás vonatkozásában felhívtuk a figyelmet arra, hogy az állományába 6 sebészbrigád, 3 anaesthesiológus és 2 belgyógyász tartozik.

Anyagi, technikai felszerelése azonos az egészségügyi zászlóaljával. Így fűrdető, fertőtlenítő felszereléssel, laboratórium-gépkocsival, sebészeti és belgyógyászati eu. komplettekkel, az atom- és vegyisérültek ellátásához szükséges speciális egységkészletekkel rendelkezik.

Egészségügyi harcbiztosítási anyagkészlete 500 fő sérült beszűkített mérvű szakorvosi ellátását biztosítja. A készletek főbb mutatóit a 28. sz. melléklet tartalmazza.

Szervezetszerű állományát és felszerelését kiegészítettük a HDS fűrdető-fertőtlenítő századból egy PDP-II felszereléssel, a hozzá tartozó kezelőállománnyal, valamint vízszállító gépkocsival. Az ilyen mérvű megerősítést az ellátandó sérültek mennyiségi és minőségi összetétele indokolta.

A tömeges atom- és vegyisérült-áramlás fogadása, ellátása igen komoly feladatot állít minden kiürítési szakasz elé. Arra a következtetésre jutottunk, hogy ebben az esetben az osztályozás speciális változatát kell alkalmaznunk. Már a telepítésnél is figyelembe vettük ezt, és két mentesítő helyet hoztunk létre: vegyi- és sugármentesítőt. Alapvetően két irányt határoztunk meg: sebészeti és belgyógyászati. A mentesítő helyek tiszta oldalán tulajdonképpen már megkezdődött az elemi osztályozás, a sérültek egy része a vezető tünetek szerint elbírálva, egyenesen a megfelelő átvevő-osztályozó részlegbe került.

A sebészeti irányba telepítettük a sugármentesítőt, átvevő-osztályozót a könnyű, a súlyos és a középsúlyos traumás sérültek részére. A könnyű átvevő-osztályozó közelében a könnyű sérültek kötözőjét, ennek közelében a sebészeti kiürítőt.

A sebészeti szakorvosi ellátás biztosítására telepítettük a műtőt és traumás sokktalanítót, a súlyos kötözőt és sokktalanítót elsősorban az égett sérültek ellátására. Külön kötözőt hoztunk létre az alapvetően bel-típusú, de egyben traumás sérülések miatt sebészeti ellátást is igénylő sérültek részére. A kórházi részleget egy traumás és egy égési fektetővel telepítettük, jelezve a fektetők típusait.

Belgyógyászati irányban hoztuk létre a vegyi mentesítőt. Átvevő-osztályozót telepítettünk a sugársérültek és külön a vegyi sérültek részére. Ennek közelében helyeztük el a belgyógyászati típusú sérültek kiürítőjét.

A vegyi sérültek intenzív ellátására szolgált a vegyi sérültek sokktalanítója. Fektetőt rendeztünk be a sugársérültek és a vegyi sérültek részére.

Telepítettünk elkülönítőt a fertőző betegek és heveny reaktív állapotú sérültek részére.

A segélyhely centrumában, az átvevő-osztályozó blokk és a műtő-kötöző-sokktalanító blokk között helyeztük el a laboratóriumot és a gyógyszerterát.

A sérültek osztályozását, segélyhelyen belüli irányítását a következőképpen szerveztük meg:

A segélyhely bejáratánál dosimetriás tiszthelyettes dolgozott azzal a feladattal, hogy a beérkező sérültek közül kiválassza a mérgező harcanyaggal, vagy a megengedettnél nagyobb mérvű sugárzó harcanyaggal szennyezetteket és ennek megfelelően a sugár- vagy vegyi mentesítőbe irányítsa őket, esetleg közvetlenül az átvevő-osztályozó térségre. Munkájában tájékozódást és segítséget nyújtott az a tény, hogy a gépkocsin melyik segélyhelyről érkeztek a sérültek.

Külön felhívtuk a figyelmet arra, hogy mindkét mentesítő tiszta oldalán biztosítottuk az életmentő első orvosi segélyhelyhez szükséges feltételeket. Lényegesnek tartjuk, hogy már a mentesítőben lehetőség van az életmentő beavatkozások végrehajtására, továbbá már innen irányíthatják a halaszthatatlan szakorvosi ellátásra szorulókat a megfelelő részlegbe, tehát a műtőbe, a sokktalanítóba, amíg ezek fel nem töltődnek.

A mentesítőből a sérültek zöme az átvevő-osztályozó térre került, ahol a vizsgálat során:

— kiválasztották azokat a sérülteket, akik részére halaszthatatlan szakorvosi segély szükséges és akiket közvetlenül a műtőbe-kötözőbe, sokktalanítóba kellett irányítani;

— kiválasztották továbbá azokat, akik részére szakorvosi segítyt kellett biztosítani az egészségügyi osztagon, de nem azonnal, vagy sérülésük jellege és súlyossága pontosításra szorult. Ezeket a sérülteket a megfelelő átvevő osztályozóba irányítottuk. Ide kerültek másodsorban azok is, akik részére első orvosi segítyt kellett biztosítani, amit az elől fekvő szakaszon nem végeztek el;

— végül különválasztották azokat a sérülteket, akiket minden segélynyújtás nélkül tovább lehetett szállítani a kórházbázisra, ha általános állapotuk lehetővé tette, illetve a szakorvosi ellátás halasztható volt. Ezeket a sérülteket a kiürítőbe irányították a kiürítés rendeltetésének, módjának és idejének feltüntetésével.

Az életmentő ellátásra szorulókat három csoportra osztottuk: kombinált traumás sérültek, kombinált égettek és belgyógyászati jellegű sérültek csoportjára. Ezek a tünetcsoportok az osztályozás elvi szempontjait képviselték.

A kombinált traumás sérültek csoportjánál az osztályozás szempontját képezik: artériás vérzés, koponyaúri túlnyomás, nyílt vagy szelepes légmell, mellkasi szervek sérülései, szív tamponád, aszfixia, zúzott végtag, sokkos állapot, anaerob és tetanus fertőzés, hasi sérülés, nyílt törések.

A kombinált égettek osztályozási ismérvei: a testfelszín 10%-án felüli mély égések, légúti égési sérülések, az égési sokk szimptomái, a szemháj égési sérülései, a kombinált égési sérülések: égés + 100 röntgen felett; égés + súlyos (középsúlyos) traumás sérülés.

A belgyógyászati jellegű kombinált sérülések osztályozásánál az alapvető tünetcsoportok: komatózus állapot, heveny szív-keringési elégtelenség, görcs szindróma, állandó hányás, heveny intoxikáció, vegyi, illetve sugárzó anyag inkorporációja.

Az átvető-osztályozó sátrakba és az egészségügyi osztag egyéb részlegébe már csak azok a sérültek kerültek, akik részére az egészségügyi osztagon valamilyen segílyt kellett biztosítani.

A továbbiakban a kórkép és állapot pontosítása után határozták meg, hogy a sérült az egészségügyi osztagon belül melyik részlegben és milyen sorrendben kap ellátást. A sérültek osztagon belüli irányítását a vezetőtünet határozza meg.

Összhangban a X. koordinációs értekezlet fő témájával, már a bemutató gyakorlaton külön felhívtuk a figyelmet ezen a szakaszon végezhető elemi reanimációs beavatkozásokra, az érzéstelenítés módjaira.

— A reanimációs segíly maximális mérveként az egészségügyi osztagon meghatároztuk a légutak szabaddá tételét és szabadon tartását, endotracheális intubáció segítségével, a külső szívmasszázst. Azt, hogy a segílynyújtásnak ezek a formái mikor kerülhetnek alkalmazásra, véleményünk szerint a sérültáramlás nagysága fogja eldönteni.

— A műtéti érzéstelenítés témakörében egyik alapelveként határoztuk meg, hogy amit lehet, lokál érzéstelenítésben kell megoperálni. Az általános érzéstelenítést mindössze három fajta altatószer (thyóbarbiturát, halotán és aether) felhasználásával összesen nyolc variációban kívántuk biztosítani. Ezek között megtalálható az endotracheális intubáció. Ezeknek kivitelezésére három anaesthesiológus állt rendelkezésre három speciális komplettel (ARE). Emellett a műtők anyagában a csepegtető aethernarkózis és az iv. altatáshoz szükséges eszközöket is biztosítottuk, amelyeket viszont maguk a sebészek alkalmaztak.

A szakharcászati bemutató gyakorlat a negyedik mozzanattal lezárult. Úgy gondoljuk, sikerült jól demonstrálni a tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolásában az alapvető mozzanatokat. Amint a gyakorlat is bizonyította, szükséges, hogy az ezredek rendelkezzenek állandó jellegű, a komplex feladatokat is megoldani képes mentőosztaggal. Az egység harcot folytató alegységeinek feladatukat kell végrehajtani, és ezzel mintegy biztosítani magát a következmények felszámolását. Alapvető szempont az is, hogy a harc folyamán megszervezésre kerülő mentőosztag hosszabb idő múlva képes csak készenlétét elérni, ezalatt jelentősen megnövekedik a vissza nem térő és súlyos sérültek aránya.

A gyakorlatot abból a szempontból is hasznosnak tartjuk, hogy a különböző szintű kiüritési szakaszok bemutatása során alkalom nyílt a csapattagokban elvégezhető alapvető reanimációs beavatkozások lehetőségeinek tanulmányozására.

LEVEZETÉSI TERV

LEVEZETÉSI TERV

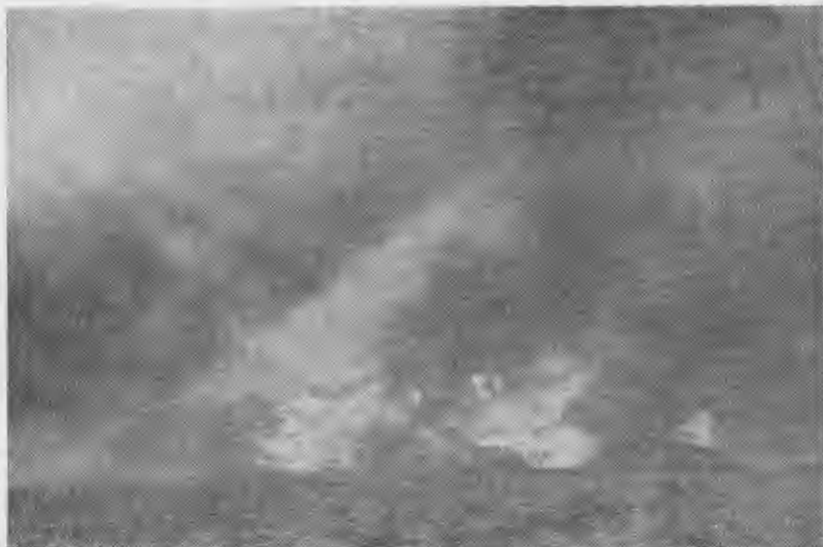
A SÉRÜLTEK MEGOSZTLÁSA

Magnev.	Harc jármű	Sérülés			Techn. eszközök felsz.					Megjegyzés:		
		Wégyo	Köz.	Közp.	Kis	Köz.	Nagy	MNT.	Ismeretlen			
I.	1/1 tő.ü.	1 löveg+ak.		1	3						+	
		2 löveg+ak.	1	2	2						+	
		3 löveg+ak.	2	2	1	+						
		4 löveg+ak.	2	3	-	+						
		5 löveg+ak.	3	2	-		+					
		6 löveg+ak.	4	1	-				+			
		Kiszolgálók	1	4	-							
		Összesen:	13	15	6	2	1	1	-	2		
II.	1/2 tő.ü.										+	
III.	1/3 tő.ü.										+	
IV.	3/1. Hk. sz.	1. Hk.	2	1	-						+	
		2. Hk.	2	2	-						+	
		3. Hk.	-	1	-						+	
	4/1. PSZH. sz.+szd.pk	4. PSZH.	-	1	-	+					+	
		5. PSZH.	-	1	-	+					+	
		6. PSZH.	-	1	2						+	
		7. PSZH.	-	1	1						+	
		8. av.+ak.	3	2	-		+				+	
		9. av.+ak.	2	2	-						+	
		10. av.+ak.	2	1	-						+	
	4/2. ql.x. av.ü	11. av.+ak.	1	1	-						+	
		12. av.+ak.	1	1	3						+	
		13. av.+ak.	-	1	2						+	
		14. PSZH.	-	1	1						+	
		15. PSZH.	-	1	2						+	
	4/3. PSZH. sz.	16. PSZH.	-	1	1						+	
		17. PSZH.	-	-	-						+	
		18. PSZH.	-	-	-						+	
		19. PSZH.	-	-	-						+	
Összesen:	13	19	18	2	1	1	-	15				
V.	3/2. Hk. sz.	1. Hk.									+	
		2. Hk.									+	
	4/1. PSZH. sz.+z.ph.	3. Hk.	3	1	-	+					+	
		4. PSZH.	3	2	-		+				+	
		5. PSZH.	3	3	-	+					+	
		6. PSZH.	2	2	-	+					+	
		7. PSZH.	3	2	-	+					+	
		8. PSZH.	2	2	1	+					+	
		9. PSZH.	1	2	-						+	
	2/3. PSZH. sz.+szd.pk	10. PSZH.	1	2	1						+	
		11. PSZH.	1	3	2						+	
		12. PSZH.	-	2	3						+	
		13. PSZH.	-	1	3						+	
		14. PSZH.	-	1	2						+	
Összesen:	19	23	12	5	1	-	2	6				
VI.	3/3. Hk. sz.	1. Hk.	2	1	-						+	
		2. Hk.	1	1	-						+	
		3. Hk.	1	2	-						+	
	3/1. PSZH. sz.	4. PSZH.	2	2	-	+					+	
		5. PSZH.	1	1	-	+					+	
		6. PSZH.	1	-	1						+	
		7. PSZH.	-	1	1						+	
	4/2. ql.x. pct. sz.	8. PSZH.	3	2	-		+				+	
		9. PSZH.	2	2	-	+					+	
		10. PSZH.	2	3	-						+	
		11. PSZH.	1	1	-						+	
	3/2. PSZH. sz. szd. pk	12. PSZH.	-	-	3						+	
		13. PSZH.	-	-	2						+	
		14. PSZH.	-	-	1						+	
		15. PSZH.	-	-	1						+	
	3/3. PSZH. sz. Z.TÖF.	16. PSZH.	-	-	-						+	
		17. PSZH.	-	-	-						+	
		18. PSZH.	-	-	-						+	
19. PSZH.		-	-	-						+		
Összesen:												

178

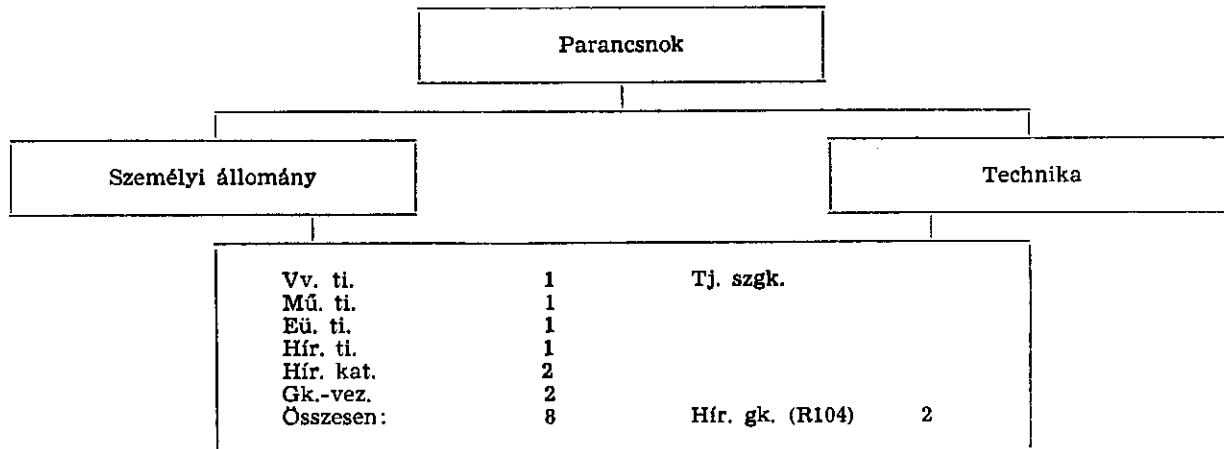
59

EZRED TÍPUSÚ MENTŐOSZTAG SZERVEZÉSE

A SÉRÜLTEK MENTESÍTÉSÉRE SZERVEZETT ÁLLOMÁNY

1. CSOPORT

<i>Személyi áll.</i>	<i>Technika</i>
VSE raj 4	FUG 1
Mú. kat. 2	BAT 1
Eü. kat. 2	VAZ 1
Gk.-vez. 3	TGK 2
Össz.: 11	5

2. CSOPORT

<i>Személyi áll.</i>	<i>Technika</i>
VSE raj 4	FUG 1
Mú. kat. 2	BAT 1
Eü. kat. 2	VAZ 1
Gk.-vez. 3	TGK 2
Össz.: 11	5

3. CSOPORT

<i>Személyi áll.</i>	<i>Technika</i>
Ment. raj 3	FMG 1
Mú. kat. 2	BAT 1
Eü. kat. 2	VAZ 1
Gk.-vez. 3	TGK 2
Össz.: 10	5

KIEGÉSZÍTŐ-MEGERŐSÍTŐ ERŐK

Lövész kat.: 16 PSZH 2
 Összesen: 27 1
 Mindösszesen: Szem. állomány 88 fő

PSZH 2 Löv.-kat.: 16 PSZH 2
 7 Összesen: 26 7
 Technika: 23 gk.

SEGÉLYNYÚJTÁS TERJEDELME
MENTŐOSZTAG ALKALMAZÁSÁKOR

Megj.	Beavatkozás	Kölcs. segély	Eü. kat.	Eü. tts.
	Égő ölt. olt.			
	Ideiglenes vérzéscsillapítás			
	Fedőkötés			
	Stb.			
	Antidotum adás			
	Szívszerek adása			
	Stb.			
Megjegyzés: Elvégzett beavatkozás Ellenőrzés, igazítás				

EGÉSZSÉGÜGYI ANYAGOK

Db

Egészségügyi táská	60
Hordágy	50
Kézi oxigénpalack	2
Reanimációs készlet I.	2 kompl.
Kötszerzsák I.	6
Kötszerzsák II.	6
Sínkészlet	2 kompl.
Sebesülthordó heveder	100

MŰSZAKI ERŐK

<i>Személyi állomány</i>	<i>Technika</i>	
46 fő	Hidvető gk.	3
	Rombolócsörlő	6
	Mot. láncfűrész	6
	Gépkocsi	6

TECHNIKAI VONTATÓCSOPORT

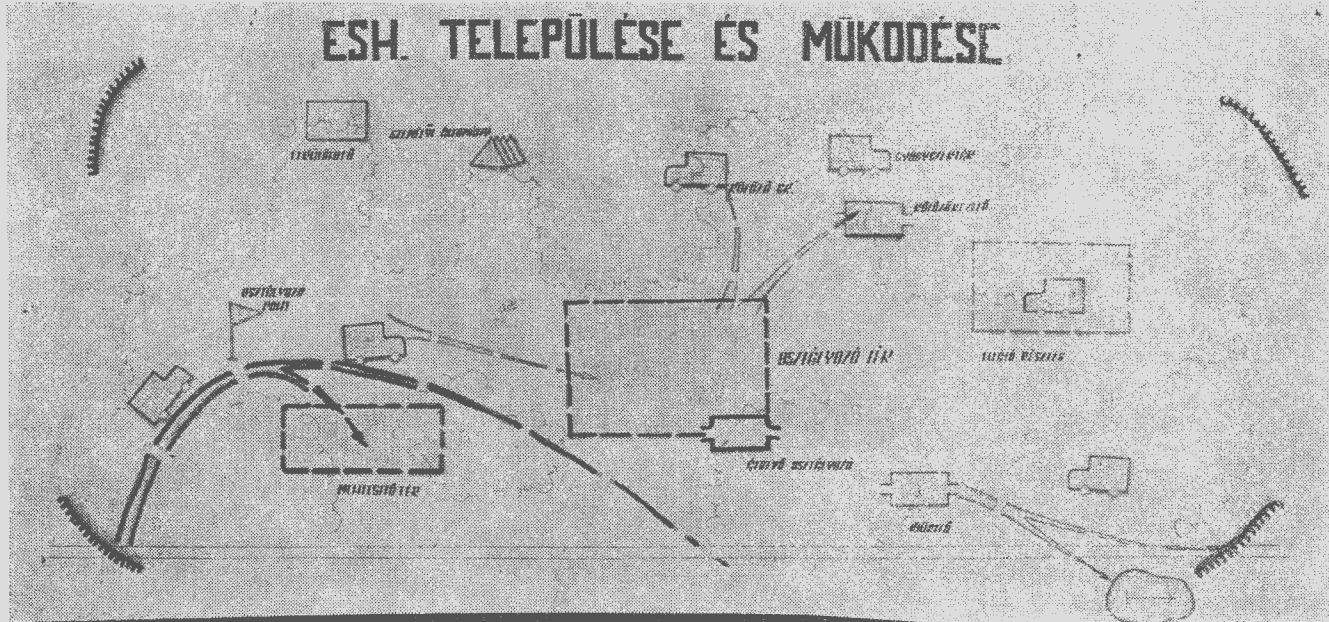
<i>Személyi állomány</i>	<i>Technika</i>	
10 fő	Lánctalp. vont.	1
	Kerekes vont.	1
	Darus gk.	1
	Műhely gk.	1

SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY MEGOSZLÁSA

Részlegek	Megoszlás					Összesen
	orvos	felcser gysz.	tts.	éü. hónv.	hónv.	
Osztályozó pont			1			1
Mentesítő				2		2
Osztályozó tér	1		1	3	2	7
Átvevő-osztályozó		1		1		2
Kötöző	1		1		1	3
Kötöző-kezelő		1		1		2
Kiürítő			1			1
Gyógyszertár		1				1
Ellátó részleg					3	3
Seb. száll. gk. raj				2	2	4
Összesen	2	3	4	9	8	26

SEGÉLYNYÚJTÁS TARTALMA

		Beavatkozás	Eletmentő e. orvosi segély	Első orvosi segély
Kombinált sérültek	A	Heveny légzési elégtelenség elhárít. 1. Légutakból id. test eltávolítása 2. Mesterséges lélegeztetés 3. Tracheostomia, nyelvfelöltés 4. Szelepes pix funkció	A/1, 2, 3, 4	A/1, 2, 3, 4
	B	Sokktalanító eljárások: 1. Vérpótszer adás 2. Fájdalomcsillapítás 3. Szívkeringés támogatás 4. Száll. törés, rögzítés (ellenőrzés)	B/1, 2, 4	B/1, 2, 3, 4
	C	Vérzéscsillapítás 1. Ideigl. vérzéscsillapítás 2. Kötés ellenőrzés	C/1	C/1, 2
	D	1. Tetanusz savó + anatoxin 2. Antibiotikum 3. Hólyag katéterezés 4. Lebeyen függő végtag amp.	D	D/1, 2, 3, 4
	E	Vegyí sérültek komb. ellátása	E	E

ELLÁTOTSÁG

17. sz. melléklet

Technika		Főbb eü. anyagok, mutatók			
		Megnevezés	Mennyiség	Kapacitás	
Tehergépkocsi	4	Folyadék pótló	Dextrán	30 L	30 sérült részére
			Sópótló kávé	60 L	
Seb. száll. gk.	2		Sópótló por	150 L	
Pótkocsi	1	Kötszer	750	Kötés	
Köt. gk.	1				
Vizszáll. utánfutó	1	Reanimáció	RE-I	3	Egyidőben 3 sérült légútjának szabad- dá tételére alk. Bizt. a garat le- szívását.
Mkp.	1		RE-II	1	5 fő intubálására alk. Bizt. a légső leszívását
			KOP	2	Egyidőben 4 fő ré- szére biztosít O ₂ ellátást
		Antibiotikum	KPOP	2	Egyidőben 8 fő ré- szére biztosít O ₂ ellátást
			Chlorocid drg. 5 inj. amp.	600 60	
			Penicillin 1 ME amp.	60	
			Promticillin F. amp.	350	
			Tetrán B drg.	600	
			Vegacillin tbl.	1000	
		Fájdalomcsillapító		270 270	

SÉRÜLTELLÁTÁS LEHETŐSÉGEI

Sérült megoszlás		Sérültek sz.	Segélynyújtás időnorm.	Segélynyújtás terjedelme Ellátás-lehetős.
Beérkezik		100	Ellátást kell bizt. 4—6 órán belül	Tranzit osztályo- zás Életmentő első orvosi segély
Súlyosság	Súlyos és közép súlyos	60	—	—
	Könnyű	40	—	—
Ellátás	Osztályozás Tranzit ellátás	100 (85)	1 brigád 1 óra alatt 15—20 főt	100 főt 1 brigád 5—6 óra alatt
	Életmentő első orvosi segély	15	1 orvos 1 óra alatt 3 sérültet	15 főt 1 orvos 5 óra alatt

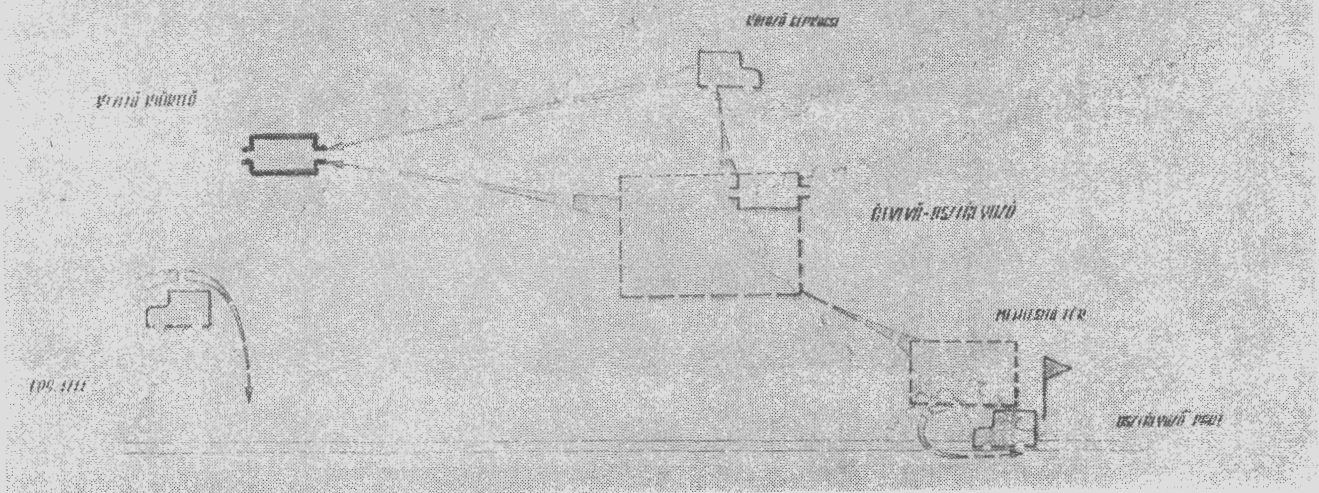

LEVEZETÉSI TERV

OSZTÁLYOZÓ CSOPORT TELEPÜLÉSE ÉS MŰKÖDÉSE

SZEMÉLYI ALLOMÁNY MEGOSZLÁSA

Részlegek	Megoszlás				Össz.	ZSH
	orvos	tts.	éü. honv.	honv.		
Mentesítő			2		2	
Átvevő-osztályozó tér	1	1			2	3
Kötözőgépkocsi	1			1	2	
Kezelő-kiürítő	1			1	2	
Összesen:	3	1	2	2	8	3

ELLÁTOTTSÁG

Eü. anyagok		
megnevezése	mennyisége	Kapacitása
Dextrán Sóptóló kávé Sóptóló por	30 L 20 L 50 L	30 sérült részére
Kötészer	250	Kötés
Reanimáció		
RE-I.	3	Egyidőben 3 sérült légútjának szabaddá tételére alkalmas
RE-II.	1	Bizt. a garat leszívását. 5 fő intubálására alkalmas
KOP (02)	1	Bizt. a légső leszív. 2 fő részére biztosít egyidőben B ₂ ellátást.
KROP (02)		8 fő részére biztosít ellátást
Antibiotikum		
Chlorocid drg.	200	
Chlorocid 5 inj. amp.	20	
Penicillin 1 ME amp.	20	
Prompticillin F amp.	250	
Tetrán B drg.	200	
Vegacillin tbl.	1000	
Fájd.-csillapító	90—80	
Toxogonin amp.	200	
Atropin amp.	1000	

SÉRÜLTELÁTÁS LEHETŐSÉGEI

Sérültek megoszlása		Sérültek		Ellátási normák	Ellátási lehetőség
		"-a	száma		
Beérkezik			60	Ellátást kell bizt. 2—3 órán belül	Osztályozás, első orvosi segély
Súlyos és közép súlyos Könnyű		70 30	42 18		
Ellátás	Életmentő ell. RG. szorul Mentesítés	60	38 38	1 ó 10 fő	2 kat./2 ó
	Ellátás		36	1 brigád 1 ó/8—10 fő	36 főt 2 brigád 1 ó alatt
	Könnyű és közép Súlyos Mentesítés	40	24 24	Összmentesít.	
Ellátás			24	1 brigád 1 ó/20 fő	1 brigád 1 ó/24 fő

ELLÁTÁS MÉRVE

Első orvosi segély	Szükséges idő		
	könnyű	kp. súlyos	súlyos
Részleges mentesítés	+3'	+3'	+5—7'
Antidotum adása	+1'	+1'	+1'
Légutak, nyálkahártyák megtisztí- tása	—	—	±1'
O ₂ terápia	—	—	±
Mesterséges lélegeztetés	—	—	±5—10'
Szívszerek, glucose, analeptikumok	—	±2—3'	+1—3'
Görcsoldók	—	—	±
Egyéb beavatkozás	±1—2'	±	±
Egy főnél	5—8'	7—8'	13—22'

EOG. ÁLLOMÁNYA ÉS FUNKCIÓI

EOG. SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY MEGOSZLÁSA

RÉSZLEGEK	Megoszlás				
	orvos gysz.	ti.	tts.	ts. honv.	össz.
Parancsnokság	1	1	3	4	9
Átvevő-osztályozó	2	2	3	4	11
Műtő-kötöző	7	2	9	9	27
Sokktalanító	2	—	1	4	7
Fektető	1	1	—	4	8
Fürdető-fertőtlenítő	—	1	3	6	10
Gyógyszertár	1	—	1	—	2
Ellátó szakasz	—	1	3	31	35
Mindösszesen:	14	8	23	62	107

ELLÁTOTTSÁG

Technika	Főbb egészségügyi harcbiztosító anyagok			
	megnevezés		mennyiség	
RENDSZERESÍTETT:				
— Szgk.	1	Liophil plasma		45 L
— 3 f. teher gk.	9	Plasmodex		25 L
— 5 t. teher gk.	2	Krisztalloid		134 L
— Garant seb. száll.	8			
— Vízszáll.	1	Retardillin	400 000 E	1510 AMP
— Pótkocsi	3	Penicillin	200 000 E	300 AMP
— PDP	1	Penicillin	1 ME	700 AMP
— Mkp.	1	Streptomycin		580 GR
		Tetran drage		1096 TBL
VEZÉNYELVE:				
— Labor gk.	1	Ihi. Klf.		1340 AMP
— PDP	1	TBL Klf.		1370 AMP
— Vízszáll.	1			
		RE-II		Saffgru-tubus 9 sérült-nél GGRGI leszívás, 45 sérült-nél intubálás lég-cső leszívás
		ARE		3 NARKÓZIS egyidő-ben
		KPOP		36 fő o. ellátását biz-tosítja

SÉRÜLTEK MEGOSZLÁSA

Beér- kezik	Súlyosság szerinti vez. sérülés szerint					Ellátás szerint				
	súlyos é. veszé- lyes	súlyos K.P. sú- lyos	köny- nyű	seb.	sug.	vegyi	műtét	sockt.	ment.	Trau- zit ell.
atom- sérült 200 fő	25% 50 fő	45% 90	30% 60	150	50		35	50	200	150
vegyi sérült 200 fő	60 fő	10	30			100		10	100	40
ÖSSZESEN: 110		100	90	150	50	100	35	60	300	190

Beavatkozás	Sérültek sz.	Ellátás		
		Normái	Brigád számv.	Ellátottság
1 OSZTÁLYOZÁS	300	1 brigád 16 óra/190 fő	2	2
Szállítási ellátás	190	1 brigád 16 óra/180 fő	1	1
Mentesítés	300	1 PDP-II 1 óra/30 fő	2	1
Műtét (életmentő)	35	1 brigád 16 óra/16 fő	2	2
Sokktalanítás	60	1 brigád 16 óra/35 fő	2	1
Belgyógy. ellátás	60	1 brigád 16 óra/64 fő	1	1

OSZTÁLYOZÁS ELVI SZEMPONTJAI HSH (EOG)-on

Életmentő ellátásra szorulóknak	Átmenetileg ellátásra szorulóknak	Halasztható ellátásra szorulóknak
<ul style="list-style-type: none"> — Grifriás vérzés — Koponyafüri nyomás — Nyílt vagy szelepes pix — Mellkasi szervek sérülései — Szív tamponád — Asfixia — Zúzott végtag — Sokkos állapot — Anafror és tetanusz fertőzés — Hasi sérülés — Nyílt törések 	<ul style="list-style-type: none"> — Nagyerek sérülése számottevő vérzés nélkül — Medencesérülés (hasi szervek sérülése nélkül) — Mély sebzés — VH. SH-al szennyezett nyílt sebzések 	<ul style="list-style-type: none"> — Lágyrész sérülések — Fagysérülések — Felső végtag törés nagyerek sérülése nélkül — Zárt törések — Azon fej, nyak, gerinc sérülések, melyek nem sorolhatók az előző csoportokba
<ul style="list-style-type: none"> — Testfelszín 10⁰/₀-án felüli mélyégések — Légúti égési sérülés — Égési sokk tünettomái — Szem mély égési sérülése — Kombinált égési sérülés A) E. 100 R felett B) E. Súlyos (KP súlyos) traumás sérülés 	<ul style="list-style-type: none"> — Testfelszín 10⁰/₀-án aluli mélyégés — II—III fokú égés test felszín 10⁰/₀-án aluli — I. fokú égés testfelszín 50⁰/₀-án — Korlátozott kiterjedésű égés arc, kéz, nagyizületi felszínnek 	<ul style="list-style-type: none"> — Könnyű égettek
<ul style="list-style-type: none"> — Komatózus állapot — Heveny szív-keringési elégtelenség — Görcs szindróma — Állandó hányás — Heveny intoxigatio — VH. SH ingorporatio 	<ul style="list-style-type: none"> — Organofoszfát mérgezés miotikus formái — Erythematosus iprit dermatitis — Iprit conjungtivitis, rhinitis 	<ul style="list-style-type: none"> — Heveny bronchitis — Heveny gastritis — Szív-érrendszer funkcionális elégtelenségei

Az információ-rendszerrel kapcsolatos alapvető meghatározások

Luptovszky Károly őrnagy

A műszaki és főleg a közgazdasági tudományok korszerű eredményeinek behatolása az MN vezetésének gyakorlatába, egyre szélesebb körben terjeszti el az információ-elmélet, valamint a kibernetikai és matematikai modellek és módszerek alkalmazását.

A külföldi és belföldi katonai folyóiratokban, szemlékben egyre inkább tért hódítanak ezen módszereket, modelleket leíró (adaptáló) cikkek és tanulmányok.

A „Hadtápbiztosítás” mint az MN Hadtápfőnökség egyik fontos széles körű folyóirata sem kivétel ez alól. Ezt bizonyítja az a tény, hogy az elmúlt időszakban is egyre több cikket, tanulmányt, matematikai módszert közölt a haladó szervezési, közgazdasági, kibernetikai tárgykörök köréből.

Jelen cikk is folytatása a „Hadtápbiztosítás” 1972. évi első számában megjelent „Az adat-információ-áramlás vizsgálatának néhány problémája” című tanulmánynak. Az említett cikkben többek között az MN-ben folyó adat-, információ-áramlással, annak elemzésével kapcsolatos fogalmak kerültek meghatározásra, illetve tisztázásra, utalva az MN információ-rendszerének felmérésére, az esetleg szükséges új információ-rendszerre vonatkozó javaslat megtételének szempontjaira.

Amint tudjuk, a korszerű harcászati, hadműveleti elvek nagymértékben módosították az egyes vezetési szintek munkáját. Ennek kapcsán több új munkamódszer, matematikai modell került kidolgozásra, amelyek célja a vezetés hatékonyságának növelése. Azonban a különböző gyakorlatok tapasztalatai alapján bebizonyosodott az is, hogy egy-egy vezetési vagy egyéb munkafolyamatra kidolgozott módszer, matematikai modell stb. alkalmazásával nem minden esetben növekedett, illetve növekszik minden vezetési szint és munkafolyamat hatékonysága. Továbbá az is megállapítható, hogy a vezetés minősége csupán a szervezéssel, a különböző hatáskörök és jogkörök szabályozásával, átruházásával, esetleg az egyes adatfeldolgozási folyamatok gépi úton való elvégzésével nem minden esetben lesz korszerűbb.

Az elmúlt években a katonai vezetés, a katonai szervezetek korszerűsítésével foglalkozó kutatások, tanulmányok egyre inkább az információ-rendszerek felé fordultak, mivel az információ-rendszerek modellezésén keresztül lehet legjobban megközelíteni a katonai szervezetek integrált modelljeit is.

Az *információ-rendszer* fogalmát — honvédségi szervezetek vonatkozásában — *legáltalánosabban* megközelítve és értelmezve megállapítható, hogy az magába foglalja az egész katonai szervezet mindazon elemeit, amelyek adatokat, információkat hoznak létre, bocsátanak ki magukból, továbbítanak, gyűjtenek össze, valamint különféle módon dolgoznak fel és megfelelő módon tárolnak. Az információ-rendszer a fentiek kívül tartalmazza a katonai szervezet különböző elemei közötti adat, információ áramlás kapcsolatainak rendjét is, ezáltal az információ-rendszer az egész katonai rendszer működésének feltételeit is biztosítja.

A katonai szervezeteken belül kevés olyan önálló elem (egyed) van, amely a fenti felsorolás valamelyik csoportjába ne tartozna, és nincs olyan kapcsolat, ahol az elemek között valamilyen formában ne áramlana információ. A fentiek alapján megállapítható, hogy az *információ-rendszer felöleli a katonai rendszert (szervezet) teljes struktúráját, tartalmazza annak minden tulajdonságát*. Ezen kritériumból következik, hogy az információ-rendszer megváltoztatása, módosítása magával hozza a katonai rendszer (szervezet) kisebb-nagyobb megváltoztatását, módosítását, ugyanakkor bármely katonai szervezet (alegység, egység stb.) felépítésének, feladatainak megváltoztatása, átalakítása kihat az információ-rendszer állapotára is.

Az információ-rendszert *szűkebb értelemben* megközelítve beszélhetünk a katonai vezetés információ-rendszeréről, amely csak azokat az elemeket és kapcsolatokat tartalmazza, amelyek a *döntések meghozatalához és végrehajtásához szükséges*. A döntések meghozatala viszont nemcsak az egyszemélyi parancsnokok feladata, funkciója, hanem minden szervezetben levő katonáé is, aki a feladatainak végrehajtása közben választási (döntési) lehetőség előtt áll. (Választani kell a feladat végrehajtásának módján, eszközén stb., el kell döntenie a végrehajtás további mikéntjét.)

A katonai vezetés információ-rendszerének alapvető feladata a döntési és végrehajtási feladatok folyamatai közötti kapcsolatok maradéktalan biztosítása. A felsőszintű döntési folyamatok alapvetően irányítják, befolyásolják az alsószintű döntési és végrehajtási folyamatokat, ily módon — a vezetés információ-rendszere által — valósul meg a katonai szervezet feladataival kapcsolatos minden tevékenység.

Az információ-rendszer fenti értelmezései során láthattuk, hogy az a katonai szervezet működésének feltételeit biztosítja. A katonai rendszerben (szervezetben) szinte meghatározhatatlanul sok adat információ áramlik. Ezen áramló információk fontosabb jellemzőit az I. sz. táblázat mutatja.

Természetesen minden szervezetnek, így a katonai szervezeteknek is más-más információ-rendszere van, mert felépülése elsősorban a szervezeti struktúrától és az illető szervezet elemeinek tulajdonságaitól függ. (Pl. nem ugyanolyan az információ-rendszere a polgári vállalat egy szer-

vezetének sem, mint egy másik szakágba tartozó szervezetnek, ugyanakkor eltér egymástól a HM, a seregtestek információ-rendszere is.) Ennek ellenére az információ-rendszerekkel kapcsolatban vannak olyan törvényszerűségek, amelyek általánosíthatók. Ezek a törvényszerűségek — csak a legfontosabbakat említve — a következők.

— A különböző folyamatokban részt vevő elemek érzékelik a végrehajtandó tevékenységek, feladatok állapotait, körülményeit és azokat adatok, információk formájában közlik a velük kapcsolatban álló más elemekkel, szervekkel. Az így közölt adatok nemcsak az adott elemek által érzékelt folyamatok állapotairól tartalmaznak információkat, hanem mindazokról, amelyek a megfigyelt tevékenységgel, folyamattal függőviszonyban vannak. Ez jelenti egyidőben azt is, hogy a különböző tevékenységek, folyamatok közötti összefüggések ismeretében a döntési helyeken (csomópontokon) kiegészítő információkat nyerhet a döntésre jogosult a közvetve érzékelhető folyamatokról, tevékenységekről is. E törvényszerűség ismeretében ennek tudatos felhasználásával — pontos, jó, aktuális információk esetében — nagymértékben növelhető a parancsnoki, eljárói döntés helyessége.

— A katonai, polgári és egyéb információ-rendszerekben a különböző adatok, az idő múlásával elvesztik időszerűségüket (aktualitásukat), információ-tartalmukat. Ez a veszteség arányos a különböző folyamatok állapotváltozásainak sebességével. Az időszerűségüket elvesztett adatok elavult információkat tartalmaznak, az erre alapozott döntések pedig nincsenek összhangban azokkal a folyamatokkal, amelyekre azok irányultak. A feladat végrehajtásának helyzete megváltozott és a korábbi már megváltozott (elavult) helyzet alapján hozott döntés zavarólag hathat a feladat végrehajtásának menetére. Ezért a vezetésnek a döntéseket a feladat végrehajtásától függően kellő időben kell meghoznia, kiadnia. A szervezet — így a katonai szervezet információ-rendszere — akkor működik kielégítően, ha abban a döntések kellő időben hatnak.

— Az információ-rendszerekben áramló információk a vezetői döntések alapjául szolgálnak. Tartalmuk, továbbításuk, tárolásuk rendszere igen fontos tényezői a döntéseknek. A rendszerben áramló információ ameddig eljut a döntési helyig (csomópontig) kisebb-nagyobb deformálódást, torzulást szenvedhet. Ez a torzulás általában annál nagyobb, minél több egyedet, szervet érint, illetve az információ útja minél több döntési helyen, csomóponton halad keresztül (minél több vezetési szintet, vagy egy-egy vezetési szinten több szervet érint).

Az információúton a különböző átviteli csatornák, adat-átviteli eszközök, a csomópontokon pedig a szubjektumok (pl. az ember szubjektív megítélései) okozhatják a torzulást. Ezen információ torzulások megelőzése, illetve csökkentése igen fontos teendő az információ-rendszerben, mivel a torzulások elronthatják a döntések minőségét és a különböző feladatok végrehajtásában komoly zavarokat okozhatnak.

— Az információ-rendszer mindig függvénye a döntéseket, illetve a döntésekből adódó feladatokat végrehajtó személyeknek és az általuk alkalmazott döntési típusoknak. Az információ-rendszerben — a vele azonos szervben — a döntések vonatkozhatnak a szerv építésére, működ-

tetésére. Honvédségi vonatkozásban a szervezet építését előíró döntések a felsőszintű vezetésnél jönnek létre.

A Magyar Néphadsereg mint szervezeti egység vertikálisan és horizontálisan tagozódik, ennek megfelelően különböző információ áramlási utak, csomópontok (szintek) alakultak ki. Úgy mondhatjuk, hogy különböző alrendszerek vannak. Ezen alrendszerekben az információ áramlási utak egyes esetekben párhuzamosak, döntési szintek (csomópontok) nem mindig azonos vezetési szinteken jönnek létre. Az MN különböző információ-áramlási alrendszerei, információ-áramlási útjai összeegyeztetésének lehetőségét a már megindult rendszer-szervezői munka hivatott felmérni, vizsgálni, illetőleg az egyeztetésre megfelelő javaslatot tenni.

A csapatok, intézetek és szervek működtetésére vonatkozó döntések — az egyszemélyi parancsnok hatáskörétől függően — a vezetési hierarchia különböző szintjein, de általában magasabb szinteken alakulnak ki, mint azt a feladatok jellege egyáltalán igényelné. E helyzet megváltoztatására indult meg az MN-ben a hatáskörök decentralizálása, részbeni leadása az alsóbb szintű döntési helyekre (csomópontokra), amely részben magával hozza az információ-rendszer, illetve az információ utak módosítását is.

1. sz. táblázat

T Á B L Á Z A T
az információk fontosabb jellemzőiről

Az MN szervezetében (rendszerében) áramló adat, információ	
Írása lehet	<ul style="list-style-type: none"> — külső — a katonai környezet felé irányuló — a katonai környezetből induló
	<ul style="list-style-type: none"> — a katonai szervezet felépítéséből adódó — belső — alulról a katonai egyedekből, csapatoktól induló (a vezetés felé irányuló) — felülről induló (alárendeltek felé irányuló) — átlós irányú (egymást keresztező)
Hatása, utóhatása vonatkozásában lehet	<ul style="list-style-type: none"> — aktivizáló (eseményt, eseménysorozatot megindító) — passzivizáló (valamely eseményt, eseménysorozatot gátló)

Az MN szervezetében (rendszerében) áramló adat, információ

<p>Keletkezésének hatá- sának időtartománya szerint lehet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — a múlt tapasztalatai alapján kialakult — jelen helyzetet prezentáló (jelentés) — jövőre vonatkozó (prognosztikus) intézkedésre készítő
<p>A vevők száma szerint lehet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — egyszemélyi (csak pk.) részére, (döntéshez, informálódáshoz) biztosított
	<ul style="list-style-type: none"> — csoport részére (döntéshez informálódáshoz) — különböző döntési szintek tájékoztatásához — MN-en belüli, ill. kívüli tömegtájékoztatáshoz — általános tájékoztatáshoz
<p>Honvédségi maga- tartásra vonatkozóan lehet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — az MN működési rendjéhez igazodó — az MN működési rendjét átalakítani törekvő
<p>Az információra való reagálási idő szerint lehet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — hosszabb megítélésű idejű — késleltetett megítélésű idejű — egyidejű (szinkron) akciójű
<p>Értékelhetőség szem- pontjából lehet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — természetes mértékegységekben mérhető (értékelhető) — természetes mértékegységekben nem mérhető (értékelhető)
<p>Ellenőrzése történhet</p>	<ul style="list-style-type: none"> — előre meghatározott módon — külső ellenőrzéssel — előre nem meghatározott módon
	<ul style="list-style-type: none"> — beépített ellenőrzési lehetőséggel — belső — beépített ellenőrzési lehetőség hiányával
	<ul style="list-style-type: none"> — Esetenkénti (előre nem meghatározható módon érkező)

Az MN szervezetében (rendszerében) áramló adat, információ

Ellenőrzése történhet	— rendszeresen a vevő részéről meghatározható módon érkező Ismétlődő — rendszeresen a vevő részéről nem meghatározható módon érkező — rendszertelenül érkező
Tartalma lehet	A vevő részéről — közvetlenül felhasználható <hr/> A vevő részéről — kódolt (rejtjelzett) — közvetlenül nem használható — idegen nyelvű — egyéb
Megjelenési formája lehet	— Szöveges (kódolt, nem kódolt) — táblázatos (kódolt, nem kódolt) — egyéb jelformájú
Tárolása lehet	— közvetlenül tárolható — az adónál — egyéb helyen — a vevőnél <hr/> — csak közvetetten — az adónál — egyéb helyen tárolható — a vevőnél
Továbbítása történhet	— Rádió (rejtjelezve, nyíltan) — géptávíró (rejtjelezve, nyíltan) — távbeszélő (rejtjelezve, nyíltan) — futár útján (rejtjelezve, nyíltan) — postai úton — egyéb módon (felderítők útján) stb.
Vételének	— közvetlenül a felhasználás helyén — helye lehet — „átjátszó” állomás közbeiktatásával (közvetett vevő helyen)

Az MN szervezetében (rendszerében) áramló adat, információ

Vételének

- módja lehet — kódolt állapotban
- dekódolt állapotban

-
- eszköze (a továbbítástól függően) különböző (rádió, géptávíró, távbeszélő stb.) lehet
-

A fenti felsorolás nem ad teljes képet, azonban az információra vonatkozó legfontosabb tényezőket tartalmazza. Nem tartalmazza például az információ továbbítás során annak útjai, irányai, átfutási ideje, prioritása, relatív hibaszázaléka, valamint a költségével kapcsolatos anyagot, amelyek egy-egy külön tárgykört alkotnak a vizsgáldás szempontjainál.

Éleslövészettel egybekötött honi légvédelmi hadosztály gyakorlat hadtápbiztosításának néhány tapasztalata

Szórádi Zoltán ezredes, Vajda Sándor alezredes

A honi légvédelmi csapatok harckészültségének fokozása és állandó magas szinten tartása érdekében éleslövészettel egybekötött komplex gyakorlatot hajtottunk végre. A lefolytatott gyakorlat abban különbözött az előző évek lövészetétől, hogy magasabbegység kötelékében került végrehajtásra és a személyi állomány mellett a harci technikai eszközöket is elszállítottuk a gyakorlat helyére. Ez a körülmény alapvetően sajátossá tette a gyakorlat hadtápbiztosítását.

Az alábbiakban a gyakorlat hadtápbiztosításának néhány tapasztalatát kívánjuk összefoglalni.

A hadtápbiztosítás előkészítése

A gyakorlatra történő felkészülést a feladat végrehajtása előtt 7—8 hónappal megkezdjük. Ennek során személyes tapasztalatcserét folytatunk le a hasonló feladatot már végrehajtott testvéri szocialista országok, valamint a Magyar Néphadsereg egyik csapatának képviselőivel. A tapasztalatcserék hasznosnak bizonyultak, sikerült átvenni a hadtápbiztosítás legfontosabb praktikus kérdéseinek végrehajtásában jól bevált módszereket.

Különösen sokat segítettek a nagy távolságú vasúti szállítás megszervezésével és hadtápbiztosításával kapcsolatos útmutatások. Ebben a munkában intenzíven igénybe vettük a Központi Katonai Szállítás Vezetőség sokoldalú támogatását is. A velük folytatott rendszeres konzultációk biztosították végül is jól megalapozott és kellő részletességű szállítási terv kidolgozását.

A felkészülés szempontjából helyesnek bizonyult az a törekvésünk, miszerint az alárendelt hadtáptörzsek szakkiképzéseinek fő témáit úgy határoztuk meg, hogy azok elősegítsék, elméletileg megalapozzák az előtűnk álló feladat végrehajtását.

A gyakorlat elméleti kérdéseinek begyakorlása céljából sor került a kijelölt csapatok részére parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat levezeté-

sére is. Ennek keretében kiemelt kérdésként gyakoroltattuk a hadtáptiszteket a nagy távolságú vasúti szállítás megszervezésében.

A gyakorlat megkezdése előtt előkészítő-szemrevételező csoporttal a gyakorlat színhelyén tisztáztuk a hadtápbiztosítás lehetőségeit, s célszerű rendjét. Ez jó alapul szolgált a gyakorlatra kiadott intézkedéshez s a hadtápbiztosítási feladatok eredményes megoldásához.

A kevésbé kiművelt és újszerű területek indokoltá tették megfelelő módszertani bemutató foglalkozások levezetését. Ezért két bemutatót tartottunk. A kiszállított technikának megfelelő jellegű vasúti szerelvény málházásának bemutatása keretében eredményesen sikerült meghatározni a szerelvények összeállításának és hadtápbiztosításának követelményeit, s bemutatni a személyi állomány elhelyezésének, étkeztetésének, egészségügyi ellátásának, pihentetésének, a hadtápanyagok és technikai eszközök málházásának célszerű megoldási módjait azok számára, akik néhány hónappal később ezt harci feladatként hajtották végre.

A gyakorlat kezdete előtt a kijelölt csapatok hazai területen felvettek egy — a gyakorlat valóságos helyén kialakítandóhoz hasonló — harcrendet. Ez a valóságos helyzetet megközelítő körülmény lehetőséget adott a lőtéren követendő ellátási módok gyakorlati kipróbálására és tökéletesítésére. Az úgynevezett szűkített harcrendben előtérbe helyeztük a hadtáptörzsek és alegységek tábori körülmények közötti harcszerű kiképzését, a tábori viszonyok között jelentkező hadtápbiztosítási feladatoknak a végrehajtó tagozatok által történő folyamatos végzését, begyakorlását.

Erre az időszakra a központi szervektől leigényeltük és kiszállítottuk a gyakorló csapatokhoz azokat a hadtáptechnikai eszközöket és anyagokat, amelyek a honi légvédelmi csapatoknál még nincsenek rendszerezve, azonban a feladat megoldásához szükségesek voltak. A legfontosabb hadtáptechnikai eszközök voltak: hűtő-, kenyérszállító gépkocsik, hűtő-ládák, háti éthordók, konzervmelegítők, kempingágyak, vegyes — olaj, fa — tüzelésű mozgókonyhák.

Gondot fordítottunk az új hadtáptechnikai eszközöknek a kezelő állománnyal történő megismertetésére. E célból az MN ÉSZF-ségtől szakelőadókat kértünk az olajtüzelésű mozgókonyhák és hűtőgépkocsik kezelőinek kiképzéséhez. A ruházati készletek helyes átcsoportosításával biztosítottuk az elvonuló állomány ruházatának kifogástalan állapotát, s a gyakorlat idejére szükséges cserekészleteket. Beszereztünk kellő mennyiségben vasúti rögzítő anyagot, kigyómarás elleni szérumot, tartósított kenyeret.

A gyakorlatra kiadott hadtápbiztosítási intézkedéseink alapján a szerelvények PK HTPH-ei kidolgozták a szállítmányok szállítás alatti, valamint a gyakorlat színhelyén történő hadtápbiztosításának tervét. Az alapos felkészülés eredményeként csapataink zavartalanul kezdhették meg a feladat végrehajtását.

A gyakorlat hadtápbiztosításának végrehajtása

A feladat végrehajtásának körülményei alapvetően meghatározták a szállító szolgálat kiemelt szerepét.

A több vasúti szerelvény és légi szállítmány összeállítása, be-, át- és

kirakása sokoldalúan koordinált, hozzáértő szervező munkát igényelt a hadtáptörzsektől. A hadtáptörzsek szervező, irányító és ellenőrző tevékenységének nagy többségét e feladat kötötte le. Ennek a feladatnak megoldásában az illetékes területi Vasúti Katonai Szállítás Vezetőségek képviselői rendkívül sokoldalú segítséget nyújtottak csapatainknak különösen vonat összeállítási és vasútforgalmi teendők ellátásában.

A berakás technikai és egészségügyi biztosítását a gyakorlatra el nem vonuló erőkkel és eszközökkel oldottuk meg vezénylés útján. Ez a gyakorlat jól bevált. A kirendelt sebesültszállító, darus és tűzoltó gépkocsi, valamint szakszemélyzet feladatait jól látta el, az elvonuló állomány pedig mentesült ilyen járulékos terhek viselése alól.

Faékek és egyéb rögzítő anyagok készletezése hiányában jelentős összeget költöttünk faanyag beszerzésére és sok energiát fordítottunk az ékek elkészítésére. Ebből olyan következtetésre jutottunk, hogy minden olyan csapatnak, amely vasúti szállítással old meg harcfeleladatot, célszerű készletezni az állandó harcckészültség időszakában a szükséges mennyiségű faéket.

A házilag elkészített szállító ládák-konténerek jól beváltak. A jövőben azonban a lehetőségeket jobban ki kell használni, s valamennyi anyagot úgynevezett minikonténerekbe csomagolva célszerű szállítani. A tapasztalat azt mutatja, hogy a nem konténerizált anyagok a szállítás során jelentős rongálódást, értékcsökkenést szenvedtek, s az anyagmozgatási munkák idejét jóval megnövelték.

Az átrakó körzetekben folyó munka jobb koordinálása, a beállított szerelvények műszaki állapotának átvizsgálása érdekében célszerűnek látszik előzetes helyszíni műszaki és rakodástechnikai szemle végrehajtása az érdekelt felek vasúti szaktisztjeinek bevonásával.

Az *üzemanyagellátás* folyamatossága érdekében megköveteltük a gépjárművek berakások előtti feltöltését.

A lőtérén jól bevált az a módszer, miszerint a légvédelmi rendszerben levő gépjárművek és munkagépek üzemanyaggal történő feltöltése a lőtér által biztosított magas terepjáró képességű eszközökkel történt. A táborban, valamint jó útviszonyokkal rendelkező állásokban elhelyezett gépjárművek és munkagépek üzemanyaggal történő feltöltését az általunk kivitt Cs-346-os úza. töltő gépjárművek végezték. Ez a kettős megoldási mód biztonságos, gazdaságos és zavartalan volt.

Az *élelemellátást* megkülönböztetett gondossággal szerveztük meg. Az élelmezési szolgálat céltudatos gazdálkodással már a gyakorlat kezdete előtt reális illetménytartalékot halmozott fel annak érdekében, hogy a gyakorlaton megnövekedett igények kielégítést nyerhessenek.

A gyakorlat helyén az élelemellátás kombinált ellátási rendszer szerint történt.

Azt a tapasztalatot szereztük, hogy az önellátó rendszerű csapatainknál az ellátás kifogástalan volt. Az étkezések jó minőségben, bő mennyiségben, változatos étlap, hazai ízlés szerint készültek.

Az ellátásra utalt állománynál már nem volt egyértelműen megfelelő a sajátos magyar ízlésnek megfelelő étkeztetés biztosítása. Ezzel párhuzamosan az utalás felesleges, járulékos terhet jelentett a lőtér szervezete ré-

szére, ami megnyilvánult érdekünkben történt ideiglenes anyagi, szervezeti költséghatásokban.

Megítélésünk szerint külföldön egységesen az önellátó rendszer szerinti élelemellátást célszerű a jövőben megvalósítani.

Már a berakás idején nagy gondot fordítottunk kellő mennyiségű ivóvíz biztosítására. E téren jól beváltak a vízszállító gépkocsik, bár a hosszú szállítás alatt a nagy melegben a bennük tárolt víz felmelegedett. A gyakorlat helyén ivóvíz ellátási nehézségeink voltak. A víz csak felforraltva volt fogyasztható. Ízesítőként teát alkalmaztunk. A tea néhány nap múltán a szomjúság oltásához elégtelennek bizonyult, s egyhangúvá vált. A változatosság biztosítása érdekében célszerű kellő mennyiségű ásványvíz biztosítása is.

A zöldfőzelékkel, gyümölcssel való ellátáshoz intenzívebben célszerű igénybevenni a jövőben a légiszállítást. E feladat végrehajtásához szabványkonténerek igénybevétele látszik célszerűnek.

Jól beváltak a szárazjéggel hűtött vasúti hűtőkocsik. Azonban olyan tapasztalatot is szereztünk, hogy ezekben a kocsikban csak olyan áruféleséget szabad elhelyezni, melyekre a vasúti szállítás alatt nincs szükség. A menet alatti többszöri felnyitás intenzíven csökkenti a hűtési hatásfokot. Ezért nagyobb mennyiségű szárazjéggel szükséges a jövőben a hűtővagonokat elindítani. Célszerűbbnek látjuk a jövőben a hűtőgépkocsikkal történő hűtés nagyobb arányát is biztosítani.

A *ruházati* ellátás terén az alap és a tartalék, valamint cserekészlet elegendőnek bizonyult. Helyes volt a nyári időszak ellenére is a szerelvények külső óreinek őrbundával és porvédő szemüveggel való ellátása. A jövőben célszerűnek látszik alegységenként mosógépek kiszállítása és a helyszínen való üzemeltetése. Ezek hiányában a jelentkezett igényeket nem sikerült teljes egészében kielégíteni.

Bizonyos problémát okozott az, hogy a 65 M sátrak széleit az erős szél gyakran felemelte, a homokot befújta és ilyen körülmények között a sátrakban dolgozni, pihenni, étkezni nem lehetett. A gyakorlat tapasztalatai alapján a sátrak telepítési lehetőségeit célszerű javítani.

A gyakorlaton részt vevő állományt célszerű hőszigetelő kulaccsal és magasított szárú, könnyített — impregnált vászon felsőrésű — bakancscsal ellátni a magas hó-, por- és szélártalmak csökkentése érdekében. A harci területen és a berakó állomásokon feladatot megoldó állományt célszerű ellátni porvédő szemüveggel.

Az *elhelyezési* ellátást az állomány egy részénél tábori viszonyok között kellett biztosítani.

Ehhez a kijelölt csapatok a szükséges tábori elhelyezési anyagokat magukkal vitték, azok a szükségleteket kielégítették.

Sajátos elhelyezési szükségletként jelentkezett a szakács állomány vasúti szállítás alatt „G” típusú kocsikban történő elhelyezése, mivel feladataikat az ott elhelyezett mozgókonyhákon oldották meg. E célra részükre kempingágyakat, gumimatracokat és PH ágybetéteket biztosítottunk, amik jól beváltak.

Az *egészségügyi* ellátás terén a végrehajtott szűrővizsgálatok, fogászati szanáció, valamint védőoltások nagyban elősegítették a feladat sikeres végrehajtását.

A gondos szanáció ellenére néhány beteget fog-panaszai alapján kellett ellátni. Bekövetkeztek zúzódásos kézsérülések is, amelyek szintén orvosi beavatkozást igényeltek. A nagy melegben a titkolt, illetve rejtett szív- és érrendszeri betegségben szenvedők panaszai gyakoribbá váltak, meg kellett oldani szakorvosi ellátásukat. Mindezen feladat megoldásához a szükséges személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre álltak. A 30 napos egységkészleten felül tartalékként képzett — szérumok, csillapítók, gyógyszerek, műszerek — anyagok kivitele helyesnek bizonyult. Az utazással, a megváltozott étrenddel, időjárással összefüggő és fellépő emésztőszervi rendellenességre való előrelátó felkészülésnek nagy hasznát vettük.

Az előzőekben vázolt tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a honi légvédelmi csapatok hadtápszervci képesek a nagytávolságú manővert, s az alapvetően tábori viszonyok között harcfeladatot megoldó erők és eszközök hadtápbiztosítását eredményesen megoldani.

Jelenlegi anyagi készleteik és hadtáptechnikai eszközeik azonban néhány területen nem biztosítják teljes egészében szakfeladataik végrehajtását, ezért a szükséges anyagokkal és hadtáptechnikai eszközökkel a jövőben is meg kell őket erősíteni. Kiemelt gondossággal kell megszervezni a viszonylag nagy időtartamú vasúti szállítás hadtápbiztosítását. Mind a vasúti szállítás idején, mind a gyakorlat végrehajtása időszakában egységesen az „önellátó” rendszer alapján célszerű végezni az állomány ellátását.

A csapatok hadtápkiképzésének tapasztalatairól

Tóth József őrnagy

A csapathadtáp alegységek és katonák kiképzését 1987. év őszén új követelmények szerint módosítottuk. Az új program tartalmában és a felkészülés módszerében is megváltozott.

A módosítások elsődlegesen azt a célt szolgálták, hogy a hadtáp alegységek (katonák) béke és háborús feladatokra való felkészítése a korábbinál szervezettebbé, tartalmasabbá váljon, és a magasabb követelmények kielégítésére is alkalmas legyen.

A módosított felfogás a kiképzés tervezésében is jelentős változtatást igényelt. Ma a kiképzés tervezésének lényege az, hogy minden parancsnok hadtáphelyettes és a kiképzés tervezésében érintett főnök az Összkövetelményi Program előírásait valamennyi követelmény, elvárás figyelembevételével, azok megvalósítása érdekében bontsa fel részfeladatok szerint, olyan alapvető követelmények alapján, hogy a csapatgyakorlatok idejére a sorállomány is képes legyen begyakoroltan megvalósítani azt, együttműködésben a csapatokkal.

Tapasztalataim szerint a kiképzési feladatok végrehajtása nem mindenütt tükrözi az ilyen tervezési felfogást. Sok helyen formális a csapat hadtápagegységek és a csapatok kiképzési tervei közötti összhang. Különösen a zászlóalj hadtáp alegységek kiképzésének tervezésénél tapasztalható ez. Ott is a fő hiba, hogy még nem mindenütt tudják eredményesen kihasználni azt a lehetőséget, ami a zászlóalj hadtáp alegységek és a harci alegységek együttes kihelyezésében rejlik a kiképzési bázisra, illetve gyakorlóterekre.

Másik hiba a tervezésben, mely helytelen gyakorlathoz is vezet, hogy túlzottan tömörítettek, amelyek következtében a tárgykörök minőségi átvétele és részletes végrehajtása szenved csorbát. Fogyatékoság még, hogy az egyes foglalkozások tervezésénél igen kevés figyelmet fordítanak a foglalkozások anyagi megalapozására, előkészítésére. Sok helyen, elsősorban kényelmi okokból elhanyagolják a központilag biztosított és meglévő szemléltető eszközök, kiképzési segédanyagok alkalmazását.

A hadtáp tiszti továbbképzési foglalkozások témakörének megválasztásában — a soron következő gyakorlatra vagy rendezvényre való felkészülés kivételével — bizony még sok esetben sablonosság tapasztalható,

szinte évről-évre ugyanazon tárgykörökkel foglalkoznak. A tiszti önképzéseket ma már általában mindenütt megtervezik, de témakörük gyakran erőltetett, nem a személyhez van szabva, és sok helyen igen nagyot „ragadnak” a követelménytámasztásban. Az önképzések végrehajtásában évek óta nincs előbbrelépés, maradéktalanul szinte sehol sem teljesítik a tervezett önképzési feladatokat. Ez pedig véleményem szerint csak az érintett személyen és közvetlen előljárójának igényességén és következetességén múlik. Az önképzéses továbbképzés irányát a tiszttel fejlődésének követelményei és az érdeklődés tökéletes összehangolásával kell tervezni, szervezni, mindenkor a reális végrehajthatóság figyelembevételével.

Tapasztalatom szerint a lefolytatott tiszti továbbképzési foglalkozások színvonala viszont örvendetesen, folyamatosan emelkedik. A foglalkozásvezetők felelősségteljes hozzáállása, magas követelmények szerinti felkészülése, igényes foglalkozás-vezetése eredményeként a hadtáp tisztek háborús feladatainak elméleti ismerete általában jó színvonalon áll. A gyakorlati ismeretek, egyes típusfeladatok kivételével (mint a hadtáp alegységek, egységek telepítése, áttelepítése, anyagátadás-átvétel szervezése, vezetése stb.) már több helyen csak általánosak. Ennek ellenére a hadtáp tisztek csapatoknál történő továbbképzése a kitűzött célokat eléri. Tisztjeink továbbképzése megnyugtató módon fejlődik, a lefolytatott foglalkozások színvonala állandóan magasabb.

A *hadtáp tiszthelyettesi továbbképzés* (kiképzés) csapatoknál kialakult rendszere, tartalma és módszere is kedvező feltételeket nyújt azok fejlődéséhez. A hadtáp tiszthelyettesek szakkiképzési foglalkozásainak magasabbegységenkénti összevonása jól bevált módszer. Biztosítja szakszolgálati áganként az aktuális témák napirendre tűzését, a célkitűzéseknek megfelelő ismeretanyag közvetlen átadását, a felmerülő problémák együttes értelmezését és a megoldásukra vonatkozó helyszíni döntések egységes értelmezését, ezzel a közvetett ismeretközléssel járó félreérthetőségek elkerülését. Tapasztalatok szerint a hadtáp tiszthelyettesek szakmai továbbképzési foglalkozásai mindenütt fontos helyet foglalnak el elméleti és gyakorlati felkészültségük színvonalának emelésében.

Tiszthelyetteseink általános katonai kiképzési, szakharcászati továbbképzési színvonala, szervezettsége már több kívánnivalót hagy maga után. Általános katonai kiképzésük megszervezése alakulatonként változó, de általában az előírásoknak megfelelően a csapatok tiszthelyettesi állománya — szakbeosztásuktól függetlenül — összevontan, együtt vesz részt központilag szervezett foglalkozásokon. Néhány helyen az is tapasztalható, hogy a hadtáp tiszthelyettesek általános katonai továbbképzését a hadtáp törzseknél nem tervezik, hivatkoznak arra, azt úgylis a csapattörzs tartja kézben. Ezért alakulhat ki aztán olyan helyzet, hogy ahol a törzs következetesen és jól vezeti a tiszthelyettesek továbbképzését, ott a hadtáp tiszthelyettesek felkészültségi színvonala is általában megfelelő, vagy jó, ahol elhanyagolják, ott a hadtáp tiszthelyettesek általános katonai ismeretei is nagyon hiányosak.

Megjegyezném azt is, hogy a csapatoknál összevontan tartott továbbképzési foglalkozásokról az „állandó elfoglaltságú” hadtáp tiszthelyettesek (beszerző, főszakács, felcser) gyakran hiányoznak és az esetek többségé-

ben ez előjáróik hozzájárulásával történik. Szemlék, ellenőrzések alkalmával lefolytatott vizsgáztatásokon ennél a kategóriáknál tapasztalható aztán a gyengébb elméleti és gyakorlati felkészültség is.

A hadtáp tiszthelyettesek szakharcászati továbbképzésének eredményessége is rendkívül változó. Igen kevés helyen tapasztalható részükre célirányos, módszertani foglalkozás tervezése, szervezése vagy egyáltalán, ilyen felkészítés jellegű foglalkozás megtartása. Több helyen tapasztalható és ez helyes, hogy a hadtáp tiszthelyettesek a sorállománnyal együtt vesznek részt a szakharcászati foglalkozásokon. Azonban ezeken a foglalkozásokon sem teljes a tiszthelyettesi állomány részvétele. Más elfoglaltságra hivatkozva sokan hiányoznak és gyakran előforduló eset, hogy a szakharcászati foglalkozásokról is rendszeresen, mindig ugyanazon személyek vannak távol.

A hadtáp tiszthelyettesek továbbképzésének színvonalát nagymértékben csökkenti az a körülmény, hogy állományuk összetétele — felkészültségüket, rendfokozati arányukat vizsgálva — rendkívül vegyes. Azonos, — főleg az összevont szakmai továbbképzési — foglalkozásokon általában együtt vesz részt a sokéves szakmai tapasztalattal, gyakorlattal rendelkező hivatásos és továbbszolgáló tiszthelyettes, valamint sorállományú, de tiszthelyettesi beosztásban tevékenykedő tisztos vagy honvéd is.

Nyilvánvaló, ilyen körülmények között nagyon nehéz megtalálni és alkalmazni azt a legjobb módszert, amellyel e nagy szintkülönbség áthidalható, illetve a szükséges ismeretanyag mindenkinek egyformán és jól alkalmazhatóan átadható legyen.

Már több helyen észlelhető az a helyes törekvés, mely szerint a tiszthelyettesi csoportokat megosztják, felkészültségi, beosztási (rendfokozati) szintjük szerint. Így lehetőség van más-más módszer alkalmazására. Egyik helyen egy összevonás keretében megoldható az időemelés és „alapozó” jellegű szabályzat — rendelet — ismereti foglalkozások megtartása, illetve a célirányos továbbképzési foglalkozások lefolytatása és a kettő összekapcsolása. Másik helyen pedig — a képzettségnek és igényüknek megfelelő — magasabb színvonalú konkrét tiszthelyettesi szakkiképzés megtartása. Mindenesetre keresni és mielőbb meg kell találni azt a legjobb módszert, amelynek alkalmazásával tiszthelyetteseink továbbképzési foglalkozásain a kitűzött cél magas követelmények szerint megvalósítható legyen.

A hadtáp alegységek (katonák) kiképzésének szabályozására 1967-ben kiadott Összkövetelményi Programban időközben több változtatásra volt szükség. E változtatások a szárazföldi csapatoknál elsősorban az alapkiépzés rendszerét, valamint a fegyvernemi és szakcsapatok hadtáp alegységeinek kötelék kiképzését érintette.

Az eddigi tapasztalatok felhasználásával összeállított új Összkövetelményi Program — első lépésként — a szárazföldi csapatok alegységei (katonái) részére ez év közepén kiadásra került.

Ez az új Összkövetelményi Program — már egy lefuttatott kiképzési időszak tapasztalatai szerint — jobb áttekinthetőségénél, konkrétabb és megfoghatóbb tartalmánál fogva jelentős segítséget nyújtott a csapathadtáp alegységek és katonák magasabb színvonalú kiképzésének tervezéséhez, szervezéséhez és lefolytatásához.

A kötelékkiképzés szakharcászati, alaki és komplex foglalkozásai tervezésének végrehajtásában megengedett variációk lehetőséget biztosítanak különböző foglalkozások összevonására és azoknak több hadtáp alegységgel, csoporttal való közös megtartására,

Az új Összkövetelményi Program előírásai szerint egy időszakban már lefolytatott kiképzés helyzete egyik magasabbegységünkénél a közelmúltban megtartott HM felügyeleti szemle kiképzési ellenőrzésének tapasztalatai alapján az alábbiak szerint elemezhető.

A csapathadtáp alegységek sorállománya kiképzésének tervezésénél, szervezésénél a régi és új Összkövetelményi Program előírásait is figyelembe kellett venni. A magasabbegységben belül a két évre készült kiképzési tervek általában visszamenőleg egy időszakra tartalmazzák a régi Összkövetelményi Program szerint lefolytatott kiképzés követelményeit, és két időszakra tartalmazzák az új program előírásait. Ez esetben a két éves terv ily módon való elkészítése kimondottan csak adminisztrációs jelleggel bírt azért, hogy elszámoljanak a sorállomány eddig végzett kiképzési munkájáról. Lényegében ez az előző évi kiképzési terv utolsó időszakának automatikus átmásolását jelentette az új tervbe. Véleményem szerint célravezetőbb lett volna, ha az új Összkövetelményi Programban meghatározott feladatokat előre, soronkövetkező kiképzési időszaktól kezdődően a további második és harmadik időszakra is tervezték volna. Természetesen a kiképzési tervek ettől függetlenül megfeleltek a követelményeknek, lehetett szervezni, vezetni belőlük a hadtáp kiképzést.

A kiképzési tervek tanulmányozása során látható volt, hogy az Összkövetelményi Program előírásait helyesen, jól értelmezték és a kiképzés tervezésénél helyesen dolgozták fel azokat. A legtöbb helyen kötelezően előírt tárgykörökkel jól el tudtak számolni úgy az időszakos kiképzési tervben, mint a havi (kéthetes) tervekben.

A hadtáp alegységek és katonák alakiképzésében az új rendszer — néhány speciális szak kiképzési ág (feladat) kivételével — a szakalapozás végrehajtását a bázis kiképzés helyett a csapatra bízta. Ez a módszer, néhány nem általános fogyatékosága mellett igen sok pozitív tulajdonsággal rendelkezik. Ebben a legfontosabb, hogy a csapat saját magának képezi ki a hadtáp katonákat és a legalapvetőbb fogalmakkal egyidőben tudja adni az alakulat sajátosságával kapcsolatos kötelemeket is. Az alak kiképzés végrehajtásának fogyatékoságára utal az a tapasztalat, hogy a vizsgált magasabbegység egységeinél néhol problémák vannak az alakisággal, a szabályzatismerettel. Egyes egységnél meglehetősen pongyola volt a hadtáp katonák alakisága és öltözete. Ez arra utal, hogy nem mindenütt folyt elég céltudatos munka a katonai magatartás elemi szabályainak begyakorlásában.

Tapasztalataim szerint jelentős különbség van magasabbegységben belül a hadtáp alegységeknél (katonáknál) a tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályainak ismeretében és az egyéni védőeszközök szabályos, normaidőre történő felöltésében, illetve levételében.

A hadtáp alegységek katonáinak a béketevékenységgel kapcsolatos ismeretei általában megfelelnek a követelményeknek. Szabályosan és jól tudják kezelni (alkalmazni) a különböző technikai eszközöket, helyesen;

részletesen ismerik kötelmeiket és jó hozzáállással hajtják végre napi feladataikat.

A legtöbb helyen helyesen éltek a lehetőséggel, hogy a szakharcászati komplex foglalkozásokat a csapatok, egységek, alegységek, komplex foglalkozásaira, gyakorlataira építhetik és a hadtáp alegységek kiképzési tevékenységét összekapcsolhatják a kiskihelyezéseken szükséges béke (éles) ellátási feladataikkal.

A szakharcászati *alaki foglalkozások* tervezése, kidolgozása és végrehajtása a szakharcászati *komplex foglalkozásokhoz* viszonyítva sok helyen elhanyagolt, elnagyolt. Ennél a kérdésnél gyakran felmerült olyan vélemény, hogy az egyes alaki foglalkozásokon nehéz, vagy nem lehet köteléket gyakoroltatni, mivel nem lehet kötelék kiképzést szervezni, egy fő pl. raktárkezelő részére. A kötelék kiképzés keretében nem raktárosi, hanem raktári kiképzést kell értelmezni, melybe beletartozik a raktárvezető, a raktárkezelők, valamint a raktár anyagát szállító gépkocsik vezetői is. Tehát így máris több személy áll rendelkezésünkre az alaki foglalkozásokon különböző fogások és egyszerű tevékenységek gyakorlásához. Lehetőség van arra is, hogy a hiányzó személyek helyett más beosztásúakat gyakoroltassunk a létszámkiegészítés és a kiképzési cél elérése, a helyes szemlélet kialakítására, a komplexség biztosítása érdekében.

A fenti okokra hivatkozva a szemlélt magasabbegységen belül általános tapasztalat szerint elhanyagolták a szakharcászati alakiságok begyakorlását. Az Összkövetelményi Programban meghatározott feladatokat csak komplex foglalkozások keretében gyakorolták, ott viszont idő hiányában már csak a főbb, a legfontosabb kérdésekkel tudtak foglalkozni, mivel adott témában a részfeladatok, egyes mozzanatok végrehajtására is e komplex foglalkozások keretében kellett felkészíteni a hadtáp alegységek és katonákat. Mindezek ellenére az ellenőrzések során kirendelt és vizsgáztatott alegységek összességében a gyakorlati feladatok végrehajtásában is jól megfeleltek a követelményeknek.

Egyes helyeken a szakharcászati alaki- és komplex foglalkozások hiányos előkészítését és végrehajtását jelzik a hadtáp alegységek széttagolt elhelyezési szabályainak, az őrzés-védelmi követelmények felületes ismerete és a terepen történő mozgásban mutatkozó harcszerűtlenség, sok esetben abszolút járatlanság. Viszont kedvező benyomást keltettek a hadtáp katonák, a hadtáp technikai eszközök szakszerű kezelésében, működtetésében és karbantartásában mutatkozó jártasságukkal tábori viszonyoknak megfelelő körülmények között is.

A foglalkozásvezetők általában egyaránt lelkiismeretesen felkészülnek az elméleti és gyakorlati foglalkozásokra. A legtöbb helyen a foglalkozási jegyek tartalmilag is, formailag is megfelelnek a követelményeknek. Azonban tapasztalható olyan eset is, amikor néhány foglalkozásvezető rutinjára hivatkozva nem készít foglalkozási jegyet, sőt még rövid beszédvázlatot sem. Nem hiszem, hogy ez követendő példa lehetne. A sorállomány foglalkozásainak és a katonák foglalkozásokon való részvételének nyilvántartása jelenleg a csapatoknál még megoldatlan. Igen sok helyen nem tudtak elszámolni személy szerint a foglalkozásokon való részvételtől. **Foglalkozási napló** hiányában — néhány helyen már alkalmazott

módszer szerint — célszerű volna munkafüzetben vagy foglalkozási jegyeken személy szerint nyilvántartani a hadtáp katonák foglalkozásokon való részvételét, illetve távollétét.

A hadtáp alegységek, katonák kiképzésének tervezésében, szervezésében és végrehajtásában résztvevők részéről célszerűnek és ajánlatosnak tartom, hogy minden egyes szakharcászati foglalkozást a cél pontos tisztázása alapján készítsék elő, a foglalkozások levezetésénél pedig a kitűzött cél megvalósításáért alkalmazzanak bátran különböző módszereket, módszerkombinációkat.

Olyan módszereket kell kiválasztani, amely megadja részükre a kellő gyakorlás lehetőségét. Bátran kell alkalmazni a foglalkozásokon a különböző fogások ismétlését, javítását, igazítását. El kell érni, hogy a hadtáp alegységek állománya a legfontosabb és alapvető feladatokat, egyes teendőket a készség szintjén ismerje.

A szakharcászati foglalkozásokon kell besúlykolni a különböző tevékenységet kiváltó jeleket, jelzéseket. A foglalkozásokon be kell tartani a fokozatosságot. Az adott komplex feladatra először az egyént, majd a rajt, a szakaszt kell megtanítani.

A Magyar Néphadseregben minden parancsnok tudja, hogy a napi kiképzés rendszeres végrehajtása igen kemény, következetes munkát igényel. Tisztában kell lenni azzal is, hogy ez a hadtáp szolgálatban fokozottabban érvényes, mivel a mindennapi, feszített béke ellátási feladatok végrehajtása mellett kell lefolytatni a hadtáp kiképzést, a háborús feladatokra való felkészítést.

Ennek eredményes végrehajtásához a maga hatáskörében és területén minden szintű parancsnoknak, hadtáptisztnek sok-sok segítséget kell nyújtani, esetenként megértést tanúsítani.

Szükségesnek látom megváltoztatni azt a — néhány helyen még kimutatható — helytelen szemléletet, mely szerint a hadtáp alegységek, katonák kiképzését, egy elvont, szinte különálló, időszakosan jelentkező feladatnak tekintik. Meg kell értenie a hadtápszolgálatban minden vezetőnek és beosztott parancsnoknak, hogy a kiképzési feladatok végrehajtása folyamatos napi tevékenység, melyet mindenkor egy természetes munkafázisnak kell felfogni és célirányosan tervezni, szervezni, végrehajtani.

Világosan kell látni, hogy az Összkövetelményi Programban előírt és a kiképzési tervekben, okmányokban rögzített kiképzési feladatokat alapvetően — a lehetséges összevonások mellett is — sorrendben kell végrehajtani, mivel annak logikai rendje és didaktikai követelménye van. Azzal is tisztában kell lenni, ha bármely oknál fogva elhagyunk, elhalasztunk egy foglalkozást, akkor annak pótlólagos megtartása sokkal nagyobb nehézségekkel jár, mintha a tervezett időben tartottuk volna meg. Ezért törekedni kell arra, hogy bármilyen áron is, de a betervezett kiképzési foglalkozások lefolytatására kerüljenek. Persze ehhez sokszor kemény akaratra, megalkuvást nem tűrő következetességre van szükség.

Látni kell a csapathadtáp vezető állományának azt is, hogy ha a hadtáp alegységek, katonák kötelező kiképzését következetesen végrehajtják, lényegesen könnyebb lesz a helyzetük gyakorlatokon, komplex foglalko-

zásokon. Ott már mentesülni lehet olyan részfeladatok szervezésétől, közvetlen irányításától, amelyek az alacsonyabbrendű kiképzési foglalkozások körébe tartoznak. (Pl. a hadtáp alegységek települési körletében a széttagolt elhelyezés, őrzés-védelem megszervezése, áttelepülés közvetlen vezetése stb.)

A Bundeswehr szárazföldi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszere*

Az agresszív NATO tömbbe tartozó NSZK-ban a harckészültség és a fegyveres erők tűzereje növelésének rendszabályai mellett nagy figyelmet fordítanak a csapatok hadtápbiztosítási struktúrájának tökéletesítésére és az ország gazdasági tartalékai katonai célokra történő felhasználásának kérdésére.

A Bundeswehr Parancsnokság a csapatai anyagi-technikai biztosításánál olyan hatékony rendszer létrehozására törekszik, amely a békehelyzetről háborús helyzetre történő átálláskor nem követel lényeges változtatást. A szárazföldi és a területi csapatok egységes szárazföldi erővé történő összevonása során létrehozták azok egységes anyagi-technikai biztosításának rendszerét is, amelyet állandóan tökéletesítenek. A csapatok béke és háborús ellátásának biztosítására az országban új raktárhálózatot hoznak létre hatalmas hadianyag készletekkel. A hadtáp objektumok építése a Bundeswehr szárazföldi magasabbegységeinek, valamint — az agresszív blokkba tartozó — más országok fegyveres erőinek feltételezett hadművelleti alkalmazása figyelembevételével történik.

Az alábbiakban — rövidített formában — közreadott Nyugat-német katonai szerzők cikkének fordítása feltárja az NSZK szárazföldi csapatai hadtápbiztosítási rendszerének elveit és feladatait, szervezeti struktúráját.

AZ NSZK SZÁRAZFÖLDI ERŐI HADTÁPBIZTOSÍTÁSÁNAK ELVEI

G. K u t r a l e z r e d e s

(Rövidített fordítás a „Truppenpraxis” nyugatnémet folyóirat
1971. évi októberi számából.)

A hadtápbiztosítás fogalma elméletileg és gyakorlatilag a csapatok anyagi, technikai és egészségügyi biztosításához szükséges erők és eszközök megtervezését, felhalmozását és felhasználását foglalja magába.

Az NSZK szárazföldi erői parancsnokságának a hadtápbiztosítás kér-

* Rövidített fordítás a VOJENNŪJ ZARUBEZSNIK c. szovjet folyóirat 1972. évi 9. számából.

déseivel kapcsolatos nézeteit meghatározzák a háború lehetséges formái, a NATO és a Bundeswehr vezetésének stratégiai koncepciói, a szárazföldi erők struktúrája, szervezete, azok céljai, feladatai, valamint a meglévő személyi és anyagi tartalékok. Sajátos körülményként kell megjegyezni, hogy háború esetén a NATO-nak átadásra kerülő nyugatnémet csapatok vezetését ezen blokk főparancsnoksága valósítja meg. Ugyanakkor az anyagi, technikai, egészségügyi biztosítás a nemzeti alárendeltség szerint valósul meg. Az Egyesített Erők teljhatalmú parancsnokának tevékenysége a hadtápbiztosítás területén korlátozódni fog az általános direktívák kiadására, részfeladatok megszabására, a tevékenység koordinálására, a sürgős rendszabályok meghatározására és szükség esetén a rendelkezésre álló anyagi erők és eszközök újraelosztására.

A szárazföldi erők hadtápszolgálatára előtt békében a következő feladatok állnak:

— Létrehozni az összes szárazföldi erők anyagi-technikai, egészségügyi biztosítása érdekében a hadtápszervek egyszerű, egységes, pontos rendszerét és megszervezni ezen rendszer működését. E rendszernek biztosítani kell a feladatok végrehajtását mind a béke, mind a háború idején, valamint a békéről háborús helyzetre történő átállást minimális átszervezéssel.

— Kidolgozni a terveket és előkészíteni a hadtápszolgálat szétbontakozását olyan módon, hogy az biztosítsa a csapatok folyamatos ellátását a katonai tevékenység kezdetétől.

— Létrehozni tartalékokat háború esetére a szárazföldi (tábori) és területi csapatok részére.

— Létrehozni a raktárak és bázisok olyan hálózatát, amely lehetővé teszi a szárazföldi (tábori) és területi csapatok részére a készletek tárolását.

Ez a hálózat magába kell, hogy foglalja a nyugatnémet hadtestek harctevékenységi övezetét és részeiben az azok közötti közbeeső területeket is, amelyekben más — NATO-ba tartozó — országok magasabbegységei helyezkednek el.

— Ráhatást gyakorolni (közreműködni) más anyagfelhasználók hadtápbiztosítására ott, ahol ez a feladat a szárazföldi erőkre hárul vagy ahol a saját erő és eszköz nem elegendő.

— Megvalósítani az egész Bundeswehr egészségügyi anyagokkal történő ellátását.

Háborús időszakban a hadtápszolgálat feladatai a következők:

— Fenntartani a szárazföldi erők harckészségét, manőverezőképességét és csapástmérő erejét.

— Közreműködni a hadtápbiztosításban más anyagfelhasználókkal.

— Ellátni az egész Bundeswehrt egészségügyi anyagokkal.

— Az egyezményeknek és szükség esetén a rendkívüli körülményekre tervezett rendszernek megfelelően segítséget nyújtani a szövetséges csapatok hadtápbiztosításában.

A folyamatos hadtápbiztosítás előfeltétele a hadtápszolgálat rugalmas megszervezése.

A szárazföldi (tábori) csapatok területi csapatokkal történő összevonása a hadtápszolgálat elé újabb feladatokat állított, amely különböző nehézségeket okozott. A tábori csapatok készleteit a magasabbegységek hadműveleti alkalmazásának várható körleteiben szükséges elhelyezni, miközben figyelmet kell fordítani azon körülményre, hogy a közbeeső területeken gyakran a szövetséges csapatok tevékenykednek. Az elvonuló csapatokkal szemben a területi alakulatokra az egész országban rendelkezni kell hadtápszervek hálózatával a saját, a Bundeswehr központi intézetei és egyéb szervek szükségleteinek kielégítésére. A tábori és a területi csapatok hadtápszolgálata összevonásának bonyolultsága azok különböző feladataiból adódik.

A szárazföldi erők hadtápbiztosítása vezetésének elvi felépítését az 1. sz. vázlat szemlélteti.

A vázlatnak megfelelően az anyagi-technikai biztosítás vezetésének funkciói meg vannak osztva a szárazföldi erők törzsének és hadtápfőnöksége az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség területi htp. parancsnokságok között. Az Anyagi és Technikai Ellátó Főnökség adminisztratív szempontból alá van rendelve a szárazföldi erők központi parancsnokságának.

Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség a Szárazföldi Erők Főparancsnoksága törzsének speciális törzse és egyidejűleg olyan vezetési szerv, amely illetékes a szárazföldi erők részére szükséges anyagi-technikai eszközök összes fajtájának beszerzésére. Ezenkívül megoldja a Bundeswehr egészségügyi anyagokkal való ellátásának általános feladatait.

A Területi Parancsnokság (Schleswig-Holstein, Észak, Dél) felelős a körzetében elhelyezkedő szárazföldi erők valamennyi csapatának anyagi, technikai, egészségügyi biztosításáért és kiszolgálásáért. Alárendeltségében megtalálhatóak az ellátó egységparancsnokságok, egészségügyi egység és egy sor más hadtápegység és alegység.

A szárazföldi (tábori) és a területi csapatok hadtápbiztosítása az alacsonyabb tagozatokban külön-külön valósul meg.

A hadtestek a tábori csapatokon belül az összekötő tagozat szerepét töltik be a mozgó és az állandó jellegű hadtápszervek között, és felelősek a nekik alárendelt magasabbegységek, egységek ellátásáért és kiszolgálásáért. Békében a hadtestek hadtápszolgálata közvetlenül a szárazföldi erők törzs hadtápfőnökségének és nem a területi hadtápparancsnokságoknak van alárendelve. A dandárok és a hadosztályok csapatai időszakonként a hadtápbiztosítás kérdéseiben önállóak lehetnek.

A területi csapatok katonai körzetének parancsnokságai saját körzetükben felelősek a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi biztosításáért.

A Bundeswehr hadtápszolgálata tájékoztatót kap az egész ország területén elhelyezett raktárkészletekről.

A szárazföldi erők állandó jellegű raktárainak hálózata magába foglalja a területi parancsnokságok, hadtestek és a katonai körzetek hadianyag készleteit. Az ellátó raktárak elhelyezése és az anyagi eszközök raktározása a hadműveleti tervekkel összhangban történik. Az egész ország területén meglévő állandó raktárhálózat célszerű telepítése és azok hatékony felhasználása esetén lehetővé válik a mozgó hadtápegységek mennyiségének csökkentése. Ezért az ilyen hálózat a szárazföldi erők hadtápbiztosítási rendszerének szükségszerű alkotó részét képezi, a fejlesz-

tésének foka és a mozgó hadtápalegységek mennyisége egymással szoros kölcsönhatásban van.

A hadtápbiztosítási rendszer támaszkodik a polgári szektorra is. A polgári szektor jelentős mérvű anyagi és termelő kapacitását használja fel a Bundeswehr már békében, illetve jelöli ki felhasználásra mozgósítás esetére.

A Bundeswehr békében bevonja a polgári személyeket — kezdve a segédmunkástól a legmagasabban képzett szakemberig — a hadianyagok központi és decentralizált beszerzésének megvalósításába, a polgári üzemeket a technikai eszközök javításába, és a szállító eszközök összes fajtáját alkalmazza.

Háborús időszakban a Bundeswehr az államnak történő kötelező szolgáltatás törvényével összhangban a polgári szektorhoz fordul segítségért az anyagi és technikai eszközökkel történő kiegészítés érdekében a polgári üzemekben folytatja a technikai eszközök javítását; felhasználja a közúti, vasúti és vízi szállítóeszközöket, valamint a különböző berendezéseket és földterületeket.

A harcászultság meghatározott színvonalának elérése és állandó szinten való tartása jelentős mértékben a hadianyag beszerzéstől függ.

A szárazföldi erők technikai és fegyverzeti felszerelése az elkövetkező években a haditechnikai eszközök cseréje, és modernizálása útján lesz tökéletesítve. Következésképpen a fegyveres erők harcászultsága nem biztosítható a szükséges színvonalon a már békeidőszakban gondosan előkészített és megszervezett hadtápszolgálat nélkül.

A szárazföldi erőknek olyan készletekkel kell rendelkeznie, amelyek háború kirobbanása esetén lehetővé teszik a csapatok hadtápbiztosítását a háborús ellátási rendszerre történő áttérésig.

A mindennapi szükségletre szolgáló anyagi készletek a csapatok, a hadtest, a katonai körzetek és a területi parancsnokságok raktári készleteiből és szállítható anyagi komplettekből tevődnek össze.

A nem fogyó anyagi készletek mennyisége függ: a pénzügyi fizetőeszközök meglététől, a raktározási lehetőségtől és a kiszolgálástól. Ezeket a készleteket a hadtesteknél és a területi parancsnokságoknál békeidőszakban mint tartalékot használják fel a javításra irányított anyagi eszközök cseréje céljából. Az egyszeri felhasználást szolgáló anyagi készletek olyan számvetéssel kerülnek létrehozásra, hogy az a háború kezdete után bizonyos ideig biztosítsa a csapatok ellátását.

Háború esetére szolgáló — az állománytáblában rendszeresített mennyiségben felüli — készletek a hadtest, a területi parancsnokságok raktáraiban vannak összpontosítva. Szárazföldi erőknél jelentkező raktárhány esetén, ezen készleteket a Bundeswehr általános raktáraiban vagy a polgári raktárakban tárolják.

Az anyagi-technikai eszközök használható állapotban tartása rendszeres ellenőrzést követel, különösen akkor, ha rövid ideig tárolható anyagi eszközökről beszélünk. Az ellátás ésszerű megszervezése megköveteli az anyagkiadás gondos, összehangolt rendszerét, az átadóponthoz, szállítás és a forgalomirányítás megszervezését. A magasabbegységek és egységek ellátásának rendjét a 2. sz. vázlat szemlélteti.

Az anyagi eszközök szállítása a felhasználó és a szolgáltató szállító eszközeivel történik. A harcászathoz alkalmazkodva, amely a hadtápbiztosítási kérdésekben a meghatározott fokú önállóságot tételezi fel, a terhek leggyakrabban saját eszközökkel kerülnek elszállításra. A hátországban egyre szélesebb körben alkalmazzák a vasúti, vízi szállítást és a csővezetéket. Különösen célszerű ez más felhasználó érdekében történő feladatok végrehajtása során.

Technikailag jóval bonyolultabb „fegyverrendszer” bevezetése a hadtápbiztosítással szembeni követelmény növekedéséhez vezet és még erősebbé teszi a polgári szektortól történő függést. Krízishelyzetben és háború esetén az ilyen függőség negatív hatása csak jól elrendezett együttműködéssel kompenzálható.

A technikai eszközök üzemképességének fokát a szerkezeti részegységek és az alkatrészek tervszerű, megelőző cseréjével lehet növelni. Ez a harckészültség viszonylatában előnyökkel jár, megkönnyíti a harckiképzés végrehajtását, lehetővé teszi az anyagi és technikai eszközök hadihasználható állapotban való tartása szervezésének egyszerűsítését és ez a módszer a fenntartás valamennyi rendszerénél gazdaságosabb.

Békeidőszakban a keret-alakulatoknál és a raktárakban az anyagi- és technikai eszközök tárolásánál célszerű a konzerválási módszer alkalmazása, amely a karbantartásnál, kiszolgálásnál minimális költségkiadással jár és gyorsan elérhető a technikai eszközök harckésztsége.

Háború esetén a harctevékenységek gyors lefolyása, és a gépesített alakulatok nagy távolságra történt gyors átcsoportosítása megköveteli, hogy a harceszközök technikai kiszolgálása és tábori javítása a lehetőség szerint a peremvonalhoz minél közelebb legyen és a lehető leggyorsabban történjen. Ezért a javításokat a fődarabcsere elvének alkalmazásával kell végezni. Ezen igények kielégítésére elegendő mennyiségű, egyszeri felhasználást szolgáló tartalék-alkatrésszel kell rendelkezni.

A szárazföldi erők egészségügyi szolgálata végrehajtja saját feladatait, és a segélynyújtás következő fajtáit szervezi.

Ön- és bajtársi segítyt; első orvosi segítyt a csapatsegélyhelyeken; első szakorvosi segítyt, elsősorban sebészeti beavatkozás a dandár, hadosztály, hadtest, katonai körzet és területi parancsnokság egészségügyi egységénél és alegységeinél a sebesültek, betegek gyógykezelése azok teljes gyógyulásáig az egész Bundeswehr érdekében feladatot végrehajtó s a területi csapatok állományába és a tartalékkórházak rendszerébe tartozó intézetekben.

Békeidőszakban a tartalék-kórházak csak keretalegység formájában léteznek.

Békeidőszakban az anyagi források gazdaságos felhasználása érdekében a hadtápszolgálat tevékenységében elengedhetetlen feltétel a hosszú időtartamra történő tervezés. Háború esetén a harctevékenységek gyors lefolyása és a korszerű fegyverek nagy rombolóereje megköveteli ettől a szolgálattól a még gyorsabb — mint eddig — alkalmazkodást a változó körülményekhez. Egészében a hadtápszolgálat rugalmassággal kell rendelkezzen azért, hogy nagyobb komplikációk nélkül, gyorsan tudjon alkalmazkodni a fegyveres erők szervezeti formáinak vagy felépítésének változásaihoz.

SZÁRAZFÖLDI ERŐK ANYAGI, TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK VEZETÉSE

X. Rojke

(Rövidített fordítás a „Logistik, technik und versorgung” című nyugatnémet folyóirat 1971. évi márciusi számából.)

A szárazföldi erők 1970. évben végrehajtott újjászervezése során az ellátó bázisok parancsnoksága átszervezésre került „Anyagi-Technikai Ellátó Főnökséggé” Bad-Nojenaron került létrehozásra.

Az ellátó báziscsoportok új — „Ellátó Parancsnokság” megnevezést kaptak és három (Schleswig-Holstein, Észak, Dél) területi parancsnokság alárendeltségébe kerültek. A szélesebb körű feladatok végrehajtása érdekében az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség részére átadásra került néhány alegység, amelyek megelőzőleg a szárazföldi erők központi parancsnokságának és más szerveknek voltak alárendelve.

A szervezési időszak 1970. szeptember 16-án fejeződött be, amikor az új vezetés munkához látott.

Békeidőszakban az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség adminisztratív vonatkozásban a Szárazföldi Erők Központi Parancsnokságának, hadműveleti tervezés kérdéseiben a Szárazföldi Erők Törzse Hadtápfőnökségének van alárendelve.

Háború esetén az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség minden szempontból az NSZK Legfelsőbb Nemzeti Katonai Parancsnokságának lesz alárendelve.

A szárazföldi erők hadtáp szervezetének alárendeltségi felépítését az átszervezés után a 3. sz. vázlat szemlélteti.

Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség szervezete és feladatai

A szárazföldi erők Anyagi-Technikai Ellátó Főnöksége — összhangban a hadtápfőnökség V. osztályának utasításaival — végrehajtja a tábori és a területi csapatok anyagi, technikai, egészségügyi biztosítását és anyagiilag felelős a harcitechnika használható állapotban való tartásáért. Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség a hadianyag szükségletek feltárásának és kielégítésének központja a hadtáp vezetés speciális törzse, az anyagtervezés kérdéseiben az információ forrása, koordináló szerv, amely a szárazföldi erők törzse számára a hadtápbiztosítás kérdéseiben előkészíti a döntéseket és terveket; az anyagi ellátási rendszer működtetésének szerve, valamint a Bundeswehr és más — a NATO-ba tartozó — NSZK területén tartózkodó fegyveres erők egészségügyi-anyagi biztosításának központja.

A főnökség személyzetének állománya kb. 1000 ember, amelynek egyharmada katona és kétharmada hivatalnok (az utóbbiakba beletartoznak a bérmunkások is). A katonai és polgári személyzet speciális képzettséggel rendelkezik, amely kielégíti a munkatársakkal szemben támasztott szakmai követelményeket. A munkatársak szakmai kiképzését a Bundeswehr oktatási intézeteiben, a gyakorlati és szakképzettség növelését célzó kiképzést a munkahelyeken kapják.

Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség állománya áll: parancsnokságból, törzsből, három osztályból és az automatizált ESZG-el felszerelt adat-

feldolgozó központból. A törzs négy osztályt, a főirodát és referenturát foglalja magában. Felépítését a 4. sz. vázlat szemlélteti.

A főnökség parancsnoka béke- és háború időszakában irányítja, koordinálja és ellenőrzi a szárazföldi erők anyagi biztosítása feladatainak végrehajtását.

A főnökség parancsnokának helyettese (aki egyben törzsfőnök) a béke- és háborús időszakban felel a főnökség cselekvőképességének fenntartásáért és munkájának szervezéséért a következő területeken: a káde-
rek kiválasztása; az anyagi eszközök és személyi állomány biztonságának biztosítása; szakmai kiképzés megszervezése; technikai felszerelés, valamint a híradó eszközök folyamatos infrastruktúra ellátása.

Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség osztályai a következő feladatokat hajtják végre:

A *központi (I) osztály* felelős az anyagi biztosítási feladatok kidolgozásáért. Az osztály három csoportból (I/A, I/B, I/C) és alosztályból áll, amelyek felelősek a hadianyagok tárolása alapvető elveinek kidolgozásáért.

Az I/A csoport kidolgozza az anyagi biztosítás elveit és módszereit. A Honvédelmi Minisztériummal és más szervekkel — többek között polgári intézetekkel — szoros együttműködésben előkészíti a hadtápbiztosítás kérdései vonatkozásában a szükséges direktívákat és döntések terveit.

Az I/B csoport felelős az anyagi készletek meglétével kapcsolatos összefoglaló jelentések és információk felterjesztésének rendjéért; az állománytáblával és a rendszeresített eszközökkel összhangban az anyagi biztosítás elvének kidolgozásáért, végrehajtja a nyilvántartások vezetését és a meglévő anyagi készletekről elszámolást terjeszt fel. A csapatok ellátásával kapcsolatban jelentős előkészítő munkát folytat, békeidőszakban fedezi a nem fogyó anyagi eszköz szükségletet, leltározásokat hajt végre, lehetőséget ad a csapatoknak, hogy ellenőrzés alatt tartsák saját felszereltségüket.

Az I/C csoport koordinálja a hadianyagok beszerzését.

Az *anyagi-technikai eszközöket biztosító (II.) osztály* az elsődleges és folyamatos anyagi-technikai eszközszükséglet kielégítésével foglalkozik; előkészíti a hadianyagok gyártásának megrendelését és szétosztja azokat a magasabbegységek és egységek között; szabályozza azok visszaadásának rendjét; döntést hoz a komplettek összeállítására és átalakítására, végrehajtja a hadianyagok kiselejtezését és értékelését.

Az osztály négy csoportból áll, amelyek felelősek az ellátás következő területeiért: vegyvédelmi eszközök; hadbiztosi felszerelések, műszaki és híradó eszközök; egészségügyi anyagok; szállítóeszközök; üzemanyagok; löszerek és speciális fegyverzet.

A fentiekén kívül még van kettő önálló alosztálya. Ezek közül egyik felel a szárazföldi erők repülőtechnikájáért, a másik a harcitechnika kiselejtezéséért és értékeléséért.

A II. osztály tevékenységére döntő jelentőségű az anyagi-technikai ellátó főnökség automatizált központjával és a területi ellátó parancsnoksággal való együttműködés.

Az *anyagitechnikai eszközt fenntartó (III.) osztály* ugyancsak négy csoportból áll. Az osztály kidolgozza a „technikai elveknek” megfelelően a hadianyagok termelésének irányelveit; azok „megelőző” javítását, kezdve a tervezéstől, vezetéstől és ellenőrzéstől, folytatva a haditechnika katonai és polgári javító bázisokon történő raktári javítását, befejezve a technikai elvek és módszerek, szervezeti formák és az anyagok szárazföldi csapatoknál történő technikai kísérletezése értékelésének kidolgozásával. Az osztály feladatai közé tartozik még, közreműködni a szárazföldi erők kísérleti központjainak anyagi-technikai eszközökkel és személyi állománnyal történő kiegészítésében.

A „mintapéldányok kidolgozásának” folyamatában való részvétel kifejezésre jut azok létrehozásában való közreműködésben (javítási és karbantartási kérdések); a rendszeresített harcitechnika csapatokhoz történő időbeni eljuttatásában, az azokhoz történő szállítás készenlétének eléréséig.

Ezen feladatok végrehajtásának szükségszerű feltételei egyik oldalról a megfelelő értekezleteken és konferenciákon történő részvétel, másik oldalról az igen széles körű információ kidolgozása; összefoglaló jelentések az anyagi eszközök felhasználásával kapcsolatos rendkívüli eseményekről, a fegyvernemi csapatok ellenőreinek jelentése; összefoglaló jelentések a csapatok fegyverzettel és technikával történő kiegészítéséről és az anyagi eszközök hadi használható állapotban való tartásáról; a technikai ellenőrök jelentései a végrehajtott kísérletekről; az anyagi eszközök ellenőrzését megvalósító szervek jelentései; összefoglaló jelentések az anyagi eszközök állapotáról és a javítás folyamatáról; jelentések a harcitechnika csapatkísérleteiről; javaslatok az anyagi eszközök korszerűsítéséről és a nyilvánartási okmányok megváltoztatására; jelentések a hiányokról.

Az Anyagi-Technikai Ellátó Főnökség osztályai együttműködést valósítanak meg a szövetségi Honvédelmi Minisztériummal; a szárazföldi erők törzsével; a legfelsőbb adminisztratív főnökség osztályaival; a fegyverzeti főnökséggel; a Bundeswehr anyagi-technikai biztosítás főnökségével; a haditechnikát megrendelő szövetségi hivattal; a Bundeswehr központi parancsnokságával; a területi parancsnoksággal és a NATO Egysített Fegyveres Erői törzsének hadtápfőnökségével.

A SZÁRAZFÖLDI ERŐK HADTÁPSZOLGÁLATÁNAK STRUKTÚRÁJA A TÁBORI ÉS TERÜLETI CSAPATOK ÖSSZEVONÁSA UTÁN

B. H u h n őrnagy

(Rövidített fordítás a „Truppenpraxis” nyugatnémet folyóirat
1971. évi októberi számából.)

A szárazföldi erők (tábori) és területi csapatok összevonása után szükségszerűen jelentkezett olyan egységes és szervezett hadtápbiztosítási rendszer létrehozása, amely nem követel lényeges változtatást a békehelyzetről háborús helyzetre történő átmenet folyamán. A hadtápszolgálat új struktúrájának kidolgozása során egy sor problémát kellett megoldani, amelyek legtöbb esetben az váltott ki, hogy a hadtápszolgálat feladatainak kiszélesedése nem járt együtt erőinek, eszközeinek növekedésével.

A fő probléma abban jelentkezett, hogy meg kellett találni a hadtápszolgálat egységes struktúráját, amely megfelel mind a tábori csapatoknak — amelyek alapvetően mozgó, ellátó, kiszolgáló egységekkel vannak feltöltve — mind a területi csapatoknak — amelyek főleg helyhezköthető ellátó szervekkel és nem feltöltött alegységekkel rendelkeznek.

A szárazföldi erők hadtápbiztosításáért a hadtápfőnök felelős, aki egyben a szárazföldi erők főparancsnoksága törzsében az V. csoport főnöke. Munkájában törzsére, mint a hadtápszolgálat felsőbb szervére és az alárendeltségében levő Anyagi-Technikai Ellátó Főnökségre, mint a beszerzési feladatok speciális végrehajtó szervére támaszkodik.

A szárazföldi erők főparancsnoksága hadtáptörzsének van alárendelve a területi parancsnokság hadtáposztálya, amelyek körzetenként vezetik a csapatok hadtápbiztosítását.

Alacsonyabb szinteken a tábori és területi csapatok hadtápbiztosítása külön-külön valósul meg. Ezzel a hadtest hadtáptörzsek katonai körzetek, hadosztályok, dandárok, ezredek, zászlóaljok osztályai (alosztályai), valamint a megyei és járási védelmi törzsek foglalkoznak. A tábori csapatok hadtápbiztosításában alapvető helyet a hadtest foglalja el, amely összekötő tagozat a csapatok és magasabbegységek hadtápszerve, valamint az állandó jellegű ellátó szervek között.

A területi csapatoknál döntő jelentősége van a katonai körzeteknek, amelyek háború esetén a nemzeti tartalékoknak és a polgári forrásoknak felhasználásával ráhatást gyakorolnak a tábori csapatokra.

A fegyvernemi csapatok egységei saját állományukban rendelkeznek ellátó századdal, illetve szakasszal, az önálló alegységek ellátó rajjal. Ennek köszönhető, hogy az egységek meghatározott fokú önállósággal rendelkeznek. Azonban az anyagi-technikai biztosítás alapvető feladatait a különböző rendeltetésű önálló hadtápegységek hajtják végre. Ezek oldják meg azon problémákat, amelyek a mozgósítás előkészítésével kapcsolatosak.

A hadtápszolgálat munkájában a hadtápszervek hálózatára — beleértve a raktárakat, javító egységeket és a különböző intézeteket is — támaszkodik, amelyet az 5. sz. vázlat szemlélteti.

Méreteik szerint a raktárak megoszlának hadtest raktárakra (2000—4000 tonna), amelyek a hadtest felelősségi szférájába tartoznak és a szárazföldi erők általános raktáraitra (10 000—20 000 tonna), amelyek a területi parancsnokságok hatáskörébe tartoznak. Ezek lehetnek speciálisak, vagyis valamilyen egyfajta ellátási anyagot tárolnak, vagy pedig vegyesek. A raktárhálózat jelenleg az építés stádiumában van.

A hadtápbiztosítás megszervezésének fontos feltételeit képezi a felelősség elosztása a tábori és területi csapatok tagozatai között.

A területi parancsnokságok a hadtápbiztosítási feladatokat a tábori és területi csapatok érdekében oldják meg. E célra felhasználják az alárendelt ellátó parancsnokságokat, ellenőrző szerveikkel és az anyagi-technikai biztosításra hivatott egységeikkel, alegységeikkel együtt.

Az egészségügyi egységek parancsnokságába egyesített egészségügyi egységek és intézetek feladataikat a fegyveres erők egészének érdekében hajtják végre.

A területi parancsnokság hadtápegységeinek és alegységeinek szervezetét a 6. sz. vázlat szemlélteti.

A katonai körzetek parancsnoksága saját hadtápegységekkel és intézetekkel rendelkezik, amelyet a 7. sz. vázlat szemléltet. A katonai körzetek a nekik alárendelt megyei védelmi törzsek alárendelt szerveire támaszkodnak. A körlet egészségügyi szolgálata és a körzeti tartalék kórházezrede feladataikat az egész Bundeswehr érdekében oldják meg.

A megyei védelmi törzsek rendelkeznek megfelelő ellátó szervekkel, amelyek mind békében, mind háborús viszonyok között feladatul kaphatják a területükön elhelyezett vagy ténykedő összes egység hadtápbiztosításának előkészítését, illetve megvalósítását.

A tábori csapatoknál minden hadtest rendelkezik saját alárendeltségében hadtápegységekkel, amelyek végrehajtják a hadtest hadtápbiztosítását. Ezen csapatok szervezetének köszönhető, hogy képesek a hadosztálynak önálló alegységeket átadni, úgy, hogy az ellátási rendszer sértetlen marad még akkor is, ha új helyzet alakul ki, vagy a hadosztály alárendeltsége megváltozik. A hadtest hadtápbiztosítását végrehajtó egységek, alegységek szervezetét a 8. sz. vázlat szemlélteti.

A hadosztály hadtápegységekből kettő zászlóaljjal — ellátó és egészségügyi — rendelkezik. Az ellátó zászlóalj három századból — törzs és ellátó, javító és szállító — áll. Az egészségügyi zászlóalj hét századot foglal magába — törzs és ellátó, három egészségügyi, egészségügyi tartalék, egészségügyi kiképző és kiürítő —. A kiürítő, egészségügyi kiképző és a három egészségügyi századból egy tartozik békeidőszakban a zászlóalj állományába. Ez a három század a dandár ellátó zászlóaljak egészségügyi századának személyi állományából van kialakítva.

A dandárban, valamint a „Heimatschutz” csapatok parancsnokságában az ellátó zászlóalj négy századból áll — törzs és ellátó, egészségügyi (amely keretszázad) —, javító, szállító.

A tábori és területi csapatok minden magasabbegysége és egysége saját hadtápegységekkel rendelkezik, melynek eredményeként a harctevékenységek során képesek végrehajtani feladataikat más fegyvernek csapataival együttesen. Ugyanakkor háború esetén a nyugatnémet hadtestek elhelyezkedése és területi szétszóródása a hadtápbiztosítást elkerülhetetlenül megbonyolítja. A hadtápszervek és a tartalékok a harctevékenység egész sávjában való széttagoltsága bonyolult helyzetet hoz létre a hadtápbiztosítás végrehajtása és vezetése szempontjából. A hadtestek és az NSZK más magasabbegységei között a szövetségesek csapatai és ellátó szervek helyezkednek el, amelyek megbontják a Bundeswehr egységes hadtáp struktúráját. Közvetlen segítség szomszédtól-szomszédnak a nyugatnémet hadtestek között nem lehetséges. Ugyancsak nem lehet gyorsan végrehajtani az anyagi eszközök összpontosítását és cseréjét. Ezen problémák a raktárak egy részének a hadtestek harctevékenységi sávjá mögötti előnyös elhelyezéséből és a szövetséges csapatok együttműködéséből eredően kissé enyhülnek. Itt elsősorban a raktárak közös felhasználására kell figyelmet fordítani.

A hadtápbiztosítás korszerűsítését és ésszerűsítését csak a korszerű technika még szélesebb körű felhasználásának útján lehet elérni.

Tájékoztató új hadtáptechnikai eszközökről és anyagokról

EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLAT

1. Sérültkihúzó zsák

Méretei olyanok, hogy segítségével minden testmagasságú és súlyú katona bármely öltözékben kihúzható.

A talajon való vonszolás ártalmait ellen a kihúzózsákban elhelyezett üvegszálaspoliészter lécek, valamint a hungarocellel bélelt fejpárna védi a sérültet, ugyanakkor a kiürített kényszerrögzített helyzetben tartják, ami a traumás sérülteknél szintén előnyös.

A zsák anyagának kopásállósága hosszú idejű használatot tesz lehetővé.

Az eszköz súlya csekély, vállon könnyen hordható, könnyen alkalmazható, használata kevés kiképzéssel elsajátítható.

Az eszköz méretei:

legnagyobb hosszúság	összecsukva	2150 mm
	kiterítve	2700 mm
legnagyobb szélessége	összecsukva	200 mm
	kiterítve	1300 mm
súly		2,7 kg

2. Tábori röntgen segédanyagok (TRSA)

Létrehoztunk egy négy részből álló komplettet, amelynek

össztérfogata 0,76 m³

összsúlya 194 kg

összehasonlítva a régebbi komplettel 0,1 m³ térfogat- és 80 kg-os súlymegtakarítást értünk el egy komplettnél. Részleteiben:

- TRSA 1. jelűládában helyeztük el a fogyóanyagok egy részét (gyógyszerek, kontrasztanyagok stb.) és a felszerelés egy részét (betegrögzítő anyagok stb.). Mérete: 540x500x700 mm
súlya: 39 kg

b) TRSA 2. A fényérzékeny anyagok elhelyezésére egy ólommal bélelt részt képeztünk ki. Ezek felett egyéb anyagokat helyeztünk el. A fényérzékeny anyagokat befogadó rész ólomburkolatú ajtókkal zárható. Mérete: 540x500x700 mm.

Súlya: 53 kg.

c) TRSA 3. Ebből képeztük ki az ún. nedves asztalt. A láda felfelé nyíló részébe építettük be a sötétkamra-munkához szükséges vörös fényt, valamint a film nézéséhez szükséges szórt fényt szolgáltatató matt üveget és égőket. Mérete: 540x500x700 mm.

Súlya: 67 kg.

d) TRSA 4. Filmszáritó szekrény: a filmszáritáshoz szükséges meleg levegő előállítására a láda felső részébe egy fiókszerűen kihúzható részbe két darab hajszáritó készüléket építettünk be. A meleg levegő innen jut a száritótérbe, amely alumínium ajtókkal zárható.

Mérete: 540x500x700 mm.

Súlya: 35 kg.

3. *Egységes sebkötöző csomag*

Mérete — 10 cm x 7,5 m mull, 2 db (egy állítható és egy rögzített) 26x30 cm-es sebfedő párnával.

A párnák polipropilénnel történt beborítása alkalmassá tette égési sebek fedésére is.

100 kg m² présseléssel beszűkítésre kerültek a sebkötöző csomag külső méretei:

szélessége	6,5 cm
hosszúsága	10,5 cm
magassága	3 cm
súlya	87,5 gr

Ezen adottságai lehetővé teszik, hogy a hagyományos egyéni sebkötöző csomaghoz hasonlóan, a harcos a bal felső zsebében továbbra is elhelyezhesse.

Egy csomag megoldja a lött- és égési sérülések ellátását.

4. *Sópótló por és sópótló kávé*

A sópótló por és sópótló kávé anyaga tartósan tárolható, egyszerűen előállítható, vízben gyorsan oldódó és ízletes.

Nemcsak égett, hanem általános traumatológiai jellegű harci sérülteknél is alkalmazható.

Nagy fizikai igénybevételnek kitett egészséges személyi állománynál is felhasználható a verejtékkal elvesztett sók pótlására.

A kiszerezés 1 liter oldathoz szükséges mennyiségben célszerű és az 10-es, illetve 50-es gyűjtőcsomagolásban kell tárolni.

ÉLELMEZÉSI SZOLGÁLAT

1. Kombinált szállító láda

Alkalmas a mozgókonyha üzemeltetése közbeni összes főzési művelettel kapcsolatos kisegítő munkára.

Rendszeresítve jelenleg: z. tagozatban 3 db (mko-nként: 1 db) tervezett z. tagozatban 4 db.

2. Alegység főzőegység felszerelés

Alkalmas 12—25 személy részére egytálétel készítésére. A mellette elhelyezett egységfelszerelés lehetővé teszi az egyszerű előkészítő műveleteket.

Rendszeresítve: kikülönített (erdős-hegyes terepen tevékenykedő) kis alegységeknél.

3. Korszerűsített tábori sütőde

Fűtése fatüzelés helyett gázolaj tüzeléssel történik.

4. Hőtartó éthordó

Rendeltetése: meleg ételek, melegítő italok kis alegységekhez történő eljuttatása. A mozgó konyhán kiszolgált kb. 12 liter egyfogásos étel kiszállítására alkalmas.

Hőtartása: 4 órán át, —14 °C külső hőmérséklet mellett 30 °C hőesés következik be.

Új eszköz.

5. Tiszti étkezdék önkiszolgáló edényzete

Rozsdamentes anyagból készül.

ÜZEMANYAG SZOLGÁLAT

1. PSZG-160 típusú mozgó hajtóanyag szivattyú állomás

Rendeltetése: hajtóanyagok le- és átfajtása, illetve továbbítása tábori csővezetéken.

Üzembehelyezés menetkész állapotból üzemkész állapotba 2 fővel 35 perc.

A szívó- és nyomóvezeték (tömlők) kiépítése után, a motort beindítva az anyagfelszívás 2—3 perc után megindul. A kiszolgálást 1 fő (gk. vez.) végzi, aki az üzemeltetés ideje alatt állandóan felügyeletet gyakorol.

Teljesítménye: 160 m³/ó.

Benzinfogyasztása: 30 l/ó.

Kezelőszemélyzet: 1 fő.

Súly: 5800 kg.

Felépítése: ZIL 130 típusú tgc-n.

2. EM-12 egységes motorolaj

Olajcsereciklus: 6000 km.

Viszkozitás:

100 °C-on, cSt 11,5—12,5

50 °C-on, cSt 50—62

—17,8 °C-on, cSt legfeljebb 8000

Viszkozitási index: legalább 115

Dermedéspont: —30 °C-nál mélyebb

Víztartalom: ‰ 0

Mechanikai szennyeződés: ‰ 0

3. EHM 13 egységes hajtóolaj

Olajcsereciklus: 50 000 km.

Viszkozitás: 100 °C-on cSt legalább 13

—17,8 °C-on cSt legfeljebb 21 000

Viszkozitási index: 90—95

Dermedéspont: —25 °C-nál mélyebb

Víztartalom: ‰ 0

Mechanikai szennyeződés: ‰ legfeljebb 0,015

RUHÁZATI SZOLGÁLAT

1. 65 M gyakorló ruha (zubbony, pantalló)

A technikai kiszolgáló állomány részére védőruhaként került rendszeresítésre, az MN csapatainál.

2. Rendszeresítésre kerül még:

- tisztí zöld ing,
- 69 M kulacs,
- légénységi kimenő ing,
- fehér orvosi cipő,
- motorkerékpár-vezető fejtető,
- motorkerékpár-vezető kesztyű,
- direkt vulkanizált ejtőernyős és sítakancs.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az MN Ruházati Szolgálat Főnöksége az 1973. évre

PÁLYÁZATOT HIRDET

olyan tanulmányok megírására, amelyekben a szerzők a ruházati szolgálat fejlődését szolgáló témákat dolgoznak fel és ezzel hozzájárulnak az aktuális feladatok megalapozott megoldásához.

T É M Á K

1. A belső ellenőrzés rendje és módszerei a tényleges pénzforgalommal járó ruházati gazdálkodásban.
2. Az egység ruházati gazdálkodásának megszervezése és irányítása a tényleges pénzforgalom keretében.
3. Az állomány felkészítésének módszerei az alegység gazdasági szoba és egység karbantartó blokk igénybevételére.
4. A károk, veszteségek megelőzésének hatékony módszerei a ruházati szolgálatban.
5. A középírányító tagozatok helye és szerepe az új gazdálkodási rendszerben. A vezetéshez szükséges információk köre és azok hasznosítása a döntések előkészítésében.
6. Programozott kiszállítás a ruházati ellátásban (tárintézetektől az egységekhez).
7. A szakmai propaganda-munka módszerei és tematikája (mellékelve az ajánlott témák jegyzékét, rövid tartalmi ismertetését).
8. Az egyenruházati és személyi felszerelési cikkek csapatpróbáinak módszertana.
9. Ruházati termékek minőségének ellenőrzése az MN-ben.
10. Az áruforgalom ügyvitelének megszervezése és gépesítése a ruházati szolgálatban.
11. Az optimális készlet szintek meghatározása a hivatásos és sorállomány ellátásában.

12. A katonai tömegöltöztetés elméletének és gyakorlatának továbbfejlesztése.

13. Többnemzetiségű frontban működő nemzeti hadsereg ruházati ellátásának lehetőségei a termelési kooperáció figyelembevételével.

14. Az állandó objektumokban visszahagyott nagytömegű ruházati anyagok igénybevételének rendje háború idején.

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK

1. Csak eredeti, nyomtatásban meg nem jelent és kifejezetten pályázat céljára készített tanulmányokkal lehet pályázni. A pályázat témakörei kötöttek. A legfontosabb feltétel, hogy a kidolgozó törekedjen a tanulmányban feltárt problémák megoldásának keresésére. A pályázat indokokkal és érvekkel alátámasztott elképzeléseket tartalmazzon, legyen elméleti és gyakorlati értéke.

2. A tanulmányt 1973. szeptember 30-ig kell beküldeni „Pályázat” megjelöléssel a következő címre: MN Ruházati Szolgálat Főnökség, Budapest V., Pálffy György u. 7—11.

3. A tanulmány terjedelme nincs meghatározva. A tanulmányt két példányban — az „Általános Ügyviteli Szabályzat” előírásai szerint — jelígyével kell beküldeni, mellékelve a kidolgozás során felhasznált irodalom jegyzékét is. A tanulmány lehet nyílt vagy titkos ügykezelésű. A pályázó nevét és címét egy — kívülről szintén jelígyével ellátott — lezárt borítékban kell feltüntetni. Névvvel ellátott vagy a szerző kilétét felfedő tanulmány a pályázatban nem vehet részt.

A díjazásban, illetve jutalmazásban nem részesített pályázatok jelígyés borítékjai nem kerülnek felbontásra, azokat a főnökség a pályázattal együtt megsemmisíti. A pályázat bírálatáról a főnökség csak abban az esetben ad tájékoztatást, ha a tanulmány szerzője díjazásban részesül. A díjazott és jutalmazott tanulmányok hasznosításának jogát az MN Ruházati Szolgálat Főnöksége fenntartja magának. A folyóiratokban meg nem jelenő tanulmányok közlési jogával a pályázó szabadon rendelkezik. A folyóiratokban megjelenőkért a szerzőt külön honorárium illeti meg.

A PÁLYÁZAT ELBÍRÁLÁSA

A pályázatokat kijelölt bizottság bírálja el. A díjak odaitéléséről — a bizottság javaslata alapján — az MN ruházati szolgálat főnöke dönt. Eredményhirdetés: 1973. december 31-ig.

A PÁLYÁZAT DÍJAZÁSA

Az MN Ruházati Szolgálat Főnöksége első (2000 Ft), második (1500 Ft) és harmadik (1000 Ft) díjakat tűz ki.

A fentiekén kívül az arra érdemes pályamunkák erkölcsi és anyagi elismerésben részesülnek.

EMLÉKEZZÜNK

Halász Ferenc őrnagy elvtárs az MN 5229 magasabbegység hadtáp törzsfőnöke életerejének teljében, 41 éves korában váratlanul elhunyt.

Halász őrnagy elvtárs a nép fegyveres szolgálatát vállalta élet-hivatásként, amikor 1952-ben önként jelentkezett a tiszti iskolára. Tisztté avatása után egység és magasabbegység hadtáp törzsekben dolgozott. Az utóbbi öt évben az MN 5229 magasabbegység hadtáp törzsfőnöki beosztásban teljesített szolgálatot.

E felelősségteljes beosztásában is szorgalommal, odaadóan, mindig becsülettel végezte feladatát. Haláláig mindvégig áldozatkészen és eredményesen szolgálta hivatását.

Töretlen akaraterővel fejlesztette politikai, katonai és szakmai ismereteit. Kiváló eredménnyel végezte el a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát.

Halász őrnagy elvtárs a pártnak negyedszázadon át tevékeny harcosa, eszméinek és politikája megvalósításának következetes szószólója volt. Szilárd helytállásáért és munkájáért öt kitüntetésben, számos parancsnoki és magasabb előljárói elismerésben részesült.

A hadtápszolgálatban magasfokú hivatástudattal végzett tevékenységéért

Halász Ferenc (1931. Besenyei Erzsébet) őrnagyot

a Magyar Néphadsereg hadtápfőnök, HM helyettes elvtárs

„A Magyar Néphadsereg hadtápszolgálatára halottjának” nyilvánította.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Elekes János alez. S. Nagy József őrgy.	A tábori mögöttes bázis (TMB) helye, szerepe az elvonuló csapatok anyagi biztosításának rendszerében, működésének néhány alapvető kérdése	3
Deák Péter alez.	Az anyagi biztosítás szervezeteinek fejlesztését követelő tényezők — — — — —	14

Katonai gazdálkodás és ellátás

K. Tóth Lajos alez.	Az ellenőrzési rendszer továbbfejlesztésének kérdései a hadtápszolgálatban — — — — —	23
Kiss József alez.	A hadműveleti-harcászati rakéták rakéta-üzemanyag ellátásának általános elvei és sajátosságai	34
Nátrán György alez.	A hadműveletek ruházati szükségletének tervezése	41
Domine János fhdgy.	Néhány gondolat a felújítási költségek tervezésével kapcsolatos problémakörhöz — — — —	46

Technikai és műszaki biztosítás

Littomericzky János mk. fhdgy.	Gondolatok a tárolóterek tervezéséről — — —	50
-----------------------------------	---	----

Egészségügyi biztosítás

Lapos Mihály alez. Dr. Simon Pál o. őrgy. Dr. Villányi Ferenc o. szds.	„Spartacus” kísérleti jellegű bemutató szakharcászati gyakorlatról — — — — —	59
---	--	----

A vezetés automatizálása

Luptovszky Károly őrgy.	Az információrendszerrel kapcsolatos alapvető meghatározások — — — — —	104
-------------------------	--	-----

Hadtápkiképzés

Szórádi Zoltán ezds. Vajda Sándor alez.	Éles lövészetrel egybekötött honi légvédelmi ho. gyakorlat hadtápbiztosításának néhány tapasztalata — — — — —	111
Tóth József őrgy.	A csapatok hadtápkiképzésének tapasztalatairól —	116

A baráti hadseregek katonai irodalmából

* * *	A Bundeswehr szárazföldi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszere — — — — —	123
-------	---	-----

Tájékoztató új hadtáp technikai eszközökről és anyagokról

* * *	MNHF-ség tájékoztatója — — — — —	133
	Az MN Ruházati Szolgálat Főnökség 1973. évi pályázati felhívása — — — — —	137

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Теория тылового обеспечения

Элекш Янош Ш. Надь Йозеф	Роль и место полевой тыловой базы в системе материального обеспечения сухопутных войск ВНА и некоторые основные вопросы ее действия —	3
Дзак Петер	Требовательные факторы развития органов материального обеспечения — — — — —	14

Военная экономика и снабжение

К. Тотх Лайош	Вопросы дальнейшего развития контрольной системы в тыловой службе — — — — —	23
Кши Йозеф	Особенности и принципы снабжения ракетного топлива тактико-оперативных ракет — — — — —	34
Натран Дьердь	Планирование вещевой потребности операций —	41
Домине Янош	Некоторые мысли к проблемам связанным с планированием расхода возобновления — — —	46

Техническое и инженерное обеспечение

Лятомерицки Янош	Мысли о планировании площадей хранения — —	50
------------------	--	----

Медицинское обеспечение

Ланос Михаль Шимон Пал Виллани Ференц	О показательном попытке характерном специально-тактическом упражнении „Спартакус” — — —	59
---	---	----

Автоматизация управления

Луптовски Кароль	Основные определения связанными со системой информации — — — — —	104
------------------	--	-----

Тыловая подготовка

Соради Золтан Вайда Шандор	Некоторые опыты тылового обеспечения упражнения дивизии ПВО связаны с боевой стрельбой —	111
Тот Йозеф	Опыты тыловой подготовки частей — — — —	116

Из литературы братских армий

* * *	Система материального технического обеспечения сухопутных войск Бундесвера — — — — —	123
-------	--	-----

Информация о новых тыловых техниках и средствах

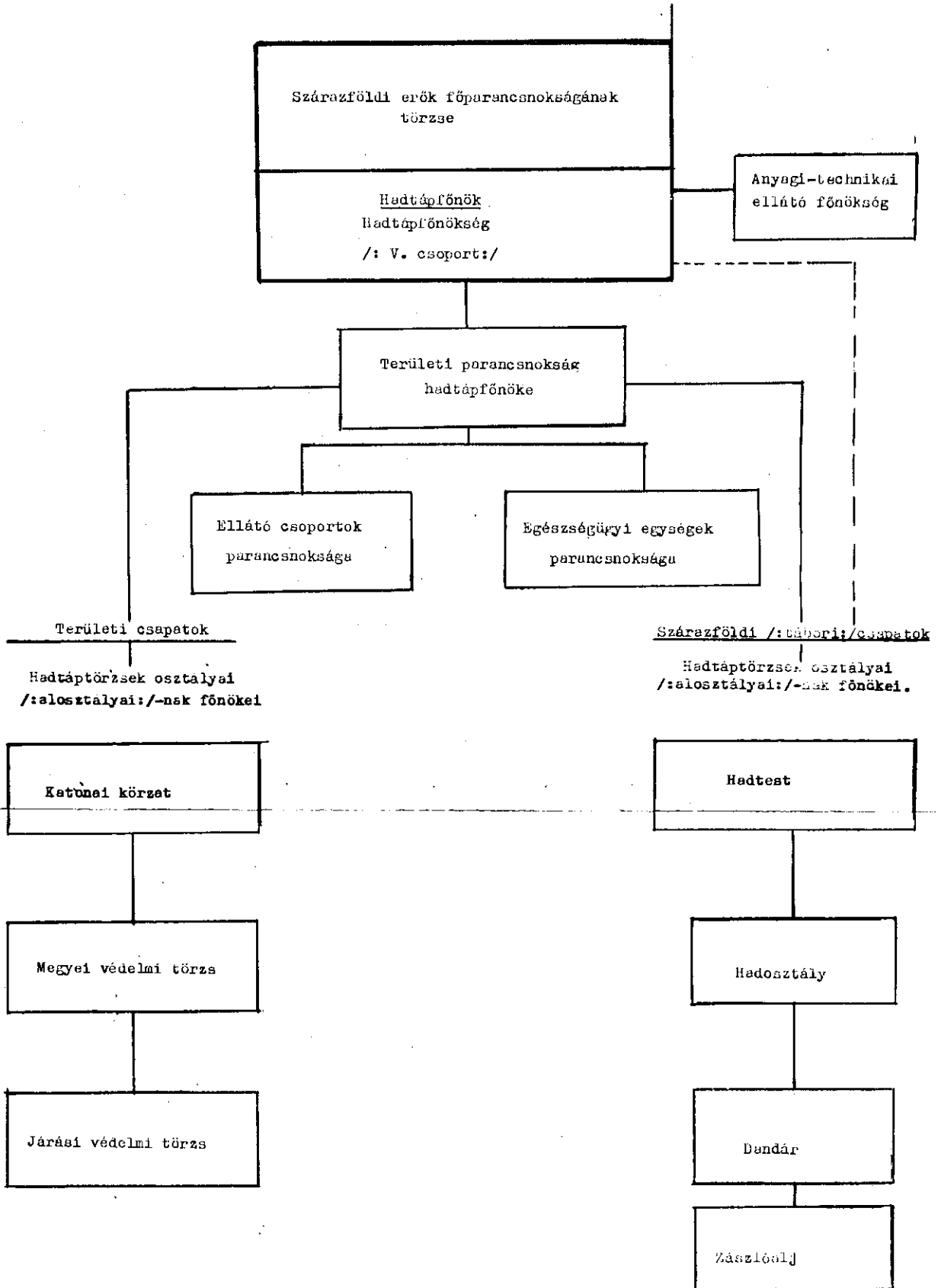
* * *	Информация тыла министерства обороны ВНР —	133
-------	--	-----

Объявление конкурса 1973 года Начальника Вещевого

	Снабжения Венгерской Народной Армии — —	137
--	---	-----

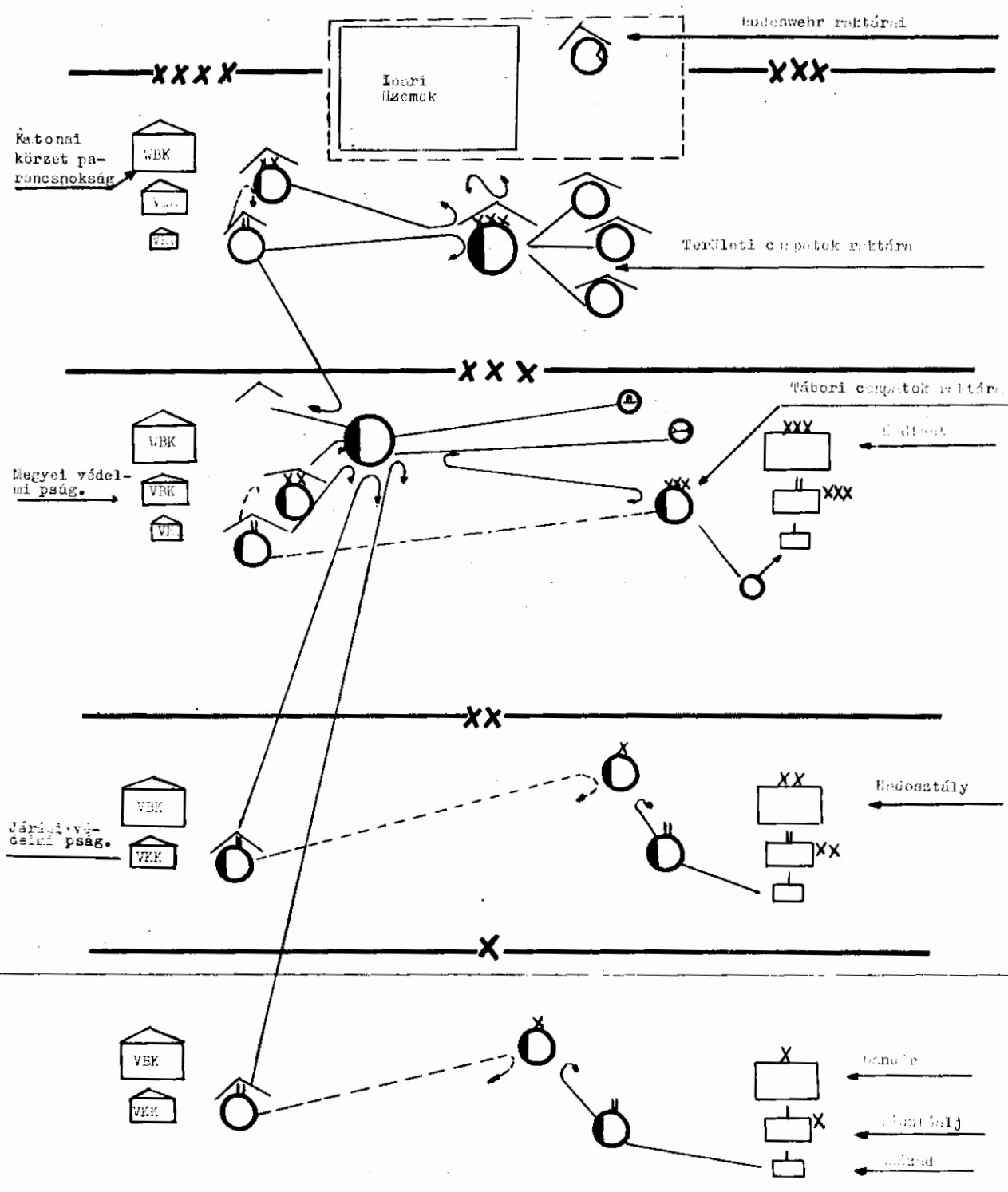
A SZÁRAZFÖLDI ERŐK HADTÁPBIZTOSÍTÁSA VEZETÉSENEK

ELVI FELÉPÍTÉSE

A SZÁRAZFÖLDI ERŐK MAGNSÁBBEÁLLÍTÁSI ÉS BEVÉDELMI BILÁTÁSÁNAK

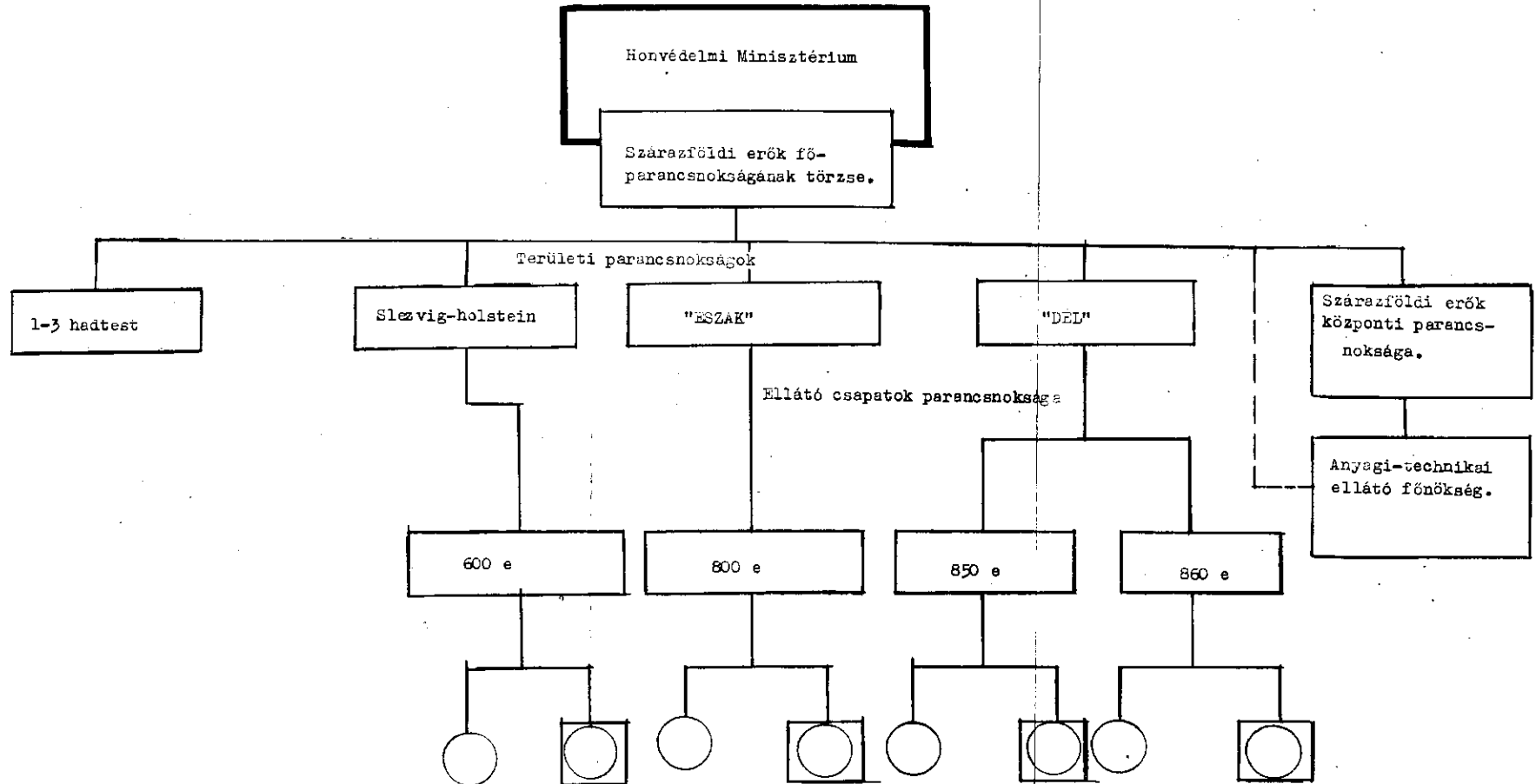
RENDRŐJE

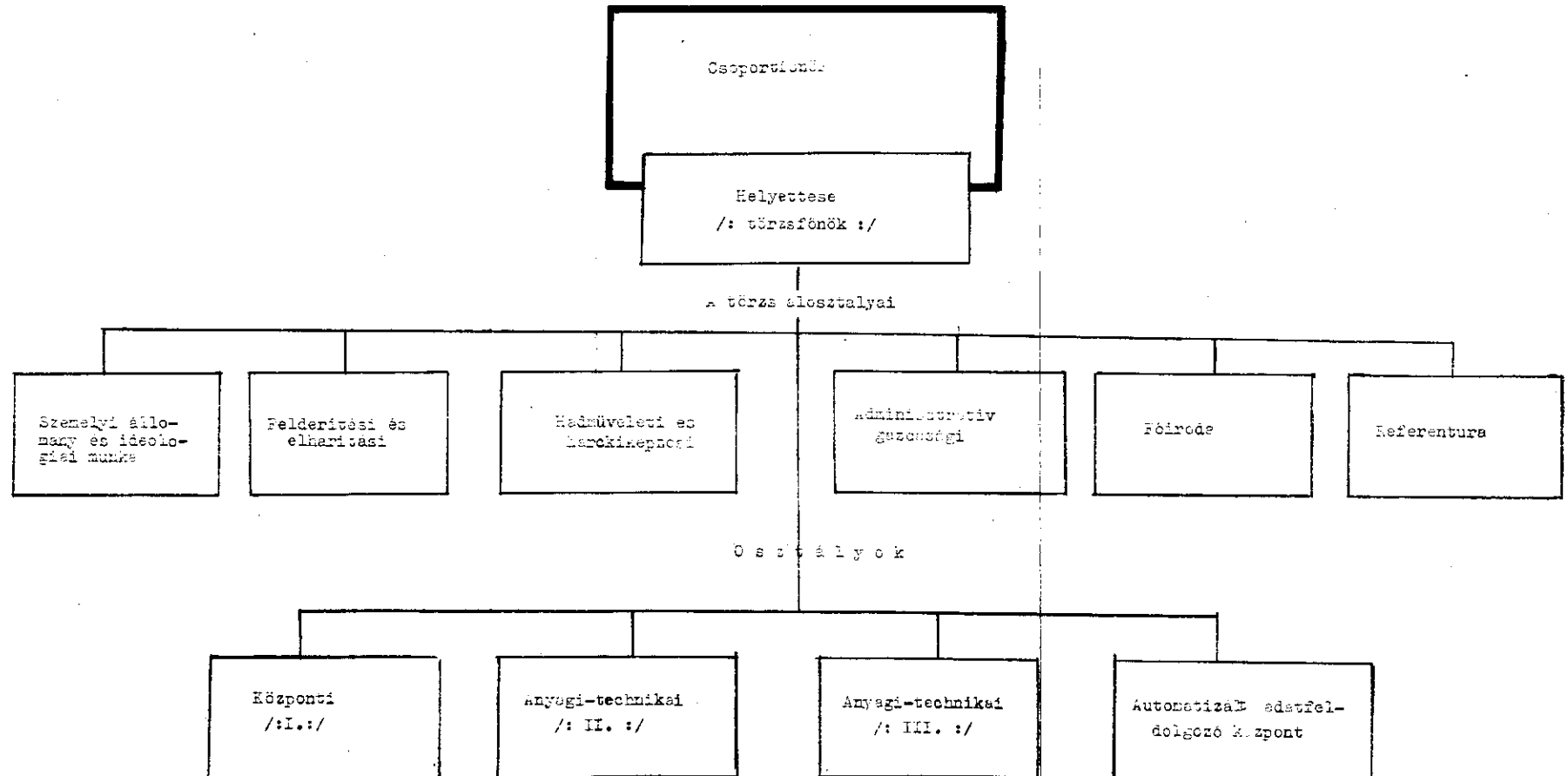
→ Ellátó szervek szállítóeszközeivel
 ↪ Vagyis szállítással
 → Saját szállítóeszközökkel
 ↪ A helyi körülményektől függően kerül szabályozásra a szállítási rendje.

A SZÁRAZFÖLDI ERŐK HADTÁRSZEMÉLYI ALARENDELTSÉGE.

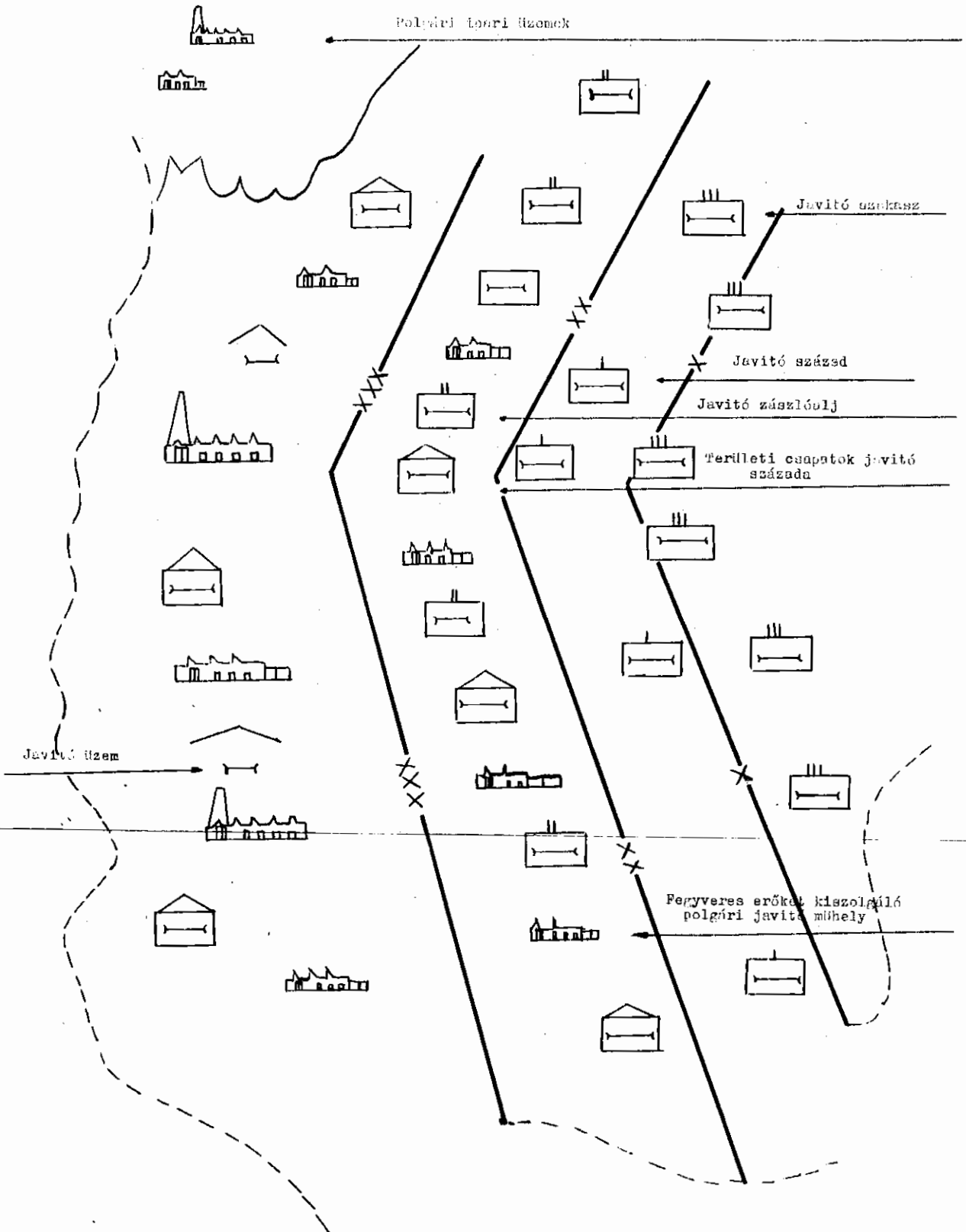
3.sz.vázlat A Bundeswehr szárazföldi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszere c.cikkhez.

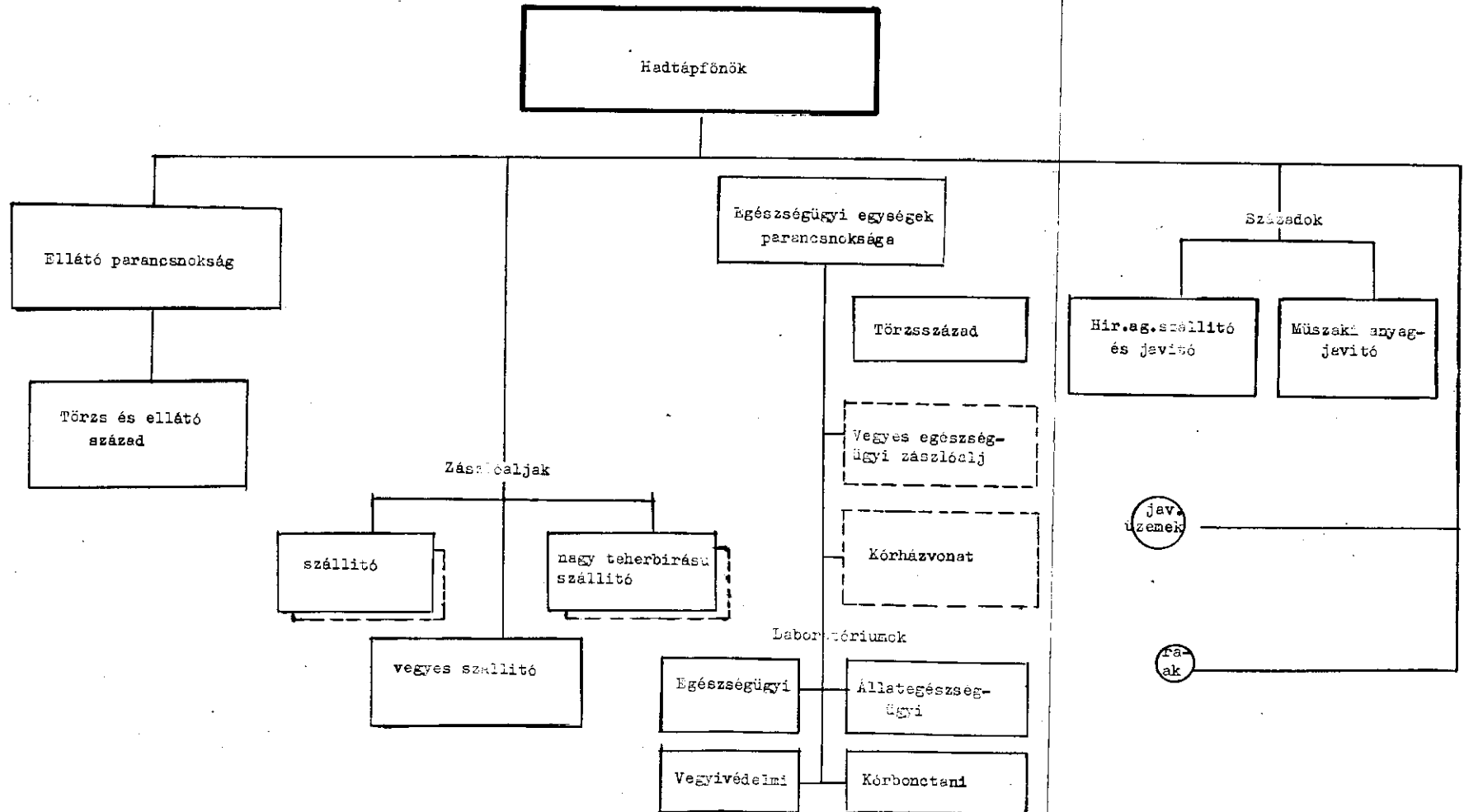
A SZÁRAZFÖLDI ERŐK ANYAGI-TECHNIKAI ELLÁTÓ FŐNKSÉGÉNEK
SZERVEZETI ÁBRÁJÁJA

5. sz. vázlat. A Bundeswehr szárazföldi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszeréről és a polgári javító műhelyek szerepéről.
SZÁRASEMELI ÉS JAVÍTÓ LEHETŐSÉGEI, FÉLÉRTÉKELÉSEI Szere c. cikkhez.

A TERÜLETI PARANCSOKSÁGOK HADTÁPBIZTOSÍTÓ EGYSÉGEINEK,
ALEGYSÉGEINEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE.

A KATONAI KÖRZET PARANCSSZAKASZOK HADIAPÁLLYSEGEINEK
EGYSÉGEINEK SZERVIZETI FELÉPÍTÉSE.

/7.sz. vázlat/ A Bundeswehr száraz-

földi csapatai anyagi-technikai biztosításának rendszerére c. cikkhez.

